

322.82044

ป 322 4

รายงานการวิจัยเรื่อง

แนวทางการพัฒนาการศึกษาดนตรี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

Direction of Music Education Development in Primary School
of Bangkok Metropolitan Administration.

1 พ.ค. 2555

โดย

นายประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์

นายสิทธิศักดิ์ ยานเดิม

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากงบประมาณเงินรายได้ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

โครงการทุนวิจัยไม่กำหนดทิศทาง ประจำปี 2548

ISBN 974-9849-86-8

S 397753

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการศึกษาดนตรี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร” (Direction of Music Education Development in Primary School of Bangkok Metropolitan Administration.) คณะผู้วิจัยได้รับความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยจาก ฝ่ายวิจัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ได้ให้ความสนับสนุนทุนวิจัยในครั้งนี้

คณะผู้วิจัย ขอขอบคุณคณาจารย์ผู้สอนดนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานครทุกท่าน ที่ได้ให้ความกรุณาในการตอบแบบสอบถาม และมาร่วมการสัมมนา วิชาการดนตรี ซึ่งทำให้ได้ข้อมูลสภาพและปัญหาของการจัดการเรียนการสอนดนตรี และแนวทาง ในการพัฒนาการศึกษาดนตรีใน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำให้งานวิจัยนี้ สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี

สุดท้ายขอขอบคุณคณาจารย์ในคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ที่ได้ให้คำแนะนำ และเสียสละช่วยเหลือคณะผู้วิจัยในการจัดสัมมนาวิชาการ และการ ดำเนินการวิจัยจนสามารถเกิดงานวิจัยที่สมบูรณ์ขึ้นนี้ได้

ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์

สิขณันต์ แสง ย่านเดิม

บทคัดย่อ งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการศึกษาดนตรี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร” (Direction of Music Education Development in Primary School of Bangkok Metropolitan Administration.) ผู้วิจัย นายประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ และ นายสิขณันต์ แดนเดม

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาดนตรีรวมถึงการจัดกิจกรรมดนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาดนตรี และการจัดกิจกรรมดนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มประชากรได้แก่ ครู-อาจารย์ผู้สอนดนตรี หรือ ปฏิบัติกิจกรรมดนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 82 คน โดยการใช้เครื่องมือในการวิจัย 2 แบบ คือ การใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้พบสภาพการเรียนการสอนและปัญหาต่าง ๆ และการใช้วิธีการสัมภาษณ์ระดมพลังสมองเพื่อนำข้อมูลที่ได้นำมาสังเคราะห์หาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน

ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหา อุปสรรคและแนวทางในการพัฒนาของการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร มี 4 ด้าน คือ

1. ด้านผู้บริหาร นโยบาย งบประมาณ พบปัญหาว่าโรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาดนตรีในระดับปานกลาง และมีงบประมาณทางการศึกษาดนตรีน้อย แนวทางในการพัฒนา คือ ผู้บริหารโรงเรียนต้องตระหนักถึงความสำคัญของวิชาดนตรีมากขึ้น มีนโยบายส่งเสริมการศึกษาดนตรีและการจัดกิจกรรมดนตรี และเปิดโอกาสให้ครูดนตรีได้มีโอกาสของงบประมาณตามที่จำเป็นต่อการจัดกิจกรรมดนตรี

2. ด้านครู-อาจารย์ผู้สอนดนตรี พบว่า ครูผู้สอนดนตรีโดยมากไม่ได้สำเร็จการศึกษาดนตรีโดยตรง ไม่มีความสามารถทางการปฏิบัติดนตรีที่ดี แนวทางในการพัฒนา คือ ครูดนตรีต้องพัฒนาตนเองด้วยการเข้าร่วมอบรม ประชุมสัมมนาวิชาการดนตรีอยู่เสมอ ต้องอุทิศเวลาในการทำกิจกรรมดนตรี และสร้างความร่วมมือกับครูดนตรีในเขตพื้นที่เดียวกัน

3. ด้านครุภัณฑ์และสื่อการสอนดนตรี พบว่า โรงเรียนยังขาดแคลนครุภัณฑ์และสื่อการสอนดนตรีที่ทันสมัยและเหมาะสม แนวทางในการพัฒนา คือ ครูดนตรีต้องตั้งงบประมาณซื้อครุภัณฑ์และซ่อมบำรุงเครื่องดนตรีอยู่เสมอ และต้องมีความสามารถผลิตสื่อการสอนที่เหมาะสมขึ้นเองได้

4. ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน พบว่า ผู้ปกครองยังไม่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านทุนทรัพย์เพื่อการสนับสนุนกิจกรรมดนตรี แนวทางในการพัฒนา คือ การสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนให้ตระหนักเข้าใจถึงความสำคัญของการจัดกิจกรรมดนตรี และขอบริจาคเงินสนับสนุน

คำสำคัญ : ดนตรีศึกษา/โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร/ กิจกรรมดนตรี

135 หน้า ISBN 974-9849-86-8

Direction of Music Education Development in Primary School of Bangkok

Metropolitan Administration. Researcher : Mr. Prapansak Pum-in and Mr. Sitsake Yanderm.

Abstract

The purpose of this qualitative research is to study the procession and direction of learning music education and music activity in primary school of Bangkok metropolitan administration. The populations are 82 music teachers/teachers. There are two tools in this research : (1) The populations were interviewed and analysing about the condition and problem in music education ; (2) A seminar and brain storming of the music teachers about the direction of music education. The results were as follows :

1. In Administration , School policy and budget. There are low budget for music activity in the school policy. The way to solve this problem is that the president of the school should interested more in music education and music activities.

2. In music teacher. From the study shows that the most of them did not receive the music major degrees. And they can not play music instrument fluently. The way to solve this problem is that the teachers should always improve their music knowledges and music skills by attending music workshop and seminars.

3. In music equipment and media. From the study shows that most of the schools are lack of music equipments and medias. The way to solve this problem is that the music teachers must set up and follow the budget for music equipments and medias in every semester or make them by themselves.

4. In Parenting supports. From the study shows that the parents do not quite understand how to support in music activity in the school. The way to solve this problem is that the teacher should make acquaintances between parents and community nearby the school to support money for music activities.

Keyword. Music Education / Primary School of Bangkok Metropolitan Administration / Music Activity.

135 pp. ISBN 974-9849-86-8

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
บทที่ 1 บทนำ	
ความสำคัญของงานวิจัย	1
วัตถุประสงค์ของงานวิจัย	2
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
ขอบเขตของการศึกษา	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม	
หลักสูตรการศึกษาคนตรีในประเทศไทย.....	4
ทฤษฎีการเรียนรู้ดนตรีปฐมวัย	10
จิตวิทยาการศึกษาคนตรี	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	23
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
แหล่งข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัย	25
กลุ่มประชากร	25
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	26
การจัดกระทำข้อมูล	27
การพรรณนาและสรุป	29
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสำหรับครู – อาจารย์ ที่ปฏิบัติงาน สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร	32
บทที่ 5 การสังเคราะห์ข้อมูล	
การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	56

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

บทที่ 6 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	
สรุป	63
อภิปรายผล	68
ข้อเสนอแนะ	72
บรรณานุกรม	78
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	81
ภาคผนวก ข รายชื่อครู – อาจารย์ผู้สอนดนตรีที่ได้มาร่วมการสัมมนา	89
ภาคผนวก ค เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการดนตรีศึกษา	94
ประวัติผู้วิจัย	135

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้สอบถาม	32
2 แสดงการแจกแจงนับจำนวนของครูผู้ตอบในหัวข้อสภาพการจัดการศึกษา ดนตรีในโรงเรียน	35
3 แสดงร้อยละของครูผู้ตอบในหัวข้อสภาพการจัดการศึกษาดนตรีในโรงเรียน.....	37
4 แสดงค่าเฉลี่ยของสภาพการจัดการศึกษาดนตรีในโรงเรียน.....	40
5 แสดงการแจกแจงนับจำนวนของครูผู้ตอบในหัวข้อสภาพปัญหาที่พบในการ จัดการศึกษาดนตรีในโรงเรียน	45
6 แสดงร้อยละของครูผู้ตอบในหัวข้อสภาพปัญหาที่พบในการจัดการศึกษาดนตรี ในโรงเรียน	47
7 แสดงค่าเฉลี่ยของสภาพปัญหาการจัดการศึกษาดนตรีในโรงเรียน	49

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของงานวิจัย

เนื่องด้วยการจัดการศึกษาพื้นฐานภาคบังคับ ซึ่งได้ระดับประถมศึกษา 6 ปี และระดับมัธยมศึกษา 6 ปี นับได้ว่ามีความสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชนซึ่งเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ เป็นการศึกษาที่ว่าด้วยสาระวิชาต่าง ๆ ซึ่งมีความจำเป็นในการประกอบสัมมาอาชีพต่อไป และวิชาพื้นฐานอันเป็นรากฐานในการศึกษาต่อเบื้องสูงต่อไป

ในสาระของการศึกษาคณิตศาสตร์สากลในโรงเรียนระดับประถมศึกษาของประเทศไทยนั้น ได้มีหลักสูตรประถมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ วิชาคณิตและนาฏศิลป์ถูกจัดอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย คือ ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมนิสัย ค่านิยม เจตคติ และพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกที่ดี ซึ่งในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาจจะแตกต่างกันไปตามภูมิภาค ตามศักยภาพของโรงเรียนที่จะจัดได้ เช่น งบประมาณการจัดซื้อครุภัณฑ์ดนตรี สื่อการสอนต่างๆ การมีผู้ชำนาญการสอนทางด้านดนตรีศึกษาโดยตรง กิจกรรมดนตรีในโรงเรียน การให้ความสำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการศึกษาคณิตฯ ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยทำให้การศึกษาคณิตในระดับประถมศึกษาของประเทศไทยไม่มีตัวชี้วัดมาตรฐานที่แน่นอน ซึ่งทำให้เสียโอกาสในการพัฒนาเยาวชนด้วยวิชาดนตรีอย่างยิ่ง

ดังนั้น งานวิจัยชิ้นนี้ จึงเป็นงานวิจัยในเชิงสำรวจความต้องการในการจัดการศึกษา สภาพการเรียนการสอนในปัจจุบัน ปัญหาต่างๆ ที่พบในการจัดการศึกษา ตลอดจนแนวทางการพัฒนาเพื่อให้ได้การศึกษาคณิตที่มีความเหมาะสมกับสภาพการศึกษาในประเทศไทย ดังที่ ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ (2538: 237) กล่าวว่า การศึกษาแบบสำรวจ (Survey studies) เป็นวิธีการรวบรวมรายละเอียดที่เกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่นักการศึกษา นักการปกครอง นักรัฐศาสตร์ นักธุรกิจใช้กันมากเพราะนอกจากจะช่วยให้ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่ที่เป็นจริงในปัจจุบันแล้วยังสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาไปวางแผน ตลอดจนช่วยแก้ปัญหาหรือปรับปรุงสภาพนั้นให้ดีขึ้นด้วย ดังนั้นงานวิจัยชิ้นนี้จึงมุ่งเน้นไป

ศึกษาที่ผู้ปฏิบัติ โดยจะศึกษาจากครู – อาจารย์ผู้สอนในรายวิชาคนตรีโดยตรง เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่เป็นจริง ใช้วิธีการสัมมนาวิชาการ โดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญทางด้านคนตรีศึกษาปฐมวัย เพื่อสร้างแนวคิดใหม่ทางการศึกษาคนตรีเพื่อใช้ปฏิบัติได้จริง และให้ครู – อาจารย์ผู้สอนได้มีโอกาสหาแนวทางการสอนร่วมกัน อันจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการได้ข้อมูล และการปฏิบัติจริงซึ่งนำไปพัฒนาการศึกษาในองค์กรร่วมได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาคนตรีรวมถึงการจัดกิจกรรมคนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนเกี่ยวกับวิชาคนตรี และการจัดกิจกรรมคนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากงานวิจัย

1. ได้ข้อมูลของการจัดการศึกษาคนตรี ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนคนตรีของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร อย่างเป็นจริง
2. ได้แนวทางการจัดการศึกษาคนตรี ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาการเรียนการสอนได้จริง ตามความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษา

ขอบเขตของการศึกษา

1. ศึกษาจากกลุ่มของบุคลากรทางการศึกษาคนตรี ได้แก่ ครู – อาจารย์ ผู้สอนวิชาคนตรี หรือ อาจารย์ผู้ควบคุมกิจกรรมคนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 82 คน
2. ศึกษาเฉพาะสาระการเรียนรู้ทางคนตรี และการจัดกิจกรรมคนตรีเท่านั้น

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. ครูผู้สอน หมายถึง อาจารย์ หรือ ครูผู้สอนในรายวิชาดนตรี หรือ เป็นผู้ควบคุมกิจกรรมดนตรีในโรงเรียน
3. หลักสูตร หมายถึง หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2533
4. ทฤษฎีดนตรี หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยการอ่านโน้ตดนตรี การฝึกเขียนโน้ต ความรู้เรื่องสาระดนตรีต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติดนตรี
5. การปฏิบัติดนตรี หมายถึง การบรรเลง การร้องเพลง การรวมกลุ่มเพื่อภารกิจรรมดนตรี ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมในชั่วโมงเรียน หรือ กิจกรรมนอกเหนือจากชั่วโมงเรียนก็ได้
6. วิชาดนตรี หมายถึง สาระการเรียนรู้ดนตรี ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัย และรวมถึงกิจกรรมดนตรีต่าง ๆ ที่ครู-อาจารย์ จัดให้นักเรียน
7. ทฤษฎีการสอนดนตรี หมายถึง ทฤษฎีการสอนดนตรีในระดับปฐมวัยที่ได้รับการยอมรับระดับสากล ได้แก่ การสอนดนตรีของโคดาไล (Kodaly Approach) , การสอนดนตรีของดาลโครซ (Dalcroze Approach) , การสอนดนตรีของออร์ฟ (Orff Schuwerk) และ การสอนดนตรีของซูซูกิ (Suzuki Method)
8. จิตวิทยาการสอนดนตรี หมายถึง การใช้หลักการของวิชาจิตวิทยาการศึกษา ในการส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนดนตรีให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดนตรี
9. สภาพการจัดการศึกษาดนตรีในโรงเรียน หมายถึง องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนดนตรี ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านผู้บริหาร นโยบาย และงบประมาณ , ด้านครู – อาจารย์ผู้สอนดนตรี , ด้านครุภัณฑ์และสื่อการสอนดนตรี , ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน
10. สภาพปัญหาที่พบในการจัดการศึกษาดนตรีในโรงเรียน หมายถึง ปัญหาด้านต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนดนตรีในโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วยปัญหา 4 ด้าน อันได้แก่ ปัญหาด้านผู้บริหาร นโยบาย และงบประมาณ , ปัญหาด้านครู – อาจารย์ผู้สอนดนตรี , ปัญหาด้านครุภัณฑ์และสื่อการสอนดนตรี และปัญหาด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม

ในงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการศึกษาคนตรีสากล ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับ หลักสูตรการศึกษาคนตรีในประเทศไทย และทฤษฎีการเรียนรู้คนตรีปฐมวัย ซึ่งเป็นการเรียนการสอนคนตรีที่นิยมในระดับสากล และจิตวิทยาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนคนตรี เพื่อเป็นข้อมูลในการศึกษาเปรียบเทียบสภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร และหาแนวทางการจัดการศึกษาคนตรีได้อย่างเหมาะสม และมีความชัดเจนขึ้น

1. หลักสูตรการศึกษาคนตรีในประเทศไทย

การศึกษาคนตรีในประเทศไทยสามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะใหญ่ คือ (1) การศึกษาในระบบการศึกษาไทย ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ และ (2) การศึกษาภาคเอกชนกับการศึกษานอกระบบ อันได้แก่ โรงเรียนคนตรีเอกชน มาตรา 15(2) ภายใต้วคควบคุมของกระทรวงศึกษาธิการ และสถาบันคนตรีเอกชนอื่นๆ ทั้งในรูปแบบบริษัท หรือนิติบุคคล นอกจากนี้ยังมีสถาบันคนตรีต่างประเทศที่เข้ามาตั้งศูนย์ทดสอบความสามารถทางคนตรีอีกมาก ซึ่งทำให้เกิดรูปแบบการศึกษาคนตรีนอกระบบ ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่อย่างใด แต่สถาบันคนตรีต่างประเทศนี้ก็นับว่ามีบทบาทพอสมควรในการศึกษาคนตรีในประเทศไทย

การศึกษาคนตรีในระบบการศึกษาไทย

ในระบบการศึกษาไทยขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่เมื่อเริ่มจัดหลักสูตรฉบับแรกตามพระบรมราชโองการประกาศการเรียนหนังสือ พุทธศักราช 2438 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว การศึกษาทางด้านคนตรียังไม่มีบทบาทเด่นชัด ไม่มีการกำหนดให้เรียนเช่นเดียวกับวิชาหลักอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ประวัติศาสตร์ ฯลฯ จนกระทั่งหลักสูตรฉบับที่ 8 พุทธศักราช 2491 จึงมีการขยายความเด่นชัดทางการเรียนคนตรีบ้าง และได้รับความสำคัญให้เป็นวิชาบังคับแก่น ในหลักสูตรพุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ดังจะขอสรุปความเป็นมาของหลักสูตรคนตรีในระบบการศึกษาไทยดังนี้

หลักสูตรฉบับที่ 1 พุทธศักราช 2438 การเรียนการสอนเน้นวิชาจริยธรรมเป็นหลัก วิชาภาษาไทยเป็นเรื่องการอ่าน การเขียนและไวยากรณ์ การเรียนวิชาศิลปะเป็นเรื่องการวาดภาพและการขับร้อง ซึ่งได้แก่ เพลงสรรเสริญพระบารมี ทำนองเทศน์มหาชาติ สวดสรภัญญะและทำรำต่าง ๆ ตามแต่ครูผู้สอนเห็นสมควร

หลักสูตรฉบับที่ 2 พุทธศักราช 2450 การเรียนคนตรีเพื่อให้รู้ไว้เป็นเครื่องแก้ความรำคาญสำหรับบ้านเรือนในเวลาว่าง หัดขับร้องเพลงง่าย ๆ ส่วนเพลงยาก ๆ และการคิด สี่ ดี เป่า ให้เป็นไปตามใจรัก และครูสามารถสอนได้

หลักสูตรฉบับที่ 3 พุทธศักราช 2452 เน้นการเรียนภาษาและจริยธรรม มีวิชาวิทยาศาสตร์และศิลปะเป็นวิชาเลือก มีการสอนขับร้องเพลงง่าย ๆ เช่น เพลงบทดอกสร้อย

หลักสูตรฉบับที่ 4 พุทธศักราช 2454 หลักสูตรบังคับที่ทุกคนต้องเรียน ได้แก่ ศีลธรรม และจริยธรรม ภาษาไทย เลขคณิต ภูมิศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ผู้ชายเรียนยิมนาสติก ผู้หญิงเรียนวิชาการเรือน วิชาขับร้องเป็นวิชาเลือก จุดประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนมีจิตใจเบิกบานและคลายความเครียด

หลักสูตรฉบับที่ 5 พุทธศักราช 2456 เป็นหลักสูตรกระทรวงธรรมการ เนื้อหาเช่นเดียวกับหลักสูตรฉบับที่ 4 มีวิชาลูกเสือแทรกเข้ามา วิชาขับร้องมีเนื้อหาเดิม แต่เริ่มมีการสนับสนุนการหัดเล่นดนตรี เริ่มมีการเรียนคนตรีแบ่งห้องจำผสมตัวโน้ต มีการใช้โน้ตสากลในการเรียนบ้าง

หลักสูตรฉบับที่ 6 พุทธศักราช 2467 เป็นหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ยังคงมีเนื้อหา เช่นเดียวกับหลักสูตรเก่า มีการเพิ่มวิชา หัตถกรรม เกษตรกรรม พาณิชยกรรม จุดมุ่งหมายของการ เรียนขับร้องและดนตรี เพื่อให้จิตใจผู้เรียนเบิกบาน เห็นความงามและความไพเราะ เพลงที่ใช้ยังคง เป็นเพลงเดิม คือ เพลง 2 ชั้น เพลง 3 ชั้น และเพลงบทดอกสร้อยง่าย ๆ

หลักสูตรฉบับที่ 7 พุทธศักราช 2480 มีเนื้อหาทั้งหมด 11 รายวิชา คือ หน้าที่พลเมือง- ศิลธรรม ภาษาไทย เลขคณิต วิทยาศาสตร์ ความรู้เรื่องเมืองไทย วาดเขียน การฝีมือ ขับร้อง สุข ศึกษา พลศึกษา ลูกเสือ และยูวกาชาด ใน 1 สัปดาห์จะต้องมีกิจกรรมสวดคำนมัสการ ร้องเพลง ชาติ และเพลงสรรเสริญพระบารมี

หลักสูตรฉบับที่ 8 พุทธศักราช 2491 เนื้อหารายวิชาบังคับได้แก่ ศิลธรรม หน้าที่พลเมือง ภาษาไทย เลขคณิต ภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ ธรรมชาติศึกษา สุขศึกษา วาดเขียน ส่วนวิชา ขับร้องมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. ฝึกการใช้เสียงดนตรีและให้รู้จักจังหวะ
2. ให้เพลิดเพลินร่างกายและรู้จักใช้เวลาว่าง
3. ให้ร้องเพลงเป็นเครื่องกล่อมกล่า ให้เกิดอุปนิสัยอันดีงาม เพลงที่ต้องสอนได้แก่ เพลงรักชาติบ้านเมือง เพลงโรงเรียน เพลง 2 ชั้น และเพลงพื้นเมือง โดยฝึกหัดร้องเป็นหมู่และร้อง เดี่ยว

หลักสูตรฉบับที่ 9 พุทธศักราช 2493 มีการเพิ่มเติมภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับ ส่วน รายวิชาขับร้องมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. ฝึกการใช้เสียงดนตรีและให้รู้จักจังหวะ
2. ให้เพลิดเพลินร่างกายและรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์
3. เป็นเครื่องกล่อมกล่าอารมณ์ และเกิดอุปนิสัยที่ดีงาม

รายวิชาที่ต้องสอน ได้แก่ เพลงรักชาติบ้านเมือง เพลงโรงเรียน เพลง 2 ชั้น และเพลงพื้น เมือง โดยฝึกหัดร้องเป็นหมู่และร้องเดี่ยว ร้องเสียงสูงเสียงต่ำ ให้รู้จักจังหวะของเพลง และอ่านโน้ต สากลตามสมควร

หลักสูตรฉบับที่ 10 พุทธศักราช 2498 เป็นหลักสูตรประถมศึกษา มีการแบ่งหมวดวิชา ได้แก่ หมวดภาษาไทย หมวดเลขคณิต หมวดธรรมชาติศึกษา หมวดสังคมศึกษา หมวดกิจกรรม วิชาชีพหรือวิชาต่างประเทศ วิชาดนตรีถูกจัดอยู่ในหมวดสังคมศึกษา ซึ่งมีจุดมุ่งหมายดังนี้ คือ

1. เพื่อให้เกิดความเพลิดเพลินในการขับร้องหมู่และเดี่ยว
2. เพื่อให้เกิดความเข้าใจจังหวะเมื่อได้ยินเสียงดนตรี
3. เพื่อให้เกิดสันติภาพของการเสียง การออกเสียงที่มีคุณภาพนุ่มนวล และสามารถเลียนเสียงได้ถูกต้อง
4. เพื่อส่งเสริมให้มีโอกาส สำหรับร่วมกันในการเล่นดนตรีเสมอ ๆ
5. เพื่อส่งเสริมรสนิยมในการฟังดนตรีที่ดี ที่ถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ
6. เพื่อส่งเสริมรสนิยมทางดนตรี
7. เพื่อส่งเสริมความเป็นบึกแผ่นร่วมกันทางจิตใจ เช่น เมื่อร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี

หรือเพลงชาติไทย

8. เพื่อสามารถเข้าใจ และอ่านโน้ตง่าย ๆ ได้
 9. เพื่อให้เข้าใจความไพเราะของการร้องประสานเสียง และสามารถร้องได้
- การร้องเพลง

1. ให้ร้องเพลงง่าย ๆ ให้ถูกต้องตามเสียงและจังหวะ
2. เลียนแบบเสียงร้องหรือทำตามครูได้
3. ออกเสียงชัดเจนถูกต้องตามโน้ตสากล
4. ให้เรียนเพลงง่าย ๆ ตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดเป็นคราว ๆ มีทั้งเพลงไทยและ

เพลงสากล

5. ให้สามารถบอกคำพูดได้ถูกต้องตามบันไดเสียงห้าขั้นของภาษาไทย
- ดนตรี

1. ให้รู้จักเครื่องเคาะจังหวะง่าย ๆ
2. ให้มีส่วนร่วมในการแสดงดนตรีของโรงเรียน

รสนิยมทางดนตรี

1. ให้มีโอกาสร่วมฟังดนตรีที่ดี
2. ให้แยกแยะประเภทของเครื่องดนตรีที่ฟัง และบรรยายความรู้สึทางดนตรี

หลักสูตรฉบับที่ 11 พุทธศักราช 2501 เป็นหลักสูตรประถมศึกษา มีการเพิ่มหมวดศิลปศึกษาไว้ในหลักสูตร วิชาดนตรีถูกจัดไว้ในหมวดศิลปศึกษา จุดมุ่งหมายของหมวดศิลปศึกษามีดังนี้

1. ให้รู้สึกชื่นชม และซาบซึ้งในความงามตามธรรมชาติในด้านต่าง ๆ คือ สี เสียง และให้เป็นผู้มีความเจริญทางจินตนาการ

2. ให้รู้จักใช้ศิลปะเพื่อความเพลิดเพลิน ร่าเริง และผ่อนคลายอารมณ์ในยามว่าง

3. ให้รู้จักฟังเพลง ร้องเพลง ฟ้อนรำ ฟังและเล่นดนตรีตามสมควร

หลักสูตรฉบับที่ 12 พุทธศักราช 2503 เป็นหลักสูตรประถมศึกษา จุดมุ่งหมายของหมวดวิชาศิลปศึกษาแขนงวิชาขับร้องดนตรียังคงคล้ายกับหลักสูตรเดิม

หลักสูตรฉบับที่ 13 พุทธศักราช 2521 ในส่วนของวิชานาฏศิลป์มีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. ให้เห็นคุณค่าของคนตรีและนาฏศิลป์

2. ให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับคนตรีและนาฏศิลป์

3. ให้มีโอกาสพัฒนาตัวเอง มีส่วนร่วมในกิจกรรมคนตรีนาฏศิลป์ตามความถนัดและความสนใจของตน

4. ให้แสดงออกตามความคิดเห็นและจินตนาการของตน มีความสนุกสนาน ความเพลิดเพลิน

5. ให้รู้จักคนตรีนาฏศิลป์ทั้งของไทยและของชาติอื่น

6. ให้นำประสบการณ์ทางคนตรีและนาฏศิลป์ไปปรับปรุงบุคลิกภาพของตน

หลักสูตรฉบับที่ 14 พุทธศักราช 2533 เป็นหลักสูตรระดับประถมศึกษา คนตรีและนาฏศิลป์ถูกจัดอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย คือ ว่าด้วยกิจกรรมที่เกี่ยวกับการสร้างเสริมนิสัย กำนนิยม เจตคติ และพฤติกรรม เพื่อนำไปสู่การมีบุคลิกที่ดี สำหรับเนื้อหาความรู้ทางคนตรี ได้แก่องค์ความรู้ดังต่อไปนี้

1. จังหวะ การเคลื่อนไหวให้ถูกต้องตามจังหวะ และสวยงาม

2. เพลงประเภทต่าง ๆ เช่น เพลงไทยเดิม เพลงไทยสากล เพลงพระราชนิพนธ์

3. ทำรำประเภทต่าง ๆ

4. โน้ตสากลเบื้องต้น

5. การขับร้องธรรมดา ขับร้องประสานเสียง ทั้งขับร้องหมู่และเดี่ยว

6. เครื่องดนตรี และประเภทของเครื่องดนตรีไทย – สากล

สำหรับหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) กำหนดให้วิชาคนตรีอยู่ในกลุ่มวิชาพัฒนามุขลิกภาพ ในวิชาศิลปศึกษา มีจุดประสงค์ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานด้านศิลปะ
2. เพื่อให้เห็นคุณค่าของศิลปะ มีความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย และรู้จักรักษาเพื่อเป็นมรดกสืบทอดต่อไป
3. เพื่อให้สามารถใช้ศิลปะพัฒนาจิตใจ บุคลิกภาพ และรสนิยม
4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานศิลปะได้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535 : 47)

รายวิชาที่ต้องเรียนได้แก่ วิชาศิลปะกับชีวิต 1-6 (ศ 101 –ศ106) , วิชาดนตรีไทยและขับร้องไทย 1- 4 (ศ 021 – ศ 024) , วิชาดนตรีสากลและขับร้องสากล 1-4 (ศ 025 – ศ 028), วิชาดนตรีไทยปฏิบัติตามความถนัด 1-2 (ศ 029 – ศ 0210), วิชาดนตรีสากลปฏิบัติตามความถนัด 1-2(ศ 0211-ศ 0212)

การศึกษาคนตรีภาคเอกชนและการศึกษานอกระบบ

สุกรี เจริญสุข (2544: 3) กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการศึกษาคนตรีในประเทศไทยไว้ว่า ก่อนปี พ.ศ. 2500 เรามีปัญหาด้านปรัชญา ไม่มีใครอยากให้ลูกเรียนดนตรี เพราะดนตรีเป็นวิชาชั้นต่ำเป็นวิชาข้างถนนเดินกินรำกิ้น เสียแรงรู้เสียแรงเรียนเพราะเป็นวิชาที่ไม่มีแก่นสาร ในปี 2504 อาจารย์กำธร สนิทวงศ์ ณ อยุธยา ได้เริ่มสอนผู้ฟังดนตรี ขยายขอบข่ายดนตรีให้เป็นวิชาการขึ้น โดยเปิดสอนวิชาความซาบซึ้งดนตรี บัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ และครูศาสตร์ ต้องเรียนเป็นวิชาบังคับ สร้างผู้ฟังดนตรีมากขึ้น กระทั่งพัฒนาเป็นวิชาเอกดนตรี ปี พ.ศ. 2509 บริษัทสยามกลการ โดยคุณถาวร พรประภา ได้เปิดโรงเรียนดนตรีสยามกลการขึ้น ทำให้ดนตรีขยายไปสู่เด็กอย่างกว้างขวางมากขึ้น พ่อแม่ผู้ปกครองเริ่มเห็นความสำคัญของดนตรี เด็กหันมาสนใจดนตรี โรงเรียน ครูดนตรีเริ่มหันมาศึกษาคนตรีกันมากขึ้น ดนตรีเป็นวิชาธุรกิจ จากข้อความข้างต้นนี้ ทำให้ทราบว่าจัดการศึกษาคนตรีในระบบการเรียนในโรงเรียนสามัญแต่เดิมไม่มีการเน้นความสำคัญของวิชาดนตรีเท่าที่ควร และในปัจจุบันเองก็ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองและนักเรียนที่สนใจเรียนวิชาดนตรีจริงจังได้ โรงเรียนดนตรีเอกชนจึงเข้ามามีบทบาทในการตอบสนองความต้องการนี้ รวมถึงการเรียนการสอนคนตรีส่วนตัวด้วย ถือว่าเป็นการศึกษาตามอัธยาศัย

2. ทฤษฎีการเรียนรู้ดนตรีปฐมวัย

การสอนดนตรีของโคดาไล (Kodaly Approach)

โซลตัน โคดาไล (Zoltan Kodaly) นักการศึกษาดนตรีผู้มีชื่อเสียงชาวฮังการี มีแนวคิดในการสอนดนตรี คือ ประชาชนในประเทศสามารถอ่านโน้ตและเขียนโน้ตเพลงได้ โคดาไลเชื่อว่าความสามารถในการอ่านและเขียนโน้ตเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนศิลปะดนตรีทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นประวัติศาสตร์ดนตรี การวิเคราะห์เพลง การแต่งเพลงหรือการปฏิบัติดนตรี ระบบการสอนแบบโคดาไล (Kodaly Method) ได้ถูกตั้งขึ้นโดยลูกศิษย์กลุ่มเล็กๆ ของเขา ซึ่งได้พัฒนาการอ่านเขียนดนตรีด้วยระบบ ซอล-ฟา และในปัจจุบันการสอนโดยใช้ ซอล-ฟา ได้ถูกจัดลำดับการสอนตั้งแต่ชั้นง่ายไปจนถึงชั้นยากไว้อย่างดีเยี่ยม

ธวัชชัย นาควงษ์ (2544 : 18) กล่าวว่า ในระบบการสอนที่โคดาไลคิดขึ้น การฟังดนตรีถือเป็นทักษะหนึ่งที่สนับสนุนความเป็นนักดนตรี การฟังดนตรีสัมพันธ์กับการร้องที่ถูกต้องและมีทักษะในการอ่านและเขียนโน้ตซึ่งเป็นจุดประสงค์เบื้องต้นของระบบโคดาไล เพลงที่ครูเลือกมาสำหรับการฟังมักเป็นท่อนสั้น ๆ เพื่อแสดงแนวความคิดทางดนตรีบางอย่าง มีแบบฝึกหัดมาเกี่ยวกับการฝึกโสตประสาท (ear – training exercises) ที่มีจุดหมายในการพัฒนาทักษะการร้องในใจ เด็กเรียนรู้ที่จะจำขึ้นคู่แยกแยะความสัมพันธ์ระหว่างตัวโน้ตต่าง ๆ ในบันไดเสียง และร้องแบบฝึกหัดหรือเพลงทั้งเพลงโดยไม่ออกเสียงแบบฝึกหัดเหล่านี้เริ่มต้นในชั้นอนุบาล โดยครูจะให้สัญญาณให้เด็กเริ่มร้องในใจที่จุดใดจุดหนึ่งของเพลง เด็กจะร้องในใจไปจนกระทั่งได้รับสัญญาณต่อไปจากครูให้ร้องดังอีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้เด็กอาจจะอ่านเพลงสั้น ๆ ที่เขียนบนกระดานดำในใจ เมื่อเด็กจำเพลงได้แล้วครูจะลบเพลงจากกระดานและเด็กจะต้องร้องเพลงออกมาดัง ๆ

ระบบการสอนดนตรีแบบ โคดาไลเป็นระบบที่ต้องการแก้ปัญหาการขาดแคลนเครื่องดนตรีเป็นที่นิยมไปทั่วโลก การสอนดนตรีแบบโคดาไลเป็นการสอนที่ใช้ในการร้องเพลงประสานเสียง (Chorus) เป็นแกนในการสอนการอ่านโน้ตสากล เมื่อผู้เรียนสามารถอ่านและร้องเสียงโน้ตได้ดีแล้วจึงจะเลือกเล่นเครื่องดนตรีในโอกาสต่อไป โคดาไลมีเหตุผลสำคัญที่อธิบายในเรื่องที่จะต้องให้ผู้เรียนสามารถอ่านโน้ตและร้องเสียงโน้ตได้ก่อนที่จะเล่นเครื่องดนตรีได้ ด้วยเหตุว่า ทักษะในการอ่านและ

เขียนสัญลักษณ์ทางดนตรีและร้องเสียงโน้ตได้ ต้องมาก่อนการเรียนวิชาดนตรีอื่น ๆ ทั้งหมด เปรียบเสมือนในการอ่านและเขียนภาษาประจำชาติเป็นสิ่งจำเป็นในการเรียนวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรการศึกษา

วิธีปฏิบัติที่เป็นหลักในการสอนของโคคาย คือ การร้องเพลง เพราะเสียงร้องเป็นเสียงที่ใกล้ตัวที่สุดเมื่อใครคนหนึ่งจะแสดงความรู้สึกทางดนตรีออกมาด้วยการร้องเพลง หูของเด็กจะถูกฝึกให้ชินกับขั้นคู่ (Interval) ต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เด็กร้องไม่เพี้ยนและหูไม่เพี้ยน การฝึกด้วยการร้องเพลงจะต้องมาก่อนการเรียนเครื่องดนตรี การฝึกร้องเพลงจะทำให้เด็กรักการร้องเพลงประสานเสียง เมื่อโตขึ้นจะชอบฟังคอนเสิร์ต หลักที่สำคัญเป็นมาตรฐานของโคคาย คือ การร้องเพลงจะต้องกระทำด้วยความรอบคอบที่จะทำให้เด็กสามารถใช้เสียงของเขาให้มีประสิทธิภาพที่สุดเท่าที่จะทำได้ เสียงแท้ (pure tone) และความชัดเจนไม่เพี้ยน (accurate intonation) เป็นสิ่งที่ต้องการที่สุดและการได้ร้องเพลงมาก ๆ จะช่วยสนับสนุนการได้เสียงแท้และเสียงไม่เพี้ยน

นอกจากการใช้เพลงคลาสสิกแล้ว โคคายสนับสนุนให้แต่ละประเทศใช้เพลงพื้นเมืองของตนเป็นเครื่องมือหลักในการสอน โดยสอนเพลงประกอบการเล่นเกม การร้องรำและการละเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2537 : 27) โคคายให้ความสำคัญตลอดมาว่า เพลงพื้นเมือง คือ ภาษาแม่ทางดนตรีของเด็ก ซึ่งเด็กควรเรียนรู้เมื่อยังเล็กอยู่เช่นเดียวกับที่เด็กเรียนการพูดภาษาของตนเอง สำหรับเด็กยังการเพลงพื้นเมืองจึงเป็นสิ่งที่เด็กคุ้นเคย การสอนดนตรีจึงใช้เพลงพื้นเมืองเป็นหลักเบื้องต้น

ธวัชชัย นาควงษ์ (2542: 9-15) กล่าวว่า โคคายมีวิธีการสอนการอ่านโน้ตดังนี้

1. ใช้เทคนิคการร้องโน้ตแบบซอล - ฟา (Tonic solfa) คือการร้องเพลงโดยใช้ชื่อโน้ต โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด
2. ใช้สัญลักษณ์มือ ประกอบการร้องโน้ต ซอล ฟา
3. การสอนจะต้องจัดลำดับจากง่าย ไปหายาก เช่น การสอนโน้ตในขั้นแรก จะใช้เพียง 2 ตัวก่อน คือ ซอล กับ มี ซึ่งเป็นเสียงที่เด็กง่ายที่สุด เมื่อเด็กสามารถร้องโน้ตได้ทั้ง 2 ตัวนี้ได้แม่นยำแล้วจึงค่อยเพิ่มโน้ตอื่นเข้าไปทีละตัวตามลำดับความยากในการร้องโน้ตตัวนั้น ๆ (จากซอล - มี เพิ่ม ลา โด เร ฟา และที ตามลำดับ)
4. การสอนจังหวะจะเริ่มสอนจากจังหวะที่เท่ากับจังหวะเดินและจังหวะวิ่งเหยาะซึ่งเข้ากันกับจังหวะการเคลื่อนไหวตามธรรมชาติของเด็ก

5. การสอนร้องเพลงแบบโคดายจะมีวิธีการร้องเพลงซ้ำแล้วซ้ำเล่าด้วยการใช้เกมและการเล่นเข้ามาประกอบบทเพลง

ลำดับขั้นตอนในการสอนโน้ตสากลแบบโคดาย

1. โน้ตจิงหะ เริ่มสอนจากจิงหะเร็วไปหาจิงหะช้า ทั้งนี้เนื่องจากธรรมชาติของเด็กเคลื่อนไหวเร็วและว่องไว
2. โน้ตทำนอง เริ่มจากขั้นคู่ สามไมเนอร์ ซอล – มี ให้เด็กร้องจนแม่นยำก่อน แล้วจึงเติม ลา โด เร ลาต่ำ ซอลต่ำ โดสูง เรสูง มีสูง ฟา และที ตามลำดับ
3. การสอนเนื้อหาวิชาดนตรีอื่นๆ เช่น การสอนดนตรีศัพท์ต่างๆ จะสอนปนแทรกอยู่ในเพลงเมื่อจำเป็นต้องใช้

การสอนดนตรีของดาลโครซ (Dalcroze Approach)

เอมิล ชาคส์ ดาลโครซ (Emile Jaques-Dalcroze, 1865-1950) ผู้ประพันธ์เพลงและนักดนตรีศึกษาชาวสวิส ช่วงเวลาที่ท่านเป็นครูดนตรีคือช่วงก่อนเปลี่ยนก่อนสู่ศตวรรษที่ 20 ดนตรีศึกษาในสมัยนั้นการสอนมักแบ่งเป็นส่วนต่างๆ เช่น การประสานเสียง (Harmony), การร้องโน้ตแบบจับพลัน (Sight – singing), การวิเคราะห์รูปแบบบทเพลง (Form and analysis) ดาลโครซพบปัญหาหนึ่งระหว่างการสอนคอร์ด (Chord) ในช่วงโมฆะวิชาประสานเสียง คือ นักศึกษาสามารถเขียนคอร์ดได้ถูกต้องแต่ไม่สามารถได้ยินเสียงที่แท้จริงของคอร์ดตามที่เขาเขียน ทั้งนี้เนื่องจากขาดการฝึกฝนเรื่องการได้ยินเสียงในสมอง (Inner ear) นอกจากนั้นยังพบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องของจังหวะในการเล่นดนตรี ดาลโครซจึงเกิดแนวคิดในการสอนดนตรีเรื่องจังหวะให้เป็นไปตามธรรมชาติของชีวิตมนุษย์ ให้ร่างกายสามารถตอบสนองต่อจังหวะดนตรีอย่างถูกต้อง เขาได้พัฒนาแนวทางการเรียนดนตรีเป็น 3 แนวใหญ่คือ

1. ยูริทึมมิก (Eurhythmics) การตอบสนองของร่างกายต่อจังหวะดนตรี ซึ่งเป็นการฝึกในช่วงเริ่มแรกของการฝึกดนตรี คำว่า eurhythmics มาจากภาษาละตินแปลว่า จังหวะที่ดี หรือราบรื่น เป้าหมายของการฝึกจังหวะในนักเรียนเพื่อให้ความรู้สึกในการรับรู้เกี่ยวกับจังหวะได้รับการตอบสนองโดยตรงด้วยร่างกายของนักเรียนเอง บางครั้งร่างกายของนักเรียนที่ฝึกก็เกิดการตอบสนองไปโดยอัตโนมัติเอง เช่น เมื่อนักเรียนได้ยินเสียงดังร่างกายจะแสดงท่าทางบางอย่างเพื่อ

ตอบสนองต่อเสียงนั้น ดังนั้นการฝึกโดยนำเอาสิ่งที่ควรเรียนรู้ทางดนตรีมา ร่วมกับการตอบสนองทางร่างกาย เป็นการสร้างประสบการณ์ทางดนตรีซึ่งสามารถโยงมาสู่การเรียนรู้เรื่องสัญลักษณ์ทางดนตรีและความคิดสร้างสรรค์ในทางดนตรีได้ (สุเทพ บรรลือสินธุ์, 2537: 14) คาลโครช กล่าวว่า การเรียนรู้ท่าทางให้เข้าจังหวะกับดนตรี เด็กควรจะต้องเข้ามาฝึกตั้งแต่เยาว์วัย อายุประมาณ 4-5 ขวบ เนื่องจากการเคลื่อนไหวร่างกายของเด็กจะทำให้ได้ดีกว่าเมื่ออายุมาก แต่อย่างไรก็ตามการฝึกยูริทึมมิกไม่ได้มีจุดมุ่งหมายในทางการสอนเต้นรำ (Dance) แต่มีจุดหมายทางการดนตรีที่ชัดเจน การฝึกหัดมีการเน้นการฟังเสียงดนตรีให้เข้าใจว่ามีจังหวะอย่างไร การเคลื่อนไหวร่างกายต้องให้เข้ากับจังหวะเพลงได้อย่างถูกต้อง

2. ซอลเฟจ (Solfege) การร้องโดยใช้แบบฝึกหัด คาลโครชใช้วิธีการ ซอลเฟจ ในการพัฒนาความสามารถทางการฟังและจำจดทำนอง การร้องและการใช้สัญลักษณ์มือที่ออกแบบสำหรับระดับเสียงต่าง ๆ เป็นการสร้างประสบการณ์ทางดนตรีโดยไม่ใช้สัญลักษณ์ทางดนตรี

ซอลเฟจ เน้นความเข้มข้นของเนื้อหาทางการได้ยินภายใน (inner hearing) ซึ่งเป็นการสร้างความสามารถทางจินตนาการเสียงในใจ นักเรียนของคาลโครชจะร้องขึ้นคู่เสียงและเพลงตามแบบฝึกหัดในหลักสูตร บางครั้งก็เป็นการอ่านออกเสียงดัง ๆ แต่บางครั้งก็เป็นการอ่านภายในใจแบบไม่ใช้เสียง สาระทางการอ่านโน้ตดนตรีในสัญลักษณ์ต่าง ๆ จะถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกซอลเฟจ

3. การสร้างสรรค์อิสระ (Improvisation) การฝึกนี้เป็นการรวมเอาทักษะทั้ง 2 อย่างข้างต้น คือ ยูริทึมมิก (eurhythmics) และซอลเฟจ (solfege) เข้ารวมไว้ในกิจกรรมเดียวกัน คาลโครชเชื่อว่า นักเรียนแต่ละคนมีประสบการณ์ทางดนตรีและแสดงออกมาได้โดยมีแนวทางของแต่ละคน

การสร้างสรรค์อิสระ เริ่มต้นโดยใช้เครื่องประกอบจังหวะ (percussion) หรือโดยการร้อง บางครั้งเด็กคนหนึ่งให้ทำนองสั้น ๆ หนึ่งทำนอง และให้เพื่อนอีกคนเป็นผู้สร้างสรรค์ทำนองตอบมา อาจเริ่มจากเพียงการโต้ตอบของจังหวะสั้น ๆ จนสามารถพัฒนาไปถึงการสร้างประโยคเพลงยาว ๆ ได้ การฝึกหัดนี้ทำให้นักเรียนได้ฝึกการฟังอย่างระมัดระวังและพัฒนาการโต้ตอบทางดนตรีโดยใช้ความรู้สึกของตน การตอบได้ในเชิงความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีทำให้สามารถขยายไปสู่การเล่นเครื่องดนตรีอื่น ๆ นอกเหนือจากเครื่องประกอบจังหวะและการร้องเพลงได้ เช่น เปียโน และสามารถฝึกฝนให้สูงขึ้นได้

การสอนดนตรีของออร์ฟ (Orff Schuwerk)

คาร์ล ออร์ฟ (Carl Orff, 1895 – 1982) คีตกวีและนักดนตรีศึกษาชาวเยอรมัน ท่านเกิดที่เมืองมุนิก (Munich) ประเทศเยอรมัน ออร์ฟเป็นผู้มีบทบาททางดนตรีศึกษาโดยเฉพาะในด้านใช้สื่อการสอนดนตรีด้วยเครื่องดนตรีระนาด สมชาย อมะรักษ์ (2542 : 147) กล่าวว่า ปัจจุบันนี้ถ้าพูดถึงออร์ฟแล้ว ผู้ที่ศึกษาทางดนตรีโดยทั่วไปจะนึกไปถึงเครื่องดนตรีง่าย ๆ สำหรับเด็ก โดยเฉพาะระนาดที่ถอดลูกออกได้ ซึ่งออร์ฟเป็นผู้คิดขึ้น แต่หลักการสำคัญในการสอนดนตรีสำหรับเด็กของออร์ฟ ไม่ได้อยู่ที่การใช้เครื่องดนตรีง่าย ๆ สำหรับเด็กเพียงอย่างเดียว แต่การใช้เครื่องดนตรีง่าย ๆ รวมถึงการจัดเนื้อหาและการดำเนินกิจกรรมง่าย ๆ ที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก เป็นเพียงส่วนหนึ่งของกระบวนการสอนดนตรีสำหรับเด็กของออร์ฟเท่านั้น

หลักการสอนดนตรีตามแนวทางของออร์ฟมีส่วนคล้ายคลึงกับของดัลโครซ (Dalcroze) การศึกษาทางดนตรีต้องมีพื้นฐานจากการฟัง การเคลื่อนไหวต่อเสียงดนตรี การจดจำและสามารถเล่นจังหวะทำนองได้ ความรู้ความเข้าใจสามารถร้องทำนองและขึ้นคู่เสียงได้ (Robert E.Nye, 1992:346) ในการสอนตามแนวทางของดัลโครซนั้นเขาใช้เครื่องดนตรีเปียโนเป็นหลัก แต่ออร์ฟพิจารณาใช้เครื่องดนตรีที่เหมาะสมกับเด็ก ออร์ฟมีแนวความคิดเดียวกับโคดัลย (Kodaly) ในการใช้เพลงพื้นเมืองประจำประเทศและให้เด็กได้เรียนรู้จังหวะและทำนองในเพลงนั้น เด็กจะมีแนวคิดทางด้านทำนอง จังหวะ การประสานเสียง และการประพันธ์เพลงเบื้องต้นจากเพลงพื้นเมืองนี้เอง ออร์ฟได้สร้างสรรค์เครื่องดนตรีเพื่อการบรรเลงรวมวง (Ensemble) โดยใช้ระนาดประเภทต่าง ๆ คือ ไซโลโฟน (xylophone) กล็อกเคิลสปีล (glockenspiel) และเมทัลโลโฟน (metallophone) ซึ่งสามารถเอาลูกระนาดออกได้ เพื่อความเหมาะสมกับระดับเสียงที่เขาต้องการสอนให้กับเด็ก เสียงของการประสมวงดนตรีของออร์ฟคล้ายคลึงกับเสียงวงดนตรีกาเมลันของประเทศอินโดนีเซีย (Indonesian gamelan)

ออร์ฟ เป็นนักประพันธ์เพลงที่มีผลงานทางด้านเพลงประกอบการเต้นรำ และการแสดงละคร ออร์ฟได้ก่อตั้งโรงเรียนที่มีชื่อว่า “กุนเธอร์” (Guenther Schule) ร่วมกับกุนเธอร์ (Dorothee Guenther) เป็นโรงเรียนสำหรับสอนการเต้นรำและการดนตรี เขาได้รวมการเต้นรำซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวเข้ากับวิชาดนตรีซึ่งเป็นเรื่องของเสียง ทำให้เขาได้แนวคิดในการสอนดนตรีสำหรับเด็ก และได้ทำหนังสือสำหรับสอนเด็กชื่อว่า “ออร์ฟ สคูลเวอร์ค” (Orff – Schulwerk) โดยมีหลักการสอนที่สำคัญดังนี้

1. การปฏิบัติจังหวะ โดยการใช้คำพูดเพื่อสร้างจังหวะ (rhythmic speech) การใช้ร่างกายในการทำจังหวะ โดยมีการตีดนิ้ว ตบมือ ตบเข่า กระตืบเท้า ซึ่งทั้งหมดนี้สามารถสร้างแนวคิดเบื้องต้นทางระดับเสียง การเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อตอบสนองต่อเสียงดนตรี และการใช้เครื่องดนตรีประเภทเครื่องกระทบ (Percussion) โดยเริ่มจากเครื่องดนตรีอย่างง่าย ๆ ที่ยังไม่ใช้ระดับเสียงเพื่อพัฒนาแนวคิดทางจังหวะให้เด็ก และใช้เครื่องดนตรีระนาดโดยเริ่มจากให้เด็กตีเพียงบางลูกเพื่อไม่ให้เกิดความผิดพลาด

2. การฝึกความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี กิจกรรมการสอนดนตรีของออร์ฟมักเปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีอยู่เสมอ ตั้งแต่การเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระเพื่อตอบสนองต่อเสียงดนตรี และการใช้คำพูด การใช้ร่างกายทำจังหวะ และใช้เครื่องดนตรีในการสร้างสรรค์ เด็กจะใช้ความรู้ทางด้านประโยคเพลง (phrasing) ความดังเบา (dynamic) การซ้ำทำนอง (repetition) ความแตกต่าง (contrast) และรูปแบบเพลงอย่างง่าย ซึ่งเด็กจะแสดงออกได้อย่างไม่ยากและพัฒนาแนวความคิดทางดนตรีได้เป็นอย่างดี

การสอนดนตรีของซูซูกิ (Suzuki Method)

ชินอิจิ ซูซูกิ (Shinichi Suzuki, 1898–1998) ชาวเมืองนาโกย่า เกิดเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม ค.ศ. 1898 นักการศึกษาชาวญี่ปุ่นและครูสอนไวโอลิน ผู้สร้างระบบการเรียนรู้แบบซูซูกิ (Suzuki Method) พ่อของเขาคือผู้สร้างเครื่องดนตรีญี่ปุ่นที่เรียกว่า ซามิเซ็น (Shamisen) เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายของญี่ปุ่น ภายหลังเป็นผู้ก่อตั้งโรงงานผลิตไวโอลินที่ประสบความสำเร็จด้วย ซูซูกิสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนบริหารธุรกิจแห่งเมืองนาโกย่าในปี ค.ศ. 1915 และได้เรียนไวโอลินควบคู่ไปด้วยกับครูโค เอ็นโด (Ko Ando, 1878–1963) ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของโจอาคิม (Joachim) นักไวโอลินผู้ยิ่งใหญ่ ซูซูกิ ได้ไปที่เบอร์ลินเมื่อปี ค.ศ. 1921-1928 และได้เรียนไวโอลินเพิ่มเติมกับคาร์ล คลิงเลอร์ (Karl Klingler) ผู้ซึ่งเป็นลูกศิษย์อีกคนหนึ่งของโจอาคิมเช่นเดียวกัน จากนั้นเขาได้เดินทางกลับมาญี่ปุ่นและก่อตั้งวงเครื่องสายซูซูกิ (The Suzuki Quartet) ร่วมกับพี่น้องของเขา ในปี ค.ศ. 1930 เขาได้เป็นผู้อำนวยการของโรงเรียนดนตรีไทโกกุ (Teikoku Music School) หลังจากนั้นไม่นานเขาก็ได้ก่อตั้งวงออร์เคสตราแห่งโตเกียว (The Tokyo String Orchestra) ซึ่งได้สร้างปรากฏทางดนตรีตะวันตกสู่ชาวญี่ปุ่น โดยผลงานการบรรเลงชิ้นแรก ๆ มักเป็นเพลงในยุคบาโรค

วิธีการสอนคนตรีของชูชูกิไม่ได้เป็นเพียงการสอนคนตรีเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่เขายังได้ประยุกต์ใช้จิตวิทยาในการสอนอย่างดียิ่งเข้าไปด้วย ในปี ค.ศ. 1933 เขาได้เสนอแนวการสอนไว้ว่า เด็กไม่ว่าชาติใดภาษาใดสามารถพูดภาษาประจำชาติของตนเองได้โดยธรรมชาติ สามารถจดจำคำต่าง ๆ ได้มากกว่า 4,000 คำภายในอายุเพียงห้าขวบ โดยไม่ต้องใช้ความพยายามอะไรมากและไม่ต้องสอนตั้งอย่างเป็นระบบเช่นในโรงเรียน นั้นแสดงถึงความสามารถความอัจฉริยะของเด็กทุกคนที่สามารถเรียนรู้ภาษาประจำชาติตนหรือภาษาแม่ (Mother tongue) ได้ ชูชูกิเชื่อว่าการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีให้เด็กเป็นวิธีพัฒนาความสามารถต่าง ๆ ของเด็ก เช่นเดียวกับการเรียนชูชูกิได้ตัดสินใจนำมาประยุกต์กับการเรียนคนตรีในเครื่องไวโอลิน โดยไม่ต้องไปตามกฎเกณฑ์การเรียนแบบเดิม เขาเชื่อว่าเด็กที่เรียนไวโอลินด้วยวิธีการนี้สามารถพัฒนาไปสู่ความสามารถระดับมาตรฐานขั้นสูง เวลาที่เรียนและความถี่ในการฝึกฝนเป็นจุดประสงค์สำคัญ การจัดสภาพแวดล้อมทางคนตรีให้เด็กเป็นหัวใจสำคัญมากสำหรับชูชูกิ ลูกศิษย์คนแรกที่เรียนด้วยวิธีของชูชูกิและประสบความสำเร็จ คือ โฟชิยา ไอโต (Foshiya Eto) ซึ่งได้ผลดีตั้งแต่เขายังเป็นเด็กเล็ก

ในระหว่างช่วงสิ้นสุดของสงครามโลกครั้งที่ 2 ชูชูกิได้ย้ายมายังเมืองมัสสุโมโต ซึ่งเขาได้จัดระบบการศึกษาให้ที่ Yoji Kyoiku Doshikai ในปี ค.ศ. 1948 เขาได้ร่วมมือกับโรงเรียนประถมฮันโก (Hango Primary School) และได้ทำการสอนนักเรียนในชั้นจำนวน 40 คนด้วยวิธีการสอนของเขา จนประสบผลสำเร็จ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการศึกษาญี่ปุ่นเห็นถึงผลดีของการศึกษาตามแนวชูชูกิ ดังเช่นที่โรงเรียน Saino Kyoiku Yoji นักเรียนที่อายุระหว่าง 3 – 5 ปีได้รับการเรียนภาษาญี่ปุ่น การเขียนภาษาจีน การคัดลายมือ วาดรูป การสนทนาภาษาอังกฤษและยิมนาสติก ด้วยแนวทางการสอนของชูชูกิ

ชูชูกิ ได้สอนคนตรีและพัฒนาการสอนของเขาให้ประสบความสำเร็จเรื่อยมา ในปี ค.ศ. 1950 เขาได้ก่อตั้งสถาบัน Saino Kyoiku Kenkyu – kai โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะใช้คำว่าคนตรี หรือ ไวโอลิน ในชื่อของสถาบันเขา 1952 มีนักเรียนสำเร็จการศึกษาทั้งสิ้น 196 คน และในปี ค.ศ. 1972 สถาบันนี้ได้สร้างนักไวโอลินได้ถึง 2,321 คน ในการประชุมประจำปีของสถาบันการศึกษาที่บูโดกัน โตเกียว ชูชูกิได้นำนักเรียนของเขาแสดงผลงานเพลงของคีตกวีเด่น ๆ เช่น Gavotte ของ J.S. Bach , Minuet ของ Boccherini โดยเด็ก ๆ จำนวนถึง 3,000 คน และยังได้แสดงเพลง Mozart Violin Concerto โดยนักเรียนรุ่นแรกของเขา สถาบันของเขาได้แพร่ขยายไปทั่วประเทศญี่ปุ่นถึง 83

สาขา มีครูประมาณ 160 คน และนักเรียนประมาณ 6,000 คน การสอนแบบชูชูกิยังได้ใช้กับเครื่องดนตรีอื่นๆ ด้วย เช่น เซลโล่ ฟลูต เปียโน จากปี ค.ศ. 1964 ชูชูกิได้นำนักเรียนไปเปิดการแสดงดนตรีหลายครั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา และเผยแพร่วิธีการสอนของเขาในมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยดนตรีต่างๆ ในปี ค.ศ. 1973 เขาได้เดินทางไปประเทศอังกฤษ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ กับนักเรียนของเขา และได้รับการยอมรับจากนานาชาติว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการเรียนดนตรีที่ประสบความสำเร็จ ทุกวันนี้ นักเรียนของชูชูกิหลายคนที่มีชื่อเสียงทางดนตรี อาทิ Toshiya Eto, Koji Toyota, Takeji Kobayashi, Kenji Kobayashi, Shutaro Suzuki, Senya Urakawa, Yuriko Kuronuma, Tomiko Shida และ Yoko Sato

สุกรี เจริญสุข (2541: 13-17) กล่าวว่า ชินอิชิ ชูชูกิ เชื่อว่าความสามารถที่เรียกว่า “เก่งหรืออัจฉริยะ” ไม่ได้มีติดตัวมาแต่กำเนิด ทุกคนเกิดมามีทุกอย่างเท่ากันหมด คือ “ไม่มีอะไร” ต้องอาศัยการเรียนรู้ การเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและการพัฒนา เพื่อให้เด็กเป็นอย่างที่เราต้องการ การเรียนรู้ของเด็กเหมือนกับการเรียนรู้ภาษาจากแม่ กระบวนการสอนของชินอิชิ ชูชูกิ ตั้งชื่อว่า “การศึกษาของคนเก่ง” (Talent Education) ชูชูกิเชื่อว่า เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้และเป็นคนเก่งได้ แต่อย่าทอดทิ้งให้เด็กเติบโตอย่างยถากรรมโดยที่ไม่ได้อบรมเลี้ยงดูและต่อเนื่อง

ดนตรีเป็นเรื่องของการได้ยิน ถ้าเด็กฟังเสียงเพี้ยน การตอบสนองการฟังของเด็กย่อมเพี้ยนไปด้วย ถ้าเด็กได้ยินเสียงที่ถูกต้อง การตอบสนองการได้ยินย่อมถูกต้องด้วย ดังนั้น การศึกษาของคนเก่ง มีหัวใจอยู่ดังนี้

เราต้องศึกษาเพื่อที่จะพัฒนาความเก่งของเด็กผ่านการศึกษาอบรมสั่งสอน ความสามารถทางดนตรีก็เหมือนกับความสามารถทางด้านอื่นๆ ที่ทุกคนสามารถเรียนได้เหมือนกัน มนุษย์มีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาความสามารถให้สูงขึ้น การพัฒนาความสามารถที่สูงขึ้นทำได้ด้วยการฝึกที่ถูกต้อง ความสามารถไม่ได้มาจากความคิดหรือทฤษฎี แต่มาจากการฝึกซ้อมที่ถูกต้อง ในการฝึกซ้อมนั้น ต้องได้รับการฝึกที่ดีและถูกต้อง ไม่ต้องรีบร้อนแต่ไม่หยุดการฝึก ซ้อมอย่างสม่ำเสมอ การฝึกซ้อมที่ผิดๆ จะพัฒนาความสามารถที่ผิดๆ ด้วย ความลับของการฝึกซ้อมก็คือการทำซ้ำ ฝึกซ้ำแล้วซ้ำอีก จนดูเป็นเรื่องที่ง่ายและเป็นธรรมชาติ ธรรมชาติคือเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ฝึกซ้อมจนเป็นธรรมชาติและธรรมชาติคือชีวิต

ความตั้งใจของชูชูกิในการสร้างสถาบันการศึกษาของคนเก่ง (Talent Education) เพื่อที่จะสร้างเด็กญี่ปุ่นให้มีความสามารถทางดนตรี ไม่ได้มุ่งหวังให้เด็กเป็นนักดนตรีเอกของโลก แต่ต้องการ

ให้เด็กแสดงความสามารถทางดนตรีเต็มศักยภาพ การสอนระบบชูชูกิ เชื่อว่า พ่อแม่มีบทบาทสำคัญที่จะสนับสนุนให้ลูกเรียนและพัฒนาดนตรี พ่อแม่ที่เรียนแล้ว เป็นการเปิดโอกาสให้ลูกเลียนแบบและอยากเรียน เมื่อเด็กได้เรียนต่อเพลงจากครูแบบตัวต่อตัวแล้ว เด็กควรมีโอกาสได้เรียนรวมวงกันเป็นกลุ่ม เพราะการเรียนรู้เป็นวงเป็นวิธีที่ก้าวหน้าที่ยิ่งใหญ่และอรรถประโยชน์สำหรับเด็ก และนี่คือความจำเป็นอันจริยะของการเรียนดนตรีของเด็ก

3. จิตวิทยาการศึกษาคนตรี

การเรียนรู้ เป็นเป้าหมายสำคัญของการศึกษา ซึ่งนักจิตวิทยาและนักการศึกษาต่างก็พยายามคิดค้นหาวิธีการเรียนการสอนเพื่อบรรลุเป้าหมายนี้ วิธีการเสริมแรงจิตใจในการเรียนนับว่าเป็นวิธีหนึ่งที่ประสบผลสำเร็จและเป็นหน้าที่ของครูและผู้ปกครองนักเรียนต้องช่วยกันให้แรงจูงใจในการเรียนแก่นักเรียน ดังที่ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2527 : 44) กล่าวว่า เป็นที่ยอมรับกันว่าวิธีการสอนของครูมีผลต่อความกระตือรือร้นอยากเรียนของเด็กอยู่มาก ครูบางคนใช้วิธีจูงใจโดยการให้รางวัล บางคนใช้วิธีทำโทษ จากผลการวิจัยพบว่าการใช้วิธีให้รางวัล หรือวิธีทางบวกดีกว่าการทำโทษหรือวิธีทางลบ ดังนั้นทักษะการเสริมกำลังใจในทางบวกซึ่งอาจจะใช้พูด ทำทาง เลี่ยงประกอบ หรือวิธีการต่าง ๆ จึงเป็นแนวทางที่ควรฝึก และเป็นวิธีการหนึ่งที่ช่วยให้เด็กนักเรียนเกิดกำลังใจในการเรียน การเสริมกำลังใจในทางบวก แบ่งเป็น 4 ชนิด

1. การเสริมกำลังใจด้วยถ้อยคำ เช่น ครูกล่าวว่า ดี ถูกต้อง วิเศษ ซึ่งแสดงถึงการยอมรับและความพอใจ
2. การเสริมกำลังใจด้วยวิธีอื่นที่ไม่ใช่ถ้อยคำ เช่น การพยักหน้ารับ จีบตาแล้วยิ้มรับ เอียงหูฟังด้วยความตั้งใจและยิ้มแสดงความพอใจ
3. การเสริมกำลังใจที่เหมาะสมกับสถานการณ์ คือ ครูสามารถเสริมกำลังใจให้เหมาะสมกับความถูกต้องและเหมาะสมกับความเป็นจริง
4. การเสริมกำลังใจโดยการย้อนกล่าวถึงความสามารถที่ผ่านมาแล้ว

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2541 : 179 - 186) กล่าวว่า แรงจูงใจเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการเรียนรู้ สัมฤทธิ์ผลในการเรียนของนักเรียนนอกจากจะขึ้นกับความสามารถแล้วยังขึ้นกับแรงจูงใจ

นักเรียนที่มีความสามารถสูงแต่ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ก็จะมีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนต่ำ ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องหาวิธีการช่วยนักเรียนและผู้ปกครองให้ทำงานร่วมกับครู เพื่อวัตถุประสงค์เดียวกัน คือ ส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียนเกี่ยวกับการเรียนรู้เพื่อความสำเร็จในการเรียน

บทบาทของครูเกี่ยวกับการส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียนอาจแบ่งเป็น 3 อย่างดังต่อไปนี้

1. การปรับปรุงวิธีการสอนของครูโดยตรง วิธีการที่นักจิตวิทยาเชื่อว่าจะเป็นการช่วยส่งเสริมแรงจูงใจของนักเรียนมีต่อไปนี้

1.1 ครูควรจัดห้องเรียนให้มีบรรยากาศท้าทายความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน

1.2 บอกวัตถุประสงค์เฉพาะของบทเรียนให้นักเรียนทราบ

1.3 พยายามให้งานแก่นักเรียนตามความสามารถและให้โอกาสนักเรียนทุกคนมี

ประสบการณ์เกี่ยวกับความสำเร็จในการเรียนรู้

1.4 พยายามให้ข้อมูลย้อนกลับแก่นักเรียน และแนะนำให้นักเรียนใช้ข้อมูลป้อนกลับช่วยปรับปรุงการทำงานให้ดีขึ้น

1.5 พยายามพบนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อช่วยให้นักเรียนวิเคราะห์สาเหตุความสำเร็จหรือไม่สำเร็จในการเรียนของนักเรียน

1.6 ใช้หลักในการอบรมแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ช่วยนักเรียน

1.7 บรรยากาศของห้องเรียนต้องปราศจากการขู่เข็ญ หรือต้องเป็นบรรยากาศที่นักเรียนให้ความไว้วางใจในครูว่าเป็นผู้ที่คอยเอื้อการเรียนรู้ของนักเรียนอยู่เสมอ

1.8 ใช้หลักการสอนของนักจิตวิทยามนุษยนิยม มาสโลว์ ที่กล่าวว่า “นักเรียนจะเรียนรู้ก็ต่อเมื่อความต้องการพื้นฐานที่จะซ่อมแซมปรารถนา”

1.9 ครูต้องเป็นผู้ที่เป็นแบบในการแสดงความกระตือรือร้นในเวลาการสอน

2. การทำงานร่วมกับนักเรียนเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียน จากการศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พบว่าลักษณะหนึ่งของผู้ที่ใฝ่สัมฤทธิ์สูง คือ ความรับผิดชอบในงานที่ตนทำ นักเรียนส่วนมากต้องการความช่วยเหลือจากครูในการสนับสนุนให้รับผิดชอบในงานที่ตนทำ ซึ่งอาจทำได้ดังต่อไปนี้

2.1 ช่วยนักเรียนในการตั้งวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้วิชาต่างๆ

2.2 ช่วยนักเรียนให้รู้จักวางแผนในการทำงานทั้งระยะสั้นและระยะยาว

2.3 ช่วยนักเรียนให้รู้จักประเมินผลของงานที่ทำ และนำข้อมูลผลย้อนกลับมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนรู้ให้ดีขึ้น

2.4 ช่วยนักเรียนในการวิเคราะห์สาเหตุของความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ

2.5 ช่วยนักเรียนให้เห็นคุณค่าของความพยายามในการทำงาน

2.6 ช่วยนักเรียนให้ค้นพบความสามารถพิเศษของตนในวิชาต่าง ๆ เช่น ความสามารถทางภาษา ศิลปะ คณิตศาสตร์ และช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในการเรียนรู้นั้น ๆ

2.7 ชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคลเกี่ยวกับการตั้งมาตรฐานความเป็นเลิศให้ใกล้เคียงกับระดับความสามารถของตน

2.8 ช่วยนักเรียนจัดเวลาทำการบ้าน ดูหนังสือที่บ้าน และการเตรียมตัวสำหรับสอบ

3. การทำงานร่วมกับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน จากการศึกษาความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ของนักเรียนโดยมหาวิทยาลัยจอห์นฮอปกินส์ พบว่าผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญมาก ผู้ปกครองที่เอาใจใส่ในการทำการบ้านของนักเรียนและสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของนักเรียนโรงเรียน ฉะนั้นการทำงานร่วมกับผู้ปกครอง เพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้จึงสำคัญมาก ในการนี้ครูอาจจะใช้วิธีต่อไปนี้

3.1 ส่งเสริมให้ผู้ปกครองมาพบ และแจ้งให้ผู้ปกครองทราบถึงความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้ช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน

3.2 วางแผนกับผู้ปกครองเกี่ยวกับการใช้เวลาของนักเรียนเวลาอยู่บ้าน เป็นต้นว่า การใช้เวลาดูโทรทัศน์ การเล่นเกม การทำการบ้าน เพื่อช่วยให้นักเรียนใช้เวลาที่อยู่บ้านให้เป็นประโยชน์

3.3 ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการทำงานของนักเรียน ให้ผู้ปกครองช่วยดูว่านักเรียนจะต้องทำการบ้านให้เสร็จ ในกรณีที่นักเรียนทำไม่ได้เพราะไม่เข้าใจก็ควรช่วยอธิบายหรือหาครูมาสอนพิเศษเพื่อให้นักเรียนจะได้ไม่เรียนล้าหลังเพื่อนหรือขาดความสนใจ

3.4 ในกรณีที่ผู้ปกครองต้องให้นักเรียนช่วยทำงานบ้าน ครูควรจะช่วยอธิบายให้ผู้ปกครองทราบถึงความจำเป็นที่นักเรียนจะต้องมีเวลาทำการบ้าน

3.5 สนับสนุนให้ผู้ปกครองร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน โดยสรุปแรงจูงใจในการเรียนรู้ว่าเป็นสิ่งที่นักเรียนจะต้องมีเพื่อประสพสัมฤทธิ์ผลในการเรียน แม้ว่าตัวนักเรียนเองเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบโดยตรง แต่ครูและผู้ปกครองก็มีบทบาทสำคัญในการช่วยส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้นความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครองจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก

ณรุทธ์ สุทธจิตต์ (2535 : 80-83) ได้กล่าวถึง แรงจูงใจในการเรียนคนตรีไว้ว่า ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการเรียนการสอนคนตรี หรือการสอนวิชาอื่น ๆ คือ การจูงใจผู้เรียนให้สนใจที่จะเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนมีสัมฤทธิ์ผลในการเรียนมากที่สุด เพราะในสภาวะของความสนใจและตั้งใจเรียนนั้น ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฉะนั้นการจูงใจผู้เรียนให้สนใจในการเรียนคนตรี จึงเป็นสิ่งที่ทำให้การเรียนการสอนของครูเป็นไปตามจุดมุ่งหมายได้

มีข้อควรพิจารณาเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องเนื่องถึงการจูงใจดังนี้

1. ขณะที่บุคลิกภาพของเด็กอยู่ในระยะพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปสู่ลักษณะเฉพาะหรือความเป็นเอกลักษณ์ ครูควรมีส่วนช่วยพัฒนาทั้งความคิด ความอ่านของวิชาคนตรีควบคู่ไปกับพัฒนาการด้านอื่น หรือสร้างเสริมค่านิยมของส่วนรวม

2. เด็ก คือ เอกลักษณ์ ในการเรียนการสอนคนตรีครูควรคำนึงเสมอว่า เด็กแต่ละคนมีความต้องการ มีจุดสนใจแตกต่างออกไป เป็นการไม่สมควรที่คิดเพียงว่า เด็กคือเด็กเหมือนกัน ๆ กันไป

3. ความต้องการสืบเนื่องมาจากจิตใต้สำนึกและกึ่งจิตใต้สำนึก แต่ละบุคคลอาจได้รับการจูงใจซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากความต้องการของจิตใต้สำนึกและกึ่งจิตใต้สำนึก อย่างไรก็ตามสิ่งนี้สามารถได้รับการหันเหให้เขามาสู่การจูงใจที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการศึกษาได้

การจูงใจ เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับหลายสิ่งหลายอย่างในระบบการเรียนการสอนในระดับที่สลับซับซ้อน อย่างไรก็ตามในการเรียนการสอนคนตรี หลักง่าย ๆ ที่สามารถนำไปสู่การจูงใจที่ผู้สอนคนตรีควรตระหนักถึงได้แก่

1. เนื้อหาทางคนตรีควรเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ไม่ควรง่ายหรือยากจนเกินไป มิฉะนั้นผู้เรียนจะไม่ให้ความสนใจกับบทเรียน

2. กิจกรรมทางคนตรีมีอยู่หลายประเภท ควรมีการสับเปลี่ยนกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนไม่เบื่อหน่าย และทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานกับการเรียนได้ เมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ ให้ปฏิบัติสลับกันไป

3. วัสดุอุปกรณ์คนตรี ควรอยู่ในสภาพดี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการเรียน ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่มีคุณภาพ และเป็นที่น่าสนใจกว่าการฟังเพลง หรือร้องเพลงไปกับเครื่องดนตรีที่มีคุณภาพไม่ดี ซึ่งทำให้พัฒนาการทางคนตรีไม่ได้ผล และไม่เป็นการจูงใจให้เรียนคนตรีด้วย

4. คุณลักษณะของครูควรกระฉับกระเฉง พูด อธิบายชัดเจน ชัดคำ มีลีลาการพูดที่ชักจูงชวนให้ผู้เรียนสนใจใคร่ฟัง

5. การจัดชั้นเรียนควรมีการเปลี่ยนแปลงเป็นระยะ ๆ เพื่อดึงดูดความสนใจและเป็นการจูงใจให้ผู้เรียน ให้สนใจกับห้องเรียนคนตรีและการเรียนคนตรี

6. การประเมินผลคนตรีควรกระทำในหลายรูปแบบ เพื่อวัดทักษะด้านต่าง ๆ ทางคนตรีของผู้เรียน และควรประเมินผลรวมของทักษะต่าง ๆ อย่างมีระบบระเบียบ มีกฎเกณฑ์และยุติธรรม โดยชี้แจงกระบวนการและจุดมุ่งหมายของการประเมินผลให้นักเรียนทราบ

7. จุดมุ่งหมายในการเรียนการสอนคนตรีควรมีการทบทวนให้แน่นอนว่าในแต่ละบทเรียนสิ่งใดเป็นหัวใจสำคัญ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่ต่อเนื่องต่อไป ซึ่งช่วยให้ทั้งผู้สอนและผู้เรียนมีจุดมุ่งหมายร่วมกัน สิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ทำให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีจุดหมายเป็นระบบระเบียบ และน่าสนใจซึ่งเป็นการจูงใจที่สำคัญ

8. ระลึกเสมอว่าแต่ละคนมีความแตกต่างกัน เมื่อเกิดปัญหาใด ๆ ครูควรแก้ไขให้ถูกต้องโดยมองที่ผู้เรียนเป็นหลัก และให้ความสำคัญกับผู้เรียนแต่ละคนเสมอ

9. โดยทั่วไปการเรียนการสอนคนตรี เพลงจัดเป็นสิ่งจูงใจอันดับแรกที่ทำให้ผู้เรียนสนใจอย่างเรียนคนตรี ฉะนั้นการเลือกเพลงที่ใช้ในการสอนควรให้เหมาะสมกับระดับและวัยของผู้เรียน

กล่าวได้ว่าในกระบวนการเรียนการสอนคนตรี เป็นหน้าที่ของผู้สอนคนตรีในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเนื้อหาวิชาคนตรีให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละวัย ซึ่งเป็นผลให้การเรียนการสอนคนตรีเป็นสิ่งที่มีความหมายกับผู้เรียน และสิ่งนี้เองคือการจูงใจที่ถาวรทำให้ผู้เรียนมีความสนใจ มีทัศนคติที่ดี และความต้องการเรียนคนตรี

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อรรณ บรจศิลป์ (2510 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับความถนัดทางคนตรีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วัดดูประสงค์เพื่อจะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความถนัดทางคนตรีกับสิ่งแวดล้อมทางคนตรี และความสนใจคนตรี และศึกษาประสิทธิภาพในการทำนายความถนัดทางคนตรีโดยใช้สิ่งแวดล้อมทางคนตรีและความสนใจคนตรีเป็นตัวทำนาย กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยนักเรียนชั้น

ประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 152 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามความถนัดทางดนตรีของซีซอร์ แบบสอบถามสิ่งแวดล้อมทางดนตรี แบบสำรวจความสนใจทางดนตรี ผลการวิจัยพบว่า

1. ความถนัดทางดนตรีมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสิ่งแวดล้อมทางดนตรี และความสนใจดนตรี
2. สิ่งแวดล้อมทางดนตรีและความสนใจดนตรีสามารถใช้เป็นตัวทำนายความถนัดทางดนตรีได้ แม้ว่าประสิทธิภาพในการทำนายจะไม่สูงนักก็ตาม

ในการที่จะพัฒนาความถนัดทางดนตรีนี้ ควรต้องสร้างเสริมทั้งสิ่งแวดล้อมและความสนใจดนตรีควบคู่กันไป ซึ่งถ้าครูและผู้ปกครองสามารถสร้างเสริมองค์ประกอบทั้ง 2 ด้านนี้ได้ ก็อาจเป็นการช่วยพัฒนาความถนัดทางดนตรีของเด็กได้ส่วนหนึ่ง

อัจฉรา สุขารมณ และอรพินท์ ชูชม (2530 : บทคัดย่อ) ได้ค้นหาตัวพยากรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูงในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ในกรุงเทพมหานครที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าระดับความสามารถและกลุ่มปกติ ผลการวิจัยพบว่า ตัวพยากรณ์ที่มีประสิทธิภาพสูงในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรวมของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ต่ำ คือ การอบรมเลี้ยงดูอย่างมีเหตุผล การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ส่วนในกลุ่มปกติ ตัวพยากรณ์ที่พบ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และฐานะเศรษฐกิจครอบครัว

อุดมพันธ์ มณีรัตน์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความคิดเห็นในด้านสภาพการจัดการสอนวิชาดนตรี ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับดนตรี ความคิดเห็นต่อเนื้อหา และกิจกรรมการสอนทักษะทางดนตรี ในชั้นเรียนที่เป็นนักเรียนไทยมุสลิม และเปรียบเทียบความแตกต่างตามตัวแปร เพศ อายุ การศึกษาด้านศาสนาของครูไทยมุสลิม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา อำเภอบ้านนังสตา จังหวัดยะลา กลุ่มประชากรได้แก่ ครูไทยมุสลิมในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา อำเภอบ้านนังสตา จังหวัดยะลา ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2451 โดยใช้แบบสอบถามที่ส่งไป 108 ฉบับ ได้รับคืนมา 108 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยวิธีทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการสอนวิชาคนตรี ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา อำเภอ
บ้านนงสตา จังหวัดยะลา ในภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ
2. ความคิดเห็นทั่วไปเกี่ยวกับคนตรี ในภาพรวมอยู่ในระดับกลาง เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปร
รายชื่อ พบว่าแตกต่างกัน 2 คู่ โดยครูไทยมุสลิมหญิงมีความคิดเห็นดีกว่าครูไทยมุสลิมชาย ครูไทย
มุสลิมที่มีการศึกษาด้านศาสนาไม่ถึงระดับ 4 มีความคิดเห็นดีกว่า ครูไทยมุสลิมที่มีการศึกษาด้าน
ศาสนาในระดับ 4 ขึ้นไป ส่วนตัวแปรเรื่องอายุ ไม่พบความแตกต่าง
3. ความคิดเห็นต่อเนื้อหา และกิจกรรมการสอนทักษะทางคนตรี ในชั้นเรียนที่เป็นนักเรียน
ไทยมุสลิม ในภาพรวมอยู่ในระดับกลาง เมื่อเปรียบเทียบตามตัวแปรรายชื่อ พบว่าแตกต่างกัน 2 คู่ โดย
ครูไทยมุสลิมหญิงมีความคิดเห็นดีกว่าครูไทยมุสลิมชาย ครูไทยมุสลิมที่มีการศึกษาด้านศาสนาไม่ถึง
ระดับ 4 มีความคิดเห็นดีกว่า ครูไทยมุสลิมที่มีการศึกษาด้านศาสนาในระดับ 4 ขึ้นไป ส่วนตัวแปรเรื่อง
อายุ ไม่พบความแตกต่าง

กุ่ม (Gumm, 2000: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลกระทบของแรงจูงใจในการเรียนคนตรี
ของนักเรียนจากวิธีการสอนของครู การศึกษานี้มีแนวทางการสอน 2 วิธีที่ชัดเจนและการทดสอบที่
เชื่อถือได้ จากผลวิจัยพบว่า ลักษณะวิธีการสอนของครู การเลือกเครื่องคนตรีให้นักเรียนและบทเพลง
สำหรับบรรเลง ความสามารถทางคนตรี การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน และการสนับสนุน ล้วน
เป็นปัจจัยในการส่งเสริมแรงจูงใจในการเรียนคนตรีของนักเรียน กลุ่มนักเรียนที่ประสบความสำเร็จสูง
ได้รับการจัดสภาพแวดล้อมทางคนตรีที่ดี มีกิจกรรมคนตรีและได้รับการสนับสนุนจากครูอย่างดี การ
ให้แรงจูงใจและการจัดสภาพแวดล้อมจึงมีสามารถทำนายผลการเรียนทางด้านคนตรีสำหรับเด็กได้

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

ในงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการศึกษาคนตรีสากล ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้มีวิธีดำเนินงานตามขั้นตอนนี้

1. หาข้อมูลเกี่ยวกับงานวิจัย

1.1 แหล่งข้อมูล ได้จากการศึกษาหลักสูตร ตำรา เอกสารการสอน ที่เกี่ยวข้อง
โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร จากสถานที่ต่อไปนี้

- 1.1.1 หอสมุดแห่งชาติ ท่าわสุกรี
- 1.1.2 หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 1.1.3 หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลายา
- 1.1.4 ข้อมูลสารสนเทศทางอินเทอร์เน็ต

1.2 ข้อมูลบุคคล ศึกษาจากครู – อาจารย์ ที่ปฏิบัติงานสอนคนตรี และกิจกรรมคนตรี ใน
โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 82 คน

2. กลุ่มประชากร

ศึกษาจากครู – อาจารย์ ที่ปฏิบัติงานสอนคนตรี และกิจกรรมคนตรี ในโรงเรียน
ประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 82 คน ซึ่งมาร่วมสัมมนาวิชาการคนตรี ในหัวข้อ
แนวทางการพัฒนาการศึกษาคนตรี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยจัดการ
สัมมนา ณ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มศว

โดยมีกำหนดสัมมนาโดยสังเขปต่อไปนี้

ภาคเช้า	08.30 – 09.00 น. ลงทะเบียน
	09.00 - 09.30 น. คณะศึกษาศาสตร์ กล่าวเปิดการสัมมนา
	09.30 – 10.30 น. วิทยากรพิเศษ บรรยายเรื่อง ทฤษฎีการเรียนรู้คนตรีปฐมวัย
	10.30 – 12.00 น. วิทยากรพิเศษ บรรยายเรื่อง กิจกรรมคนตรีในโรงเรียน
พักกลางวัน	12.00 – 13.00 น.
ภาคบ่าย	13.00 - 14.30 น. แบ่งกลุ่มประชุมย่อย
	14.30 - 15.30 น. แต่ละกลุ่มนำเสนอการอภิปราย
	15.30 – 16.00 น. ปิดการสัมมนา

สถานที่ประชุมสัมมนา ห้องประชุมใหญ่ ชั้น 2 อาคารวิจัยและการศึกษาต่อเนื่อง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ฯ

วิทยากรบรรยาย รศ.ดร. ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ จาก คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผศ.ดร.เฉลิมพล งามสุทธิ จาก คณะศึกษาศาสตร์ มศว
รศ.อรรณพ บรรจงศิลป์ จาก วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล

3. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการศึกษาคนตรีสากล ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ระดมพลังความคิด ซึ่งในการสร้างแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับเรื่อง หลักสูตร การศึกษาคนตรีในประเทศไทย , ทฤษฎีการเรียนรู้คนตรีปฐมวัย , จิตวิทยาการสอนคนตรี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้แนวทางในการสร้างแบบสอบถามขึ้น และได้ทดลองให้อาจารย์คนตรีในสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ศึกษา สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ

โรค อ่านแบบสอบถามเพื่อตรวจสอบข้อความว่าสามารถสื่อความเข้าใจได้อย่างถูกต้อง ก่อนนำไปใช้จริง

3.1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาคนตรีและปัญหาที่พบในการปฏิบัติงาน โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน คือ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษา และเกี่ยวกับปัญหาที่พบในการปฏิบัติงานสอนและข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3.2 เอกสารที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากการประชุมกลุ่มย่อยระดมพลังความคิด เพื่อหาแนวทางการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมคนตรีที่มีความเหมาะสม สามารถนำไปพัฒนาและปฏิบัติได้จริง

4. การจัดกระทำข้อมูล

4.1 นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยใช้สถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อหาสภาพการจัดการศึกษาคนตรีและปัญหาที่พบในการปฏิบัติงาน และข้อเสนอแนะอื่น ๆ ตามที่ได้จากกลุ่มเป้าหมาย

สถิติที่ใช้อธิบายคุณลักษณะหรือรายละเอียดของกลุ่มที่ศึกษา

ค่าร้อยละ (Percentage) เป็นการเทียบความถี่หรือจำนวนความต้องการนับความถี่หรือจำนวนทั้งหมดที่เทียบเป็น 100 ดังสูตร

$$P = \frac{f \times 100}{N}$$

เมื่อ	P	แทน	ค่าร้อยละ
	F	แทน	ความถี่ที่ต้องการแปลงเป็นค่าร้อยละ
	N	แทน	จำนวนความถี่ทั้งหมด

ค่าเฉลี่ย (Mean) บอกถึงระดับความคิดเห็นเฉลี่ยของจำนวนผู้ตอบว่าอยู่ในระดับใด ทั้งนี้ใช้เป็นเกณฑ์บอกระดับความคิดเห็นเสนอแนะโดย John W. Best (1981 : 147) ดังนี้

ถ้าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 1.00 – 1.49	หมายถึง	น้อยที่สุด
ถ้าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 1.50 – 2.49	หมายถึง	น้อย
ถ้าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 2.50 – 3.49	หมายถึง	ปานกลาง
ถ้าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 3.50 – 4.49	หมายถึง	มาก
ถ้าค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.50 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย (Mean) ใช้สูตร (จิตชนก เริงนาวี, 2532 : 120-121) ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทน ขนาดของประชากร

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) บอกถึงความคิดเห็นที่คล้อยตามกันหรือแตกต่างกัน ถ้า S.D. มีค่าสูงแสดงว่ารายการสอบถามนั้นผู้ตอบมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ถ้า S.D. มีค่าต่ำแสดงว่า รายการแบบสอบถามนั้นผู้ตอบมีความคิดเห็นคล้อยตามกัน ถ้า S.D. มีค่า 0 แสดงว่า รายการแบบสอบถามนั้นผู้ตอบมีความคิดเห็นเหมือนกันทุกคน

สูตรหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ (2524 : 77) เป็นดังนี้

$$S = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	$(\sum X)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนทุกตัวยกกำลังสอง
	N	แทน	ขนาดของประชากร

4.2 สังเคราะห์เอกสารที่ได้จากการสัมภาษณ์ จากการประชุมกลุ่มย่อยระดมพลังความคิด เพื่อหาแนวทางการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมคนตรีที่มีความเหมาะสม สรุปเป็นหัวข้อต่าง ๆ ที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ

5. การพรรณนาข้อมูลและสรุป

5.1 จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากข้อ 4ให้นำมาพรรณนาหัวข้อต่าง ๆ เกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษา และแนวทางการจัดการศึกษาใหม่ที่มีประสิทธิภาพ และนำไปปฏิบัติได้จริง และข้อเสนอเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

5.2 การกระทำที่เป็นสรุปพรรณานี้ อยู่ในบทสุดท้าย คือ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการศึกษาดนตรี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร (Direction of Music Education Development in Primary School of Bangkok Metropolitan Administration.) เป็นงานวิจัยในเชิงสำรวจความต้องการในการจัดการศึกษา สภาพการเรียนการสอนในปัจจุบัน ปัญหาต่างๆ ที่พบในการจัดการศึกษา ตลอดจนแนวทางพัฒนาเพื่อให้ได้ การศึกษาดนตรีที่มีความเหมาะสมกับสภาพการศึกษาในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้ทำแบบสอบถามครู- อาจารย์ ที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 100 คน และได้รับ กลับคืนมาจำนวน 80 คน ถือเป็นร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมด ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจาก แบบสอบถามมาวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูลตามลำดับดังนี้

แบบสอบถามสำหรับครู – อาจารย์ ที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

หัวข้อในการวิเคราะห์แบบสอบถามมีดังต่อไปนี้

1. ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - 1.1 เพศ
 - 1.2 ระดับการศึกษา
 - 1.3 สถานภาพการทำงาน
 - 1.4 ประสบการณ์การทำงานในวิชาชีพครู
 - 1.5 ประสบการณ์ด้านการศึกษาอบรมดนตรี
 - 1.6 ความสามารถในการเล่นเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ

2. ตอนที่ 2 สภาพการจัดการศึกษาคนตรีในโรงเรียน
 - 2.1 ด้านผู้บริหาร นโยบาย และงบประมาณ
 - 2.2 ด้านครู – อาจารย์ผู้สอนคนตรี
 - 2.3 ด้านครุภัณฑ์และสื่อการสอนคนตรี
 - 2.4 ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน
1. ตอนที่ 3 สภาพปัญหาที่พบในการจัดการศึกษาคนตรีในโรงเรียน
 - 3.1 ด้านผู้บริหาร นโยบาย และงบประมาณ
 - 3.2 ด้านครู – อาจารย์ผู้สอนคนตรี
 - 3.3 ด้านครุภัณฑ์และสื่อการสอนคนตรี
 - 3.4 ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน
4. ตอนที่ 4 เป็นการรวบรวมข้อคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค การแก้ไข และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อแนวทางการพัฒนาการศึกษาคนตรีในโรงเรียน

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามสำหรับครู – อาจารย์ ที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ให้สอบถาม

ตารางที่ 1 แสดงสถานภาพส่วนตัวของผู้ให้สอบถาม

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	50	62.5
หญิง	30	37.5
รวม	80	100.0
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี	0	0
ปริญญาตรี	78	97.5
สูงกว่าปริญญาตรี	2	2.5
รวม	80	100.0
สถานภาพการทำงาน		
ข้าราชการครู	80	100
พนักงานอัตราจ้าง	0	0
รวม	80	100.0
ประสบการณ์การทำงานในวิชาชีพครู		
1 – 5 ปี	16	20.0
5 – 10 ปี	14	17.5
มากกว่า 10 ปีขึ้นไป	50	62.5
รวม	80	100.0

รายการ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประสบการณ์ด้านการศึกษาอบรมคนตรี		
เคยรับการอบรมโดยตรง	50	62.5
ไม่เคยรับการอบรม	30	37.5
รวม	80	100.0
ความสามารถในการเล่นเครื่องดนตรี *		
เครื่องสายสากล	20	25.0
เครื่องเป่าสากล	20	25.0
เครื่องกระทบประกอบจังหวะ	28	35.0
เครื่องดนตรีประเภทคีย์บอร์ด	46	57.5
เครื่องดนตรีไทย	34	42.5
ไม่สามารถเล่นได้เลย	4	5.0

* ครูบางคนสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้หลายประเภท คะแนนร้อยละของการเล่นจึงเป็นการเทียบจำนวนครูที่เล่นเครื่องดนตรีประเภทนั้น ๆ ได้เมื่อเทียบกับจำนวนครูทั้งหมด คือ 80 คน

จากตารางที่ 1 พบว่าจำนวนครูได้ตอบแบบสอบถามทั้ง 80 คน คิดเป็นร้อยละ 100 จากข้อมูลปรากฏดังนี้

1. ครู – อาจารย์ที่ได้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ชายจำนวน 50 คน (62.5 %) มีจำนวนมากกว่าครู – อาจารย์ที่เป็นผู้หญิง ซึ่งมีจำนวน 30 คน (37.5 %)
2. ครู – อาจารย์ที่ได้ตอบแบบสอบถาม มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 2 ระดับ คือ ระดับปริญญาตรีศึกษา จำนวน 78 คน (97.5 %) และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 2 คน (2.5%)
3. ครู – อาจารย์ที่ได้ตอบแบบสอบถาม มีสถานภาพการทำงานแบบเดียวกันทั้งหมด คือ เป็นข้าราชการครู จำนวน 80 คน (100%)

4. ครู – อาจารย์ที่ได้ตอบแบบสอบถาม มีประสบการณ์ในวิชาชีพครู 1- 5 ปี จำนวน 16 คน (20%) มีประสบการณ์ในวิชาชีพครู 5- 10 ปี จำนวน 14 คน (17.5 %) และมีประสบการณ์ในวิชาชีพครูมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 50 คน (62.5%)

5. ครู – อาจารย์ที่ได้ตอบแบบสอบถาม เคยได้รับการอบรมการสอนดนตรีหรือปฏิบัติดนตรีโดยตรง จำนวน 50 คน (62.5 %) ไม่เคยได้รับการอบรมการสอนดนตรีหรือปฏิบัติดนตรีโดยตรง จำนวน 30 คน (37.5 %)

6. ความสามารถในการเล่นเครื่องดนตรีของครู – อาจารย์ ประเภทเครื่องดนตรีที่สามารถเล่นได้มากที่สุด คือ เครื่องดนตรีประเภทคีย์บอร์ด จำนวน 46 คน (57.5%) รองลงมาคือ เครื่องดนตรีไทย จำนวน 34 คน (42.5%) , เครื่องดนตรีกระทบประกอบจังหวะ จำนวน 28 คน (35%) , เครื่องสายสากล จำนวน 20 คน (25%) , เครื่องเป่าสากล จำนวน 20 คน (25%) และไม่สามารถเล่นเครื่องดนตรีประเภทใดได้เลย 4 คน (5%) โดยทั้งนี้การเปรียบเทียบจำนวนร้อยละในเครื่องดนตรีแต่ละประเภทเป็นการเปรียบเทียบเฉพาะในกลุ่มเครื่องดนตรีนั้น ๆ กับจำนวนครูทั้งหมด คือ 80 คน เนื่องจากครูบางท่านสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้หลายประเภท

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการศึกษาคนตรีในโรงเรียน

จากการวิเคราะห์แบบสอบถามครู – อาจารย์ ที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 80 คน สามารถแจกการนับจำนวนครูผู้ตอบในแต่ละระดับความคิดเห็นของการตอบหัวข้อต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงการแจกการนับจำนวนของครูผู้ตอบในหัวข้อสภาพการจัดการศึกษาคนตรีในโรงเรียน

รายการ	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก
ด้านผู้บริหาร นโยบาย งบประมาณ					
1. โรงเรียนของท่านมีการจัดวิชาคนตรีที่เน้นการปฏิบัติ	16	14	40	10	0
2. โรงเรียนของท่านมีกิจกรรมคนตรีพิเศษนอกเวลาเรียนปกติ	2	18	30	16	14
3. โรงเรียนของท่านมีกิจกรรมคนตรีเป็นพิเศษ ในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันพ่อแห่งชาติ	18	22	20	8	14
4. โรงเรียนของท่านมีทุนการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กความสามารถด้านคนตรี	0	8	4	30	38
6. โรงเรียนมีงบประมาณด้านการจัดกิจกรรมคนตรี	0	4	10	34	38
ด้านครู-อาจารย์ผู้สอนคนตรี					
7. โรงเรียนของท่านมีครูคนตรีที่สำเร็จการศึกษาทางด้านคนตรีโดยตรง	18	8	2	10	42
8. ครูได้จัดให้มีการแข่งขันทักษะคนตรีในโรงเรียน	0	2	16	24	38
9. โรงเรียนของท่านมักได้รับรางวัลจากการเข้าแข่งขันคนตรี	0	4	12	14	50
10. ท่านสามารถจัดการศึกษาได้สมบูรณ์ได้ตามสถานภาพของโรงเรียนท่าน	8	18	44	6	4
11. ท่านสามารถผลิตสื่อการสอนคนตรีเองได้	4	12	24	54	36
12. ท่านสามารถสร้างแบบเรียนคนตรีเพื่อใช้สอนในโรงเรียนได้	4	14	32	10	20

ด้านครู-อาจารย์ผู้สอนคนตรี

รายการ	ระดับความเห็น			
	มาก	กลาง	น้อย	ไม่มี
13. ครู-อาจารย์มีการจัดกิจกรรมวงโยธวาทิต	0	10	0	70
14. ครู-อาจารย์มีการจัดกิจกรรมวงเมโลเดียน	16	50	14	0
15. ครู-อาจารย์มีการจัดกิจกรรมขับร้องประสานเสียง	0	10	12	58
16. ครู-อาจารย์มีการจัดกิจกรรมวงสตริงคอมโบ้	2	10	4	64
17. ครู-อาจารย์มีการจัดกิจกรรมวงดนตรีไทย	10	14	14	42

รายการ	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก
ด้านครุภัณฑ์และสื่อการสอนคนตรี	6	18	20	12	24
18. โรงเรียนของท่านมีห้องเรียนคนตรี และมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอน					
19. โรงเรียนของท่านมีห้องฝึกซ้อมคนตรีโดยเฉพาะ มีความเหมาะสมต่อการฝึกซ้อม	2	18	16	10	34
21. โรงเรียนของท่านมีเครื่องดนตรีในจำนวนที่พอเพียงกับการเรียนการสอน	0	4	36	22	18
22. ท่านมีสื่อการสอนประเภทแผ่นเสียง (เทป ,ซีดีเพลง)	2	18	24	14	22
23. ท่านมีสื่อการสอนประเภทโปสเตอร์ โน้ตคนตรี	6	8	24	16	26
24. ท่านมีสื่อการสอนประเภทวิดีโอทัศน์	4	4	28	20	24

รายการ	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก
ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน					
25. โรงเรียนของท่านได้มีกิจกรรมคนตรีร่วมกับชุมชนในเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันขึ้นปีใหม่	2	24	18	12	24
26. ผู้ปกครองมีส่วนช่วยสนับสนุนกิจกรรมคนตรีของท่าน เช่น ทุนทรัพย์	2	6	4	20	48
27. ผู้ปกครองยินดีให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน	4	36	20	10	10

จากการวิเคราะห์แบบสอบถามครู – อาจารย์ ที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 80 คน เพื่อให้สามารถมองภาพรวมของคะแนนได้ชัดเจนขึ้น ผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์เป็นร้อยละของการตอบหัวข้อต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงร้อยละของครูผู้ตอบในหัวข้อสภาพการจัดการศึกษาคนตรีในโรงเรียน

รายการ	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก
ด้านผู้บริหาร นโยบาย งบประมาณ					
1. โรงเรียนของท่านมีการจัดวิชาคนตรีที่เน้นการปฏิบัติ	20 %	17.5%	50%	12.5%	0%
2. โรงเรียนของท่านมีกิจกรรมคนตรีพิเศษนอกเวลาเรียนปกติ	2.5%	22.5%	37.5%	20%	17.5%
3. โรงเรียนของท่านมีกิจกรรมคนตรีเป็นพิเศษ ในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันพ่อแห่งชาติ	20 %	17.5%	50%	12.5%	0%
4. โรงเรียนของท่านมีทุนการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กความสามารถด้านคนตรี	0%	10%	5%	37.5%	47.5%
5. นักเรียนมีแบบเรียนคนตรีที่เหมาะสม	0%	2.5%	45%	25%	27.5%

รายการ	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก
ด้านครู-อาจารย์ผู้สอนคนตรี					
7. โรงเรียนของท่านมีครูคนตรีที่สำเร็จการศึกษาทางด้านคนตรีโดยตรง	22.5%	10%	2.5%	12.5%	52.5%
8. ครูได้จัดให้มีการแข่งขันทักษะคนตรีในโรงเรียน	0%	2.5%	20%	30%	47.5%
9. โรงเรียนของท่านมักได้รับรางวัลจากการเข้าแข่งขันคนตรี	0%	5%	15%	17.5%	62.5%
10. ท่านสามารถจัดการศึกษาคนตรีได้สมบูรณ์ตามสถานภาพของโรงเรียนท่าน	10%	22.5%	55%	7.5%	5%
11. ท่านสามารถผลิตสื่อการสอนคนตรีเองได้	5%	15%	30%	67.5%	32.5%
12. ท่านสามารถสร้างแบบเรียนคนตรีเพื่อใช้สอนในโรงเรียนได้	5%	17.5%	40%	12.5%	25%

รายการ	ระดับความเห็น			
	มาก	กลาง	น้อย	ไม่มี
13. โรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมวงโยชวาทิต	0%	12.5%	0%	87.5%
14. โรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมวงเมโลเดียน	20%	62.5%	17.5%	0%
16. โรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมวงสตริงคอมโบ้	2.5%	12.5%	5%	80%
17. โรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมวงคนตรีไทย	12.5%	17.5%	17.5%	52.5%

รายการ	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก
ด้านครูผู้สอนและสื่อการสอนคนตรี					
18. โรงเรียนของท่านมีห้องเรียนคนตรี และมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอน	7.5%	22.5%	25%	15%	30%
19. โรงเรียนของท่านมีห้องฝึกซ้อมคนตรีโดยเฉพาะ มีความเหมาะสมต่อการฝึกซ้อม	2.5%	22.5%	20%	12.5%	42.5%
20. โรงเรียนของท่านมีเครื่องดนตรีที่ใช้ในการสอนที่ทันสมัย มีความพร้อมใช้งาน	2.5%	7.5%	27.5%	30%	32.5%
21. โรงเรียนของท่านมีเครื่องดนตรีในจำนวนที่พอเพียงกับการเรียนการสอน	0%	5%	45%	27.5%	22.5%
22. ท่านมีสื่อการสอนประเภทแผ่นเสียง (เทป ,ซีดีเพลง)	2.5%	22.5%	30%	17.5%	27.5%
23. ท่านมีสื่อการสอนประเภทโปสเตอร์ โน้ตคนตรี	7.5%	10%	30%	20%	32.5%
24. ท่านมีสื่อการสอนประเภทวีดิทัศน์	5%	5%	35%	25%	30%
ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน					
25. โรงเรียนของท่านได้มีกิจกรรมคนตรีร่วมกับชุมชนในเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันขึ้นปีใหม่	2.5%	30%	22.5%	15%	30%
26. ผู้ปกครองมีส่วนช่วยสนับสนุนกิจกรรมคนตรีของท่าน เช่น ทูททรัพย์	2.5%	7.5%	5%	25%	60%
27. ผู้ปกครองยินดีให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน	5%	45%	25%	12.5%	12.5%

จากการวิเคราะห์เป็นร้อยละข้างต้น สามารถเห็นสภาพระดับความเห็นของครู – อาจารย์ ที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 80 คน ซึ่งแบ่งช่องของคะแนนระดับความเห็นเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ยกเว้นข้อ 13 – 17 ใช้เป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ คือ มาก กลาง น้อย และไม่มี และเพื่อให้เกิดความชัดเจนของการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสามารถแปลผลได้

ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งสามารถแปลผลข้อมูลจากแบบสอบถามได้ดังหัวข้อต่าง ๆ ต่อไปนี้

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยของสภาพการจัดการศึกษาคนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
ด้านผู้บริหาร นโยบาย งบประมาณ			
1. โรงเรียนของท่านมีการจัดวิชาคนตรีที่เน้นการปฏิบัติ	3.45	1.23	ปานกลาง
2. โรงเรียนของท่านมีกิจกรรมคนตรีพิเศษนอกเวลาเรียนปกติ	2.9	1.10	ปานกลาง
3. โรงเรียนของท่านมีกิจกรรมคนตรีเป็นพิเศษ ในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันพ่อแห่งชาติ	3.32	1.34	ปานกลาง
4. โรงเรียนของท่านมีทุนการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กความสามารถด้านคนตรี	2.25	1.06	น้อย
5. นักเรียนมีแบบเรียนคนตรีที่เหมาะสม	2.22	0.89	น้อย
6. โรงเรียนมีงบประมาณด้านการจัดกิจกรรมคนตรี	1.82	0.84	น้อย
ด้านครู-อาจารย์ผู้สอนคนตรี			
7. โรงเรียนของท่านมีครูคนตรีที่สำเร็จการศึกษาทางด้านคนตรีโดยตรง	2.37	1.68	น้อย
8. ครูได้จัดให้มีการแข่งขันทักษะคนตรีในโรงเรียน	1.77	0.86	น้อย
9. โรงเรียนของท่านมักได้รับรางวัลจากการเข้าแข่งขันคนตรี	1.62	0.81	น้อย
10. ท่านสามารถจัดการศึกษาคนตรีได้สมบูรณ์ตามสถานภาพของโรงเรียนท่าน	3.25	0.88	กลาง
11. ท่านสามารถผลิตสื่อการสอนคนตรีเองได้	3.42	1.89	กลาง
12. ท่านสามารถสร้างแบบเรียนคนตรีเพื่อใช้สอนในโรงเรียนได้	2.65	1.49	กลาง

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
13. โรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมวงโยธวาทิต	1.25	0.66	น้อยมาก
14. โรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมวงเมโลเดียน	3.02	0.61	ปานกลาง
15. โรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมขับร้องประสานเสียง	1.4	0.70	น้อยมาก
16. โรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมวงสตริงคอมโบ	1.37	0.78	น้อยมาก
17. โรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมวงดนตรีไทย	1.9	1.10	น้อย
ด้านครูภัณฑ์และสื่อการสอนดนตรี			
18. โรงเรียนของท่านมีห้องเรียนดนตรี และมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอน	2.62	1.33	ปานกลาง
19. โรงเรียนของท่านมีห้องฝึกซ้อมดนตรีโดยเฉพาะ มีความเหมาะสมต่อการฝึกซ้อม	2.3	1.31	น้อย
20. โรงเรียนของท่านมีเครื่องดนตรีที่ใช้ในการสอนที่ทันสมัย มีความพร้อมใช้งาน	2.17	1.00	น้อย
21. โรงเรียนของท่านมีเครื่องดนตรีในจำนวนที่พอเพียงกับการเรียนการสอน	2.32	0.88	น้อย
22. ท่านมีสื่อการสอนประเภทแผ่นเสียง (เทป ,ซีดีเพลง)	2.55	1.17	ปานกลาง
23. ท่านมีสื่อการสอนประเภทโปสเตอร์ โน้ตดนตรี	2.4	1.25	น้อย
24. ท่านมีสื่อการสอนประเภทวีดิทัศน์	2.3	1.11	น้อย
ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน			
25. โรงเรียนของท่านได้มีกิจกรรมดนตรีร่วมกับชุมชน ในเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันขึ้นปีใหม่	2.6	1.27	ปานกลาง

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
26. ผู้ปกครองมีส่วนช่วยสนับสนุนกิจกรรมคนตรีของท่าน เช่น ทุนทรัพย์	1.67	1.04	น้อย
27. ผู้ปกครองยินดีให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน	3.17	1.12	ปานกลาง

จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล สามารถแสดงสภาพการจัดการศึกษาด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้

ด้านผู้บริหาร นโยบาย งบประมาณ

1. โรงเรียนมีนโยบายการจัดวิชาคนตรีที่เน้นการปฏิบัติ ค่าเฉลี่ย = 3.45 อยู่ในระดับปานกลาง
2. โรงเรียนมีนโยบายกิจกรรมคนตรีพิเศษนอกเวลาเรียนปกติ ค่าเฉลี่ย = 2.9 อยู่ในระดับปานกลาง
3. โรงเรียนมีกิจกรรมคนตรีเป็นพิเศษ ในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันพ่อแห่งชาติ
ค่าเฉลี่ย = 3.32 อยู่ในระดับปานกลาง
4. โรงเรียนมีทุนการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความสามารถด้านคนตรี ค่าเฉลี่ย = 2.25 อยู่ในระดับน้อย
5. โรงเรียนมีแบบเรียนคนตรีที่เหมาะสม ค่าเฉลี่ย = 2.22 อยู่ในระดับน้อย
6. โรงเรียนมีงบประมาณด้านการจัดกิจกรรมคนตรี ค่าเฉลี่ย = 1.82 อยู่ในระดับน้อย

ดังนั้นเมื่อพิจารณาสภาพการจัดการศึกษาเกี่ยวกับด้านผู้บริหาร นโยบาย และงบประมาณ จะพบว่า โรงเรียนมีนโยบายการจัดวิชาคนตรีที่เน้นการปฏิบัติในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับ นโยบายกิจกรรมคนตรีพิเศษนอกเวลาเรียนปกติ และ กิจกรรมคนตรีพิเศษในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันพ่อแห่งชาติ ส่วนนโยบายโรงเรียนมีทุนการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความสามารถด้านคนตรี, โรงเรียนมีแบบเรียนคนตรีที่เหมาะสม และโรงเรียนมีงบประมาณด้านการจัดกิจกรรมคนตรี อยู่ในระดับน้อย

ด้านครู-อาจารย์ผู้สอนคนตรี

7. โรงเรียนมีครูคนตรีที่สำเร็จการศึกษาทางด้านคนตรีโดยตรง ค่าเฉลี่ย = 2.37 อยู่ในระดับน้อย
8. ครูได้จัดให้มีการแข่งขันทักษะคนตรีในโรงเรียน ค่าเฉลี่ย = 1.77 อยู่ในระดับน้อย
9. โรงเรียนมักได้รับรางวัลจากการเข้าแข่งขันคนตรี ค่าเฉลี่ย = 1.62 อยู่ในระดับน้อย
10. ครูคนตรีสามารถจัดการศึกษาได้สมบูรณ์ตามสถานภาพของโรงเรียน ค่าเฉลี่ย = 3.25 อยู่ในระดับปานกลาง
11. ครูคนตรีสามารถผลิตสื่อการสอนคนตรีได้ ค่าเฉลี่ย = 3.42 อยู่ในระดับปานกลาง
12. ครูคนตรีสามารถสร้างแบบเรียนคนตรีเพื่อใช้สอนในโรงเรียนได้ ค่าเฉลี่ย = 2.65 อยู่ในระดับปานกลาง
13. ครูมีการจัดกิจกรรมวงโยธวาทิต ค่าเฉลี่ย = 1.25 อยู่ในระดับน้อยมาก
14. ครูมีการจัดกิจกรรมวงเมโลเดียน ค่าเฉลี่ย = 3.02 อยู่ในระดับปานกลาง
15. ครูมีการจัดกิจกรรมขับร้องประสานเสียง ค่าเฉลี่ย = 1.4 อยู่ในระดับน้อยมาก
16. ครูมีการจัดกิจกรรมวงสตริงคอมโบ้ ค่าเฉลี่ย = 1.37 อยู่ในระดับน้อยมาก
17. ครูมีการจัดกิจกรรมวงคนตรีไทย ค่าเฉลี่ย = 1.9 อยู่ในระดับน้อย

ดังนั้นเมื่อพิจารณาสภาพการจัดการศึกษาเกี่ยวกับด้านด้านครู - อาจารย์ผู้สอนคนตรีพบว่า ครูคนตรีสามารถจัดการศึกษาได้สมบูรณ์ตามสถานภาพของโรงเรียน , สามารถผลิตสื่อการสอนได้เอง , สามารถสร้างแบบเรียนคนตรีเพื่อใช้สอนในโรงเรียนได้ อยู่ในระดับปานกลาง ,ครูคนตรีในโรงเรียนที่สำเร็จการศึกษาทางด้านคนตรีโดยตรงอยู่ในระดับน้อย, ครูได้จัดให้มีการแข่งขันทักษะคนตรีในโรงเรียนในระดับน้อย และ โรงเรียนมักได้รับรางวัลจากการเข้าแข่งขันคนตรีในระดับน้อย สำหรับกิจกรรมคนตรีในโรงเรียนนั้น ครูมีการทำกิจกรรมวงเมโลเดียนอยู่ในระดับปานกลาง , มีกิจกรรมวงคนตรีไทยในระดับน้อย , ส่วนกิจกรรมวงโยธวาทิต กิจกรรมวงขับร้องประสานเสียง และกิจกรรมวงสตริงคอมโบ้ อยู่ในระดับน้อยมาก

ด้านครุภัณฑ์และสื่อการสอนคนตรี

18. โรงเรียนมีห้องเรียนคนตรี และมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ย = 2.62 อยู่ในระดับปานกลาง

19. โรงเรียนของท่านมีห้องฝึกซ้อมคนตรีโดยเฉพาะ มีความเหมาะสมต่อการฝึกซ้อม ค่าเฉลี่ย = 2.3 อยู่ในระดับน้อย

20. โรงเรียนมีเครื่องดนตรีที่ใช้ในการสอนที่ทันสมัย มีความพร้อมใช้งาน ค่าเฉลี่ย = 2.17 อยู่ในระดับน้อย

21. โรงเรียนมีเครื่องดนตรีในจำนวนที่พอเพียงกับการเรียนการสอน ค่าเฉลี่ย = 2.32 อยู่ในระดับน้อย

22. โรงเรียนมีสื่อการสอนประเภทแผ่นเสียง (เทป, ซีดีเพลง) ค่าเฉลี่ย = 2.55 อยู่ในระดับปานกลาง

23. โรงเรียนมีสื่อการสอนประเภทโปสเตอร์ โน้ตดนตรี ค่าเฉลี่ย = 2.4 อยู่ในระดับน้อย

24. โรงเรียนมีสื่อการสอนประเภทวิดิทัศน์ ค่าเฉลี่ย = 2.3 อยู่ในระดับน้อย

ดังนั้นเมื่อพิจารณาสภาพการจัดการศึกษาเกี่ยวกับด้านครุภัณฑ์และสื่อการสอนคนตรี จะพบว่าโรงเรียนมีห้องเรียนคนตรี และมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอน มีสื่อการสอนประเภทแผ่นเสียง (เทป, ซีดีเพลง) อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้น โรงเรียนมีห้องฝึกซ้อมคนตรีโดยเฉพาะ มีความเหมาะสมต่อการฝึกซ้อม มีเครื่องดนตรีที่ใช้ในการสอนที่ทันสมัย มีความพร้อมใช้งาน จำนวนที่พอเพียงกับการเรียนการสอน มีสื่อการสอนประเภทโปสเตอร์ โน้ตดนตรี และมีสื่อการสอนประเภทวิดิทัศน์ อยู่ในระดับน้อยทั้งสิ้น

ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน

25. โรงเรียนมีกิจกรรมคนตรีร่วมกับชุมชนในเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันขึ้นปีใหม่ ค่าเฉลี่ย = 2.6 อยู่ในระดับปานกลาง

26. ผู้ปกครองมีส่วนช่วยในการสนับสนุนกิจกรรมคนตรี เช่น ทุนทรัพย์ ค่าเฉลี่ย = 1.67 อยู่ในระดับน้อย

27. ผู้ปกครองยินดีให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน ค่าเฉลี่ย = 3.17 อยู่ในระดับปานกลาง

ดังนั้นเมื่อพิจารณาสภาพการจัดการศึกษาเกี่ยวกับด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน พบว่าโรงเรียนมีกิจกรรมคนตรีร่วมกับชุมชนในเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันขึ้นปีใหม่ และผู้ปกครองยินดีให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง แต่การที่ผู้ปกครองมีส่วนช่วยในการสนับสนุนกิจกรรมคนตรี เช่น ทุนทรัพย์ อยู่ในระดับน้อย

ตอนที่ 3 จากการวิเคราะห์แบบสอบถามครู – อาจารย์ ที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 80 คน สามารถสามารถแจกแจงการนับจำนวนครูผู้ตอบในแต่ละระดับความคิดเห็นของวิเคราะห์สภาพปัญหาที่พบในการจัดการศึกษาคนตรีในโรงเรียนตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงการแจกแจงการนับจำนวนของครูผู้ตอบในหัวข้อสภาพปัญหาที่พบในการจัดการศึกษาคนตรีในโรงเรียน

รายการ	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก
ด้านผู้บริหาร นโยบาย งบประมาณ					
1. ท่านคิดว่านโยบายของผู้บริหารโรงเรียนเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาและกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน	6	14	24	20	16
2. ท่านคิดว่าหลักสูตรของกระทรวงศึกษาไม่เอื้อหนุนต่อการจัดการศึกษาและกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน	12	16	24	24	4
3. ท่านคิดว่างบประมาณของโรงเรียนไม่เพียงพอการจัดกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน	26	24	14	4	12
4. ท่านไม่ได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนเมื่อส่งนักเรียนร่วมแข่งขันคนตรี	6	10	30	20	14
5. โรงเรียนของท่านจัดเวลาในการจัดกิจกรรมคนตรีน้อยเกินไป	14	14	28	14	10

รายการ	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก
<u>ด้านครู-อาจารย์ผู้สอนคณิต</u>					
6. ท่านไม่สามารถจัดการสอนคณิตได้ดี เพราะไม่ได้เรียนทางคณิตโดยตรง	24	14	24	6	12
7. ท่านได้รับมอบหมายให้สอนวิชาคณิต โดยที่ท่านไม่มีความถนัดทางนี้	20	4	14	14	28
8. ท่านพบว่า แบบเรียนคณิตที่ใช้สอนอยู่ไม่มีความเหมาะสมกับการเรียน	10	20	32	10	8
9. ท่านมีอุปสรรคในการผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง	24	14	24	6	12
10. ท่านมีอุปสรรคในการผลิตแบบเรียนใช้สอนในโรงเรียนด้วยตนเอง	24	14	26	4	12
12. ท่านไม่สามารถจัดการสอนคณิตได้ดี เนื่องจากไม่มีห้องเรียนคณิต	24	10	18	18	10
13. ท่านไม่สามารถจัดกิจกรรมคณิตได้ดี เนื่องจากไม่มีเครื่องคณิตเพียงพอ และเหมาะสม	24	18	26	6	6
14. ท่านไม่สามารถจัดการสอนคณิตได้ดี เนื่องจากไม่มีสื่อการสอนคณิตที่เหมาะสม	16	16	28	12	8
15. ท่านไม่สามารถจัดกิจกรรมคณิตได้ดี เนื่องจากไม่มีห้องซ่อมคณิตโดยเฉพาะ	28	16	14	12	10
<u>ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน</u>					
16. ท่านขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองในการทำกิจกรรมคณิตในโรงเรียน	16	10	24	16	14
17. ท่านไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการจัดกิจกรรมคณิต	10	18	18	24	10

จากการวิเคราะห์แบบสอบถามครู – อาจารย์ ที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 80 คน สามารถสามารถแจกการนับจำนวนครูผู้ตอบในแต่ละระดับความคิดเห็นของวิเคราะห์สภาพปัญหาที่พบในการจัดการศึกษาคนตรีในโรงเรียนตามหัวข้อต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้เป็นร้อยละ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 6 แสดงร้อยละของครูผู้ตอบในหัวข้อสภาพปัญหาที่พบในการจัดการศึกษาคนตรีในโรงเรียน

รายการ	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก
ด้านผู้บริหาร นโยบาย งบประมาณ					
1. ท่านคิดว่านโยบายของผู้บริหารโรงเรียนเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาและกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน	7.5%	17.5%	30%	25%	20%
2. ท่านคิดว่าหลักสูตรของกระทรวงศึกษาไม่เอื้อหนุนต่อการจัดการศึกษาและกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน	15%	20%	30%	30%	5%
3. ท่านคิดว่างบประมาณของโรงเรียนไม่เพียงพอต่อการจัดการกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน	32.5%	30%	17.5%	5%	15%
4. ท่านไม่ได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนเมื่อส่งนักเรียนร่วมแข่งขันคนตรี	7.5%	12.5%	37.5%	25%	17.5%
5. โรงเรียนของท่านจัดเวลาในการจัดการกิจกรรมคนตรีน้อยเกินไป	17.5%	17.5%	35%	17.5%	12.5%
ด้านครู-อาจารย์ผู้สอนคนตรี					
6. ท่านไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เพราะไม่ได้เรียนทางด้านคนตรีโดยตรง	30%	12.5%	15%	10%	32.5%
7. ท่านได้รับมอบหมายให้สอนวิชาคนตรี โดยที่ท่านไม่มีความถนัดทางนี้	25%	5%	17.5%	17.5%	35%
8. ท่านพบว่า แบบเรียนคนตรีที่ใช้สอนอยู่ไม่มีความเหมาะสมกับการเรียน	12.5%	25%	40%	12.5%	10%
9. ท่านมีอุปสรรคในการผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง	30%	17.5%	30%	7.5%	15%
10. ท่านมีอุปสรรคในการผลิตแบบเรียนใช้สอนในโรงเรียนด้วยตนเอง	30%	17.5%	32.5%	5%	15%

รายการ	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก
ด้านครูผู้สอนและการสอนคนตรี					
11. ท่านไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เนื่องจากขาดแคลนเครื่องคนตรี	25%	30%	20%	15%	10%
12. ท่านไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีห้องเรียนคนตรี	30%	12.5%	22.5%	22.5%	12.5%
13. ท่านไม่สามารถจัดกิจกรรมคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีเครื่องคนตรีเพียงพอ และเหมาะสม	30%	22.5%	32.5%	7.5%	7.5%
14. ท่านไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีสื่อการสอนคนตรีที่เหมาะสม	20%	20%	35%	15%	10%
15. ท่านไม่สามารถจัดกิจกรรมคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีห้องซ้อมคนตรีโดยเฉพาะ	35%	20%	17.5%	15%	12.5%
ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน					
16. ท่านขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองในการทำกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน	12.5%	22.5%	22.5%	30%	12.5%
17. ท่านไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการจัดกิจกรรมคนตรี	12.5%	22.5%	22.5%	30%	12.5%

จากการวิเคราะห์เป็นร้อยละข้างต้น สามารถเห็นระดับความเห็นของครู – อาจารย์ ที่ปฏิบัติงานสอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 80 คน ซึ่งแบ่งช่องของคะแนนระดับความเห็นเป็นมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด และเพื่อให้เกิดความชัดเจนของการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งสามารถแปลผลได้ ผู้วิจัยจึงขอนำเสนอการวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งสามารถแปลผลข้อมูลจากแบบสอบถามได้ดังหัวข้อต่าง ๆ ต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงค่าเฉลี่ยของสภาพปัญหาการจัดการศึกษาคนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
ด้านผู้บริหาร นโยบาย งบประมาณ			
1. ท่านคิดว่านโยบายของผู้บริหาร โรงเรียนเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาและกิจกรรมคนตรีใน โรงเรียน	2.67	1.2	ปานกลาง
2. ท่านคิดว่าหลักสูตรของกระทรวงศึกษาไม่เอื้อหนุนต่อการจัดการศึกษาและกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน	3.1	1.08	ปานกลาง
3. ท่านคิดว่างบประมาณของโรงเรียนไม่เพียงพอการจัดกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน	3.6	1.39	มาก
4. ท่านไม่ได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนเมื่อส่งนักเรียนร่วมแข่งขันคนตรี	2.67	1.14	ปานกลาง
5. โรงเรียนของท่านจัดเวลาในการจัดกิจกรรมคนตรีน้อยเกินไป	3.1	1.25	ปานกลาง
ด้านครู-อาจารย์ผู้สอนคนตรี			
6. ท่านไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เพราะไม่ได้เรียนทางด้านคนตรีโดยตรง	2.97	1.67	ปานกลาง
7. ท่านได้รับมอบหมายให้สอนวิชาคนตรี โดยที่ท่านไม่มีความถนัดทางนี้	2.67	1.60	ปานกลาง
8. ท่านพบว่า แบบเรียนคนตรีที่ใช้สอนอยู่ไม่มีความเหมาะสมกับการเรียน	3.17	1.35	ปานกลาง
9. ท่านมีอุปสรรคในการผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง	3.55	1.40	มาก
10. ท่านมีอุปสรรคในการผลิตแบบเรียนใช้สอนในโรงเรียนด้วยตนเอง	3.42	1.37	ปานกลาง

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	แปลผล
<u>ด้านครูผู้สอนและสื่อการสอนดนตรี</u>			
11. ท่านไม่สามารถจัดการสอนดนตรีได้ดี เนื่องจากขาดแคลนเครื่องดนตรี	3.45	1.45	ปานกลาง
12. ท่านไม่สามารถจัดการสอนดนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีห้องเรียนดนตรี	3.25	1.42	ปานกลาง
13. ท่านไม่สามารถจัดกิจกรรมดนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีเครื่องดนตรีเพียงพอ และเหมาะสม	3.6	1.21	มาก
14. ท่านไม่สามารถจัดการสอนดนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีสื่อการสอนดนตรีที่เหมาะสม	3.25	1.23	ปานกลาง
15. ท่านไม่สามารถจัดกิจกรรมดนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีห้องซ้อมดนตรีโดยเฉพาะ	3.5	1.43	มาก
<u>ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน</u>			
16. ท่านขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองในการทำกิจกรรมดนตรีในโรงเรียน	2.97	1.36	ปานกลาง
17. ท่านไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการจัดกิจกรรมดนตรี	2.92	1.24	ปานกลาง

จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปลผล สามารถแสดงสภาพปัญหาด้านต่าง ๆ ของการจัดการศึกษาดนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้

ด้านผู้บริหาร นโยบาย งบประมาณ

1. ครู – อาจารย์คิดว่านโยบายของผู้บริหารโรงเรียนเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาและกิจกรรมดนตรีในโรงเรียน ค่าเฉลี่ย = 2.67 อยู่ในระดับปานกลาง
2. ครู – อาจารย์คิดว่าหลักสูตรของกระทรวงศึกษาไม่เอื้อหนุนต่อการจัดการศึกษาและกิจกรรมดนตรีในโรงเรียน ค่าเฉลี่ย = 3.1 อยู่ในระดับปานกลาง

3. ครู - อาจารย์คิดว่างบประมาณของโรงเรียนไม่เพียงพอการจัดกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน
ค่าเฉลี่ย = 3.6 อยู่ในระดับมาก
 4. ครู - อาจารย์ไม่ได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนเมื่อส่งนักเรียนร่วมแข่งขันคนตรี
ค่าเฉลี่ย = 2.67 อยู่ในระดับปานกลาง
 5. ครู - อาจารย์คิดว่าโรงเรียนของท่านจัดเวลาในการจัดกิจกรรมคนตรีน้อยเกินไป ค่าเฉลี่ย = 3.1 อยู่ในระดับปานกลาง
- ดังนั้นเมื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับด้านผู้บริหาร นโยบาย และงบประมาณ จะพบว่าปัญหาที่อยู่ในระดับมาก คือ งบประมาณของโรงเรียนไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน ส่วนปัญหานโยบายของผู้บริหารโรงเรียน , หลักสูตรของกระทรวงศึกษาไม่เอื้อหนุนต่อการจัดการศึกษา และกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน , การสนับสนุนจากโรงเรียนเมื่อส่งนักเรียนร่วมแข่งขันคนตรี และ การจัดเวลาในการจัดกิจกรรมคนตรีน้อยเกินไป อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านครู-อาจารย์ผู้สอนคนตรี

6. ครู - อาจารย์ไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เพราะไม่ได้เรียนทางด้านคนตรีโดยตรง
ค่าเฉลี่ย = 2.97 อยู่ในระดับปานกลาง
7. ครู - อาจารย์ได้รับมอบหมายให้สอนวิชาคนตรี โดยที่ท่านไม่มีความถนัดทางนี้ ค่าเฉลี่ย = 2.67 อยู่ในระดับปานกลาง
8. ครู - อาจารย์พบว่า แบบเรียนคนตรีที่ใช้สอนอยู่ไม่มีความเหมาะสมกับการเรียน ค่าเฉลี่ย = 3.17 อยู่ในระดับปานกลาง
9. ครู-อาจารย์มีอุปสรรคในการผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง ค่าเฉลี่ย = 3.55 อยู่ในระดับมาก
10. ครู - อาจารย์มีอุปสรรคในการผลิตแบบเรียนใช้สอนในโรงเรียนด้วยตนเอง ค่าเฉลี่ย = 3.42 อยู่ในระดับมาก

ดังนั้นเมื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับด้านครู - อาจารย์ผู้สอนคนตรีพบว่า ปัญหาทางด้านการผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง เป็นปัญหาที่มีระดับมาก ส่วนปัญหาที่มีระดับปานกลาง คือ ครู - อาจารย์ไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เพราะไม่ได้เรียนทางด้านคนตรีโดยตรง , ได้รับมอบหมายให้สอนวิชา

คนตรี โดยที่ท่านไม่มีความถนัดทางนี้ , แบบเรียนคนตรีที่ใช้สอนอยู่ไม่มีความเหมาะสมกับการเรียน และอุปสรรคในการผลิตแบบเรียนใช้สอนในโรงเรียนด้วยตนเอง

ด้านครูภัณฑ์และสื่อการสอนคนตรี

11. ครู - อาจารย์ไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เนื่องจากขาดแคลนเครื่องคนตรี ค่าเฉลี่ย = 3.45 อยู่ในระดับปานกลาง
12. ครู - อาจารย์ไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีห้องเรียนคนตรี ค่าเฉลี่ย = 3.25 อยู่ในระดับปานกลาง
13. ครู - อาจารย์ไม่สามารถจัดกิจกรรมคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีเครื่องคนตรีเพียงพอ และเหมาะสม ค่าเฉลี่ย = 3.6 อยู่ในระดับมาก
14. ครู - อาจารย์ไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีสื่อการสอนคนตรีที่เหมาะสม ค่าเฉลี่ย = 3.25 อยู่ในระดับปานกลาง
15. ครู - อาจารย์ไม่สามารถจัดกิจกรรมคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีห้องซ้อมคนตรีโดยเฉพาะ ค่าเฉลี่ย = 3.5 อยู่ในระดับมาก

ดังนั้นเมื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับด้านครูภัณฑ์และสื่อการสอนคนตรี จะพบว่า ปัญหาครู-อาจารย์ไม่สามารถจัดกิจกรรมคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีเครื่องคนตรีเพียงพอ และเหมาะสม กับปัญหาครู - อาจารย์ไม่สามารถจัดกิจกรรมคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีห้องซ้อมคนตรีโดยเฉพาะ เป็นปัญหาระดับมาก ส่วนปัญหาครู - อาจารย์ไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เนื่องจากขาดแคลนเครื่องคนตรี , เนื่องจากไม่มีห้องเรียนคนตรี และเนื่องจากไม่มีสื่อการสอนคนตรีที่เหมาะสม เป็นปัญหาที่อยู่ในระดับกลาง

ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน

16. ครู - อาจารย์ขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองในการทำกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน ค่าเฉลี่ย = 2.97 อยู่ในระดับปานกลาง
17. ครู-อาจารย์ไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการจัดกิจกรรมคนตรี ค่าเฉลี่ย = 2.92 อยู่ในระดับปานกลาง

ดังนั้นเมื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน พบว่าปัญหาครู - อาจารย์ ขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองในการทำกิจกรรมดนตรีในโรงเรียน และไม่ได้รับความร่วมมือจาก ชุมชนในการจัดกิจกรรมดนตรี เป็นปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

เป็นการรวบรวมข้อคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค การแก้ไข และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่เป็น ประโยชน์ต่อแนวทางการพัฒนาการศึกษาดนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่ง สามารถสรุปเป็นประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

ด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร ผู้บริหารควรให้ความสำคัญของวิชาดนตรีและส่งเสริมการ พัฒนา ครูผู้สอนดนตรีมีความต้องการให้โรงเรียนเปิดโอกาสกับกิจกรรมดนตรีมากขึ้น ให้เวลากับ การทำกิจกรรมดนตรีมากขึ้น และจัดการแข่งขันทักษะทางดนตรีอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นควรให้ เกียรติบัตร หรือ รางวัลแก่เด็กนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมด้วย ครูดนตรีบางคนแสดงความรู้สึกท้อแท้ ว่าผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญ ทำให้หมดกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่งานสอน

ด้านงบประมาณ สำนักการศึกษาควรจัดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมดนตรี และในการซื้อ อุปกรณ์ดนตรีให้โรงเรียนแต่ละแห่งอย่างทัดเทียมกัน มีจำนวนเพียงพอต่อการจัดกิจกรรมวงดนตรี ต่าง ๆ ไม่ควรให้เฉพาะโรงเรียนใหญ่ ๆ และคุณภาพเครื่องดนตรีต้องอยู่ในมาตรฐานที่เด็กสามารถ บรรเลงได้ บางโรงเรียนพบปัญหาเครื่องดนตรีด้อยคุณภาพทำให้จัดกิจกรรมดนตรีได้ลำบากมาก และควรมีงบประมาณสำหรับการซ่อมบำรุงดูแลรักษาเครื่องดนตรีให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งานด้วย ควรเปิดโอกาสให้ครูผู้สอนเป็นผู้กำหนดชนิดและจำนวนของเครื่องดนตรีในการประสมวงเอง เพื่อให้ สามารถดำเนินกิจกรรมวงดนตรีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านสถานที่จัดกิจกรรมดนตรี ควรมีห้องเรียนดนตรีสำหรับการเรียนการสอน ห้องซ้อม ดนตรีสำหรับนักเรียนได้จัดกิจกรรม และห้องเก็บเครื่องดนตรีที่เหมาะสม เพราะระบบจัดเก็บของ นับว่ามีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมทางดนตรี เครื่องดนตรีบางเครื่องต้องการการดูแลอยู่เสมอ และมีความแพง

ความร่วมมือจากผู้ปกครอง และชุมชน ครูผู้สอนอยากให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมคนตรีให้นักเรียนมากขึ้น โรงเรียนบางแห่งที่บุคลากรนับถือศาสนาอิสลามมักไม่ค่อยสนใจกิจกรรมคนตรีมากนัก

ด้านบุคลากรทางการศึกษา ครูที่มีครูที่สำเร็จการศึกษาทางด้านคนตรีโดยตรง จะได้สอนและเรียนอย่างถูกต้อง และสำนักการศึกษาควรจัดครูสอนวิชาเฉพาะนาฏศิลป์ คนตรีให้กับโรงเรียนที่ขาดแคลน เพราะวิชาคนตรีต้องอาศัยอาจารย์ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะ ในทางกลับกันครูคนตรีบางคนได้รับมอบหมายให้สอนวิชาอื่น ๆ นอกเหนือจากคนตรี เพราะโรงเรียนขาดแคลนบุคลากร เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ ซึ่งครูคนตรีไม่มีความถนัด อีกปัญหา คือ ครูมีชั่วโมงสอนมากเกินไป ทำให้ดูแลนักเรียนได้ไม่ทั่วถึง ครูบางท่านให้ความเห็นว่า อาจใช้วิธีจ้างครูพิเศษเข้ามาช่วยสอนคนตรีก็จะทำให้จัดกิจกรรมง่ายขึ้น

ควรสร้างทัศนคติในการเรียนคนตรีที่ดีแก่เด็ก เพราะวิชาคนตรีเป็นสุนทรียศาสตร์ที่มีความงาม ไม่ควรเน้นเนื้อหาทฤษฎีคนตรีที่เกิดความยากให้เด็ก แต่ควรเริ่มต้นด้วยการปฏิบัติคนตรีที่สนุกสนาน กระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ให้เด็กมีความรักและกล้าแสดงออกทางคนตรี และควรส่งเสริมชมรมคนตรีให้เด็กได้มีส่วนร่วมนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน

เนื่องจากการจัดกิจกรรมคนตรีต้องอาศัยนักเรียนส่วนหนึ่งที่มีความถนัดทางคนตรีมาร่วมกันเป็นวงคนตรี และนักเรียนพวกนี้ต้องเสียสละหลังเลิกเรียนมาซ้อม หรือ บางครั้งมีความจำเป็นต้องออกงานอาจต้องใช้เวลาในชั่วโมงเรียนปรกติดด้วย ซึ่งทำให้นักเรียนไม่สามารถเรียนวิชาประจำอื่น ๆ ได้ต่อเนื่อง ดังนั้นโรงเรียนจึงควรมีการสอนชดเชยให้นักเรียนด้วยในวิชาสามัญทั่วไป

ด้านสื่อการสอนคนตรี ครูผู้สอนยังขาดแคลนสื่อการสอนที่ทันสมัย และมีความน่าสนใจที่สามารถดึงดูดใจเด็กได้ เพราะเพลงที่ใช้ในการสอนปัจจุบันนั้นไม่กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนุกสนานที่จะเรียนรู้ และควรมีคู่มือครูสอนคนตรีระดับประถมศึกษา เพื่อให้ครูมีข้อมูลในการถ่ายทอดมากขึ้น นอกจากนั้นแล้วโรงเรียนควรจัดสรรสื่อสำหรับการบันทึกเสียงและเครื่องเสียงที่ดีสำหรับการใช้งานจริงด้วย

ด้านการอบรมความรู้ทางคนตรี ควรใช้เวลาการอบรมที่มากพอสมควร เนื่องจากคนตรีเป็นวิชาที่ต้องอาศัยทักษะการปฏิบัติ และต้องมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเพียงพอ จึงสามารถจัดการสอนได้อย่างมีคุณภาพ และครู-อาจารย์หลาย ๆ ท่านไม่มีความรู้พื้นฐานคนตรีทั้งทางทฤษฎีและปฏิบัติมาก่อน

ดังนั้นจึงควรอบรมตั้งแต่ขั้นพื้นฐาน นอกเหนือจากการอบรมทางทฤษฎีและปฏิบัติดนตรีแล้ว ควรจัดอบรมเกี่ยวกับการผลิตสื่อการสอนและนวัตกรรมต่าง ๆ ทางการสอนดนตรีด้วย ควรจัดอบรมให้สม่ำเสมอและให้การสนับสนุนมากขึ้น

บทที่ 5

การสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการศึกษาดนตรี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด

กรุงเทพมหานคร (Direction of Music Education Development in Primary School of Bangkok Metropolitan Administration.) เป็นงานวิจัยในเชิงสำรวจความต้องการในการจัดการศึกษา สภาพการเรียนการสอนในปัจจุบัน ปัญหาต่างๆ ที่พบในการจัดการศึกษา ตลอดจนแนวทางพัฒนาเพื่อให้ได้ การศึกษาดนตรีที่มีความเหมาะสมกับสภาพการศึกษาในประเทศไทย ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย 2 ประเภท คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาดนตรีและปัญหาที่พบในการปฏิบัติงาน โดยแบ่งแบบสอบถามเป็น 3 ตอน คือ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษา และเกี่ยวกับปัญหาที่พบในการปฏิบัติงานสอนและข้อเสนอแนะอื่น ๆ และอีกส่วนหนึ่ง คือ การสัมภาษณ์วิชาการดนตรี เรื่อง แนวทางการพัฒนาการศึกษาดนตรี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร โดยข้อมูลที่ได้มาจากเอกสารที่ได้การสัมภาษณ์ จากการประชุมกลุ่มย่อยระดมพลังความคิด เพื่อหาแนวทางการจัดการเรียนการสอน และกิจกรรมดนตรีที่มีความเหมาะสม สามารถนำไปพัฒนาและปฏิบัติได้จริง

ในการสัมภาษณ์วิชาการดนตรี เรื่อง แนวทางการพัฒนาการศึกษาดนตรี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้แบ่งกิจกรรมการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ประเภท คือ ในภาคเช้า เป็นการบรรยายความรู้ทางดนตรีศึกษาโดยวิทยากรพิเศษ 3 หัวข้อ ดังมีหัวข้อการบรรยายต่อไปนี้

1. การสอนดนตรีในระดับประถมศึกษา โดย รศ. อรวรรณ บรรจงศิลป์

- ความสำคัญของดนตรีต่อการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา
- จุดมุ่งหมายการสอนดนตรี
- ความรู้ที่ครูต้องสอนให้เด็ก
- ทักษะการปฏิบัติที่เหมาะสมกับเด็ก

2. การประยุกต์หลักสูตรของโคคาย กับการสอนคนตรีในระดับประถมศึกษา

โดย รศ.ดร.ณรุทธ์ สุทธจิตต์

- ประวัติโคคาย
- ทฤษฎีการสอนคนตรีของโคคาย
- กิจกรรมคนตรีของโคคาย
- การประยุกต์ใช้ทฤษฎีโคคายกับการปฏิบัติ

3. คนตรีบำบัด โดย ผศ.ดร. เฉลิมพล งามสุทธิ

- ประวัติความเป็นมา
- จุดประสงค์ของการใช้คนตรีบำบัด
- กิจกรรมคนตรีบำบัด

* รายละเอียดของสาระความรู้แต่ละหัวข้อ ให้ดูที่ภาคผนวก เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการคนตรีศึกษา

ในภาคบ่าย เป็นกิจกรรมการสัมมนาของอาจารย์ผู้สอนคนตรีโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีการตั้งประเด็นในการสัมมนาให้สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสร้างแบบสอบถาม ตามแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ในบทที่ 4 นั้น สามารถสร้างเป็นประเด็นคำถามเพื่อการสัมมนาได้ 4 ประเด็นใหญ่ โดยพิจารณาสภาพและปัญหาที่พบ เพื่อหาแนวทางการพัฒนา ร่วมกัน ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหาร นโยบาย และงบประมาณ

สภาพปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

- นโยบายการศึกษา มุ่งเน้นทางวิชาการ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษา าศาสตร์ มากกว่าวิชาทางด้านการปฏิบัติทักษะ เช่น พลศึกษา ศิลปศึกษาคนตรี
- หลักสูตรของกระทรวงศึกษาไม่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน
- งบประมาณทางด้านกิจกรรมคนตรีน้อย งบประมาณวัสดุและครุภัณฑ์มีจำกัด

- โรงเรียนไม่ได้สนับสนุนให้นักเรียนร่วมกิจกรรมประกวดคนตรี
- โรงเรียนให้เวลาการจัดกิจกรรมคนตรีน้อยไป

2. ครู - อาจารย์ผู้สอนคนตรี

สภาพปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

- ครูสอนวิชาคนตรีไม่ได้เรียนจบทางด้านคนตรีมาโดยตรง
- ครูไม่สามารถสอนการปฏิบัติคนตรีอย่างถูกต้องได้
- ครูไม่มีเวลาเขียนแผนการสอนคนตรี
- ครูไม่สามารถผลิตเอกสารประกอบการเรียนเองได้
- ครูคนตรีต้องสอนหลายๆ วิชา ทำให้ไม่มีเวลาเตรียมกิจกรรมคนตรี
- ครูไม่มีประสบการณ์ทำวงคนตรี และไม่มีโน้ตเพลง

3. ด้านครุภัณฑ์ และสื่อการเรียนการสอน

สภาพปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

- ขาดแคลนวัสดุและครุภัณฑ์เครื่องดนตรี
- ไม่มีห้องเรียนคนตรีโดยเฉพาะ และห้องซ้อมคนตรี
- ไม่มีเครื่องดนตรีเพียงพอแก่การจัดกิจกรรม
- ไม่มีสื่อการสอนคนตรีที่น่าสนใจ

4. ด้านการสนับสนุนจากผู้ปกครอง และชุมชน

สภาพปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

- ขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองในการจัดกิจกรรมคนตรี
- ไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากชุมชน
- ขาดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนคนตรีโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ในหัวข้อ
ประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ และ สิชนันต์เศก ย่านเค็ม

สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มศว

“แนวทางการพัฒนาการศึกษาคนตรี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร” ได้ข้อสรุปในประเด็นต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหาร นโยบาย และงบประมาณ

ครู – อาจารย์ จะวางแผนทางการจัดการสอนที่สอดคล้องกับนโยบายผู้บริหาร โรงเรียน และงบประมาณที่ได้รับ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการศึกษาคนตรีและกิจกรรมคนตรีอย่างสูงสุดดังต่อไปนี้

1. ต้องให้ผู้บริหารโรงเรียนเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนคนตรี และกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน โดยให้วิชาคนตรีมีความสำคัญเทียบเท่าวิชาการทางด้านอื่น ๆ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ฯลฯ
2. นโยบายทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ต้องเพิ่มบทบาทการส่งเสริมในสายวิชาทางด้านคนตรี ศิลปะ นันทนาการให้มากขึ้น
3. ครู – อาจารย์ ควรมีโอกาสได้ชี้แจงความต้องการในเรื่องงบประมาณทางการศึกษาคนตรี ทั้งครุภัณฑ์ วัสดุ สื่อการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ครู - อาจารย์ผู้สอนคนตรี

ในส่วน of ครู – อาจารย์ผู้ปฏิบัติงานคนตรีคนตรีและจัดกิจกรรมคนตรี จะมีส่วนช่วยในการพัฒนาการศึกษาคนตรีและกิจกรรมคนตรีอย่างสูงสุดดังต่อไปนี้

1. ครู – อาจารย์สอนคนตรีที่ไม่ได้ศึกษาทางด้านคนตรีศึกษา คนตรีปฏิบัติ มาโดยตรง หรือไม่ได้จบวุฒิการศึกษาทางด้านเอกคนตรี จะพบปัญหาใหญ่ คือ ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่การสอนคนตรีได้อย่างถูกต้องตามแนวทางคนตรีสากล จำเป็นอย่างยิ่งที่ครู – อาจารย์ต้องได้รับการอบรมความรู้ทางคนตรีและการถ่ายทอดการสอนคนตรีอย่างถูกต้อง เพราะวิชาคนตรี มีเนื้อหาการเรียนการสอนที่ไม่ใช่เพียงทฤษฎีคนตรีอย่างเดียว แต่ต้องมีการปฏิบัติคนตรีควบคู่กันไปด้วยในแต่ละระดับของการเรียน

2. ครู – อาจารย์สอนดนตรี ต้องมีเวลาในการทำกิจกรรมดนตรีอย่างเพียงพอ เช่น การทำวงดนตรีเมโลเดียน วงโยชวาทิต วงดนตรีไทย วงดนตรีพื้นบ้าน วงขับร้องประสานเสียง ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ต้องอาศัยเวลาให้นักเรียนได้ฝึกหัดฝึกฝนอย่างพอเพียง เพราะนักเรียนที่มาร่วมกิจกรรมดนตรีเหล่านี้ มาจากความสมัครใจของนักเรียนเอง และไม่ได้มีรายวิชาดนตรีที่รองรับอยู่ในหลักสูตร ดังนั้น ความหลากหลายของระดับชั้นเรียนของนักเรียนและความสามารถก็มีความแตกต่างกันมาก ครู-อาจารย์จึงต้องหาวิธีการฝึกหัดดนตรีให้นักเรียนทุกคนสามารถทำกิจกรรมดนตรีร่วมกันได้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ยากและต้องใช้เวลา อาศัยความตั้งใจและอุทิศตนของครูอย่างมาก

3. ครู – อาจารย์ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียนในเขตพื้นที่ใกล้เคียง ในการให้นักเรียนมาร่วมกิจกรรมดนตรีด้วย เช่น การประสมวงดนตรีด้วยกัน การขับร้องเพลงประสานเสียง การแข่งขันดนตรีในรูปแบบต่างๆ และเนื่องจากครู – อาจารย์แต่ละโรงเรียนก็มีความรู้ความชำนาญในทักษะดนตรีที่แตกต่างกัน ดังนั้น การสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนอาจเป็นการช่วยทำกิจกรรมวงดนตรีให้เกิดขึ้นหลากหลายรูปแบบได้ ไม่จำกัดเฉพาะเพียงวงดนตรีที่ครูประจำในโรงเรียนนั้นถนัดเท่านั้น ดังนั้น ความร่วมมือระหว่างครูดนตรีด้วยกันเองในกลุ่มโรงเรียนพื้นที่ใกล้เคียงจึงเป็นสิ่งที่น่าจะทำให้เกิดขึ้น อันจะเกิดประโยชน์อย่างยิ่งทั้งต่อโรงเรียนเองและตัวนักเรียนด้วย

3. ด้านครุภัณฑ์ และสื่อการเรียนการสอน

เนื่องจากปัญหาทางด้านครุภัณฑ์และสื่อการเรียนการสอน เป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจากงบประมาณด้วยส่วนหนึ่ง ดังนั้น โรงเรียนจึงควรจัดสรรงบประมาณด้านครุภัณฑ์ และสื่อการเรียนการสอนดนตรีไว้ประจำทุกภาคเรียน เนื่องจากครุภัณฑ์และวัสดุดนตรี ต้องมีการบำรุงรักษา หรือ มีการสึกหรอจากการใช้งาน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการซ่อมแซม บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ

การที่โรงเรียนไม่มีห้องซ้อมดนตรี ห้องเรียนดนตรีโดยเฉพาะ ก็จัดเป็นปัญหาสำคัญประการหนึ่ง เพราะในการเรียนดนตรี หรือ การซ้อมดนตรี ต้องมีเสียงดังซึ่งอาจทำความรบกวนต่อครู – อาจารย์ผู้ทำการสอนในสถานที่ใกล้เคียง ซึ่งทำให้การจัดกิจกรรมดนตรีจำเป็นต้องทำนอกเวลาเรียน ในช่วงเวลาพักกลางวัน หรือ หลังเลิกเรียน ซึ่งทำให้ครู – อาจารย์ผู้สอนดนตรีต้องเสียสละเวลาในการจัดกิจกรรมดนตรีเป็นอย่างมาก ดังนั้นการมีห้องเรียนดนตรีที่ดี ควรมีห้องที่สามารถเก็บเสียง กันเสียง

ได้ดีพอสมควร มีอากาศถ่ายเทสะดวก ซึ่งโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครยังไม่มีโรงเรียนใดที่มีห้องเรียนคนตรีเป็นเอกเทศโดยเฉพาะเลย

ปัญหาทางด้านสื่อการเรียนการสอน นอกเหนือจากเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับงบประมาณที่ไม่เพียงพอแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับการหาสื่อการสอนคนตรีได้ยากในท้องตลาดอีกด้วย ไม่มีบริษัทใดที่ลงทุนทางด้านสื่อการสอนคนตรีอย่างเห็นชัดเป็นรูปธรรม ดังนั้น การหาราคา หรือ แบบเรียน โน้ตคนตรีต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนใช้เป็นสื่อจึงเป็นเรื่องที่หายาก ครู – อาจารย์ จึงจำเป็นต้องเริ่มการสร้างนวัตกรรมสื่อการสอนด้วยตนเอง ซึ่งจะได้ผลดีเพราะครู – อาจารย์เป็นผู้รู้เนื้อหาการเรียนอย่างดี น่าจะสร้างสื่อการสอนที่สอดคล้องและมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ได้ ซึ่งครู – อาจารย์หลายท่านที่มาร่วมสัมมนาก็เคยมีแนวคิดที่อยากสร้างสื่อการเรียนการสอนคนตรีมาบ้างแล้ว แต่ขาดเวลาในการทำอย่างจริงจัง เนื่องจากลำพังการสอนในห้องเรียน การรับผิดชอบหน้าที่ในโรงเรียน และการจัดกิจกรรมคนตรีให้นักเรียนก็ใช้เวลาอย่างมาก จึงไม่มีเวลาจะสร้างสื่อการสอนได้

4. ด้านการสนับสนุนจากผู้ปกครอง และชุมชน

ครู – อาจารย์ จะมีบทบาทเกี่ยวข้องกับผู้ปกครองและชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาการศึกษาคนตรีและกิจกรรมคนตรีอย่างสูงสุดดังต่อไปนี้

1. สร้างความร่วมมือกับชุมชนที่โรงเรียนต้องเกี่ยวข้อง เช่น วัด สถานีตำรวจ โรงพยาบาล สถานที่ราชการ หน่วยราชการ บริษัท ห้างร้าน ฯลฯ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ประจำปี หรือ วันสำคัญ เทศกาลพิเศษต่าง ๆ ให้นักเรียนได้มีโอกาสจัดการแสดงคนตรีเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของงาน เช่น บรรเลงเพื่อเปิดงาน การแสดงคนตรีเพื่อความบันเทิง อันเป็นส่วนหนึ่งให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้โรงเรียนอาจขอความอนุเคราะห์ชุมชน หรือ หน่วยงานนั้น ๆ เกี่ยวกับ เงินทุนสนับสนุนกิจกรรมคนตรี หรือ สิ่งของบริจาคตามแต่ชุมชนจะเอื้ออำนวยให้ โดยไม่มีการเรียกร้องมากเกินไป ทั้งนี้ มีครู – อาจารย์ หลาย ๆ ท่านที่ได้ทำกิจกรรมคนตรีร่วมกับชุมชนอยู่แล้วอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้ได้รับการสนับสนุนทางด้านเครื่องดนตรี เงินทุน และอุปกรณ์ทางการศึกษาต่าง ๆ รวมถึงอาหารกลางวันของนักเรียนด้วย

2. ครู – อาจารย์ ควรมีการประสานงานกับผู้ปกครองของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจในการส่งเสริมนักเรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมคนตรีซึ่งทางโรงเรียนจัดขึ้น ครู – อาจารย์ อาจจะใช้วิธีเชิญผู้ปกครองมาประชุมที่โรงเรียน เพื่อให้ได้ชี้แจงการจัดกิจกรรมคนตรีต่างๆ วิธีการที่เด็กมีส่วนร่วมและการเกิดประโยชน์จากการร่วมกิจกรรมนั้น ๆ เพื่อให้ผู้ปกครองได้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และยินดีให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม หรือ อาจสนับสนุนปัจจัยทุนทรัพย์ได้ด้วย หรือ อีกทางหนึ่ง คือ การส่งจดหมายแจ้งให้ผู้ปกครองทราบว่า ทางโรงเรียนได้จัดกิจกรรมคนตรีอะไร และฝากนักเรียนไปส่งให้ผู้ปกครองที่บ้าน

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการศึกษาดนตรี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร (Direction of Music Education Development in Primary School of Bangkok Metropolitan Administration.) เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจ (Survey studies) ซึ่งระเบียบวิธีวิจัยทั้งแบบ ปริมาณ ได้แก่ การใช้แบบสอบถามเพื่องานวิจัย และระเบียบวิธีวิจัยแบบคุณภาพ คือ การใช้วิธีการ สัมมนาเพื่อเก็บข้อมูลที่ได้จากการระดมพลังสมองของผู้เข้าร่วมสัมมนา ซึ่งการใช้วิธีวิจัยแบบนี้ทำให้ ได้ข้อมูลที่ตรงตามสภาพความเป็นจริง สามารถนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลได้อย่างดียิ่ง

1. สรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการแบบสอบถามการวิจัย สามารถสรุปสภาพการจัดการศึกษา ดนตรี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ดังต่อไปนี้

1. เกี่ยวกับข้อมูลครู – อาจารย์ ที่ได้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ชายจำนวน 50 คน (62.5 %) มี จำนวนมากกว่าครู – อาจารย์ที่เป็นผู้หญิง ซึ่งมีจำนวน 30 คน (37.5 %) , มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน 2 ระดับ คือ ระดับปริญญาตรีศึกษา จำนวน 78 คน (97.5 %) และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 2 คน (2.5%) , มีสถานภาพการทำงานแบบเดียวกันทั้งหมด คือ เป็นข้าราชการครู จำนวน 80 คน (100%) , มีประสบการณ์ในวิชาชีพครู 1- 5 ปี จำนวน 16 คน (20%) มีประสบการณ์ในวิชาชีพครู 5- 10 ปี จำนวน 14 คน (17.5 %) และมีประสบการณ์ในวิชาชีพครูมากกว่า 10 ปีขึ้นไป จำนวน 50 คน (62.5%) เคยได้รับการอบรมการสอนดนตรีหรือปฏิบัติดนตรีโดยตรง จำนวน 50 คน (62.5 %) ไม่เคย ได้รับการอบรมการสอนดนตรีหรือปฏิบัติดนตรีโดยตรง จำนวน 30 คน (37.5 %) , ความสามารถในการ เล่นเครื่องดนตรีของครู – อาจารย์ ประเภทเครื่องดนตรีที่สามารถเล่นได้มากที่สุด คือ เครื่องดนตรี ประเภทคีย์บอร์ด จำนวน 46 คน (57.5%) รองลงมาคือ เครื่องดนตรีไทย จำนวน 34 คน (42.5%) , เครื่องดนตรีกระบอกประกอบจังหวะ จำนวน 28 คน (35%) , เครื่องสายสากล จำนวน 20 คน (25%) , เครื่องเป่าสากล จำนวน 20 คน (25%) และไม่สามารถเล่นเครื่องดนตรีประเภทใดได้เลย 4 คน (5%)

โดยทั้งนี้การเปรียบเทียบจำนวนร้อยละในเครื่องดนตรีแต่ละประเภทเป็นการเปรียบเทียบเฉพาะในกลุ่มเครื่องดนตรีนั้นๆ กับจำนวนครูทั้งหมด เนื่องจากครูบางท่านสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้หลายประเภท

2. เกี่ยวกับสภาพการศึกษาดนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้ได้แบ่งสภาพการจัดการศึกษาดนตรีเป็น 4 ด้าน คือ ด้านผู้บริหาร นโยบาย และงบประมาณ , ด้านครู – อาจารย์ผู้สอนดนตรี , ด้านครุภัณฑ์และสื่อการสอนดนตรี และ ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน ผลการวิจัยปรากฏสภาพแต่ละด้านดังนี้

ด้านผู้บริหาร นโยบาย งบประมาณ

โรงเรียนมีนโยบายการจัดวิชาดนตรีที่เน้นการปฏิบัติในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับ นโยบายกิจกรรมดนตรีพิเศษนอกเวลาเรียนปกติ และ กิจกรรมดนตรีพิเศษในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันพ่อแห่งชาติ ส่วนนโยบายโรงเรียนมีทุนการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความสามารถด้านดนตรีอยู่ในระดับน้อย โรงเรียนมีแบบเรียนดนตรีที่เหมาะสมอยู่ในระดับน้อย และโรงเรียนมีงบประมาณด้านการจัดกิจกรรมดนตรีเช่นเดียวกันอยู่ในระดับน้อย

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า สภาพการจัดการศึกษาดนตรีในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ยังมีนโยบายจากผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับการสนับสนุนการศึกษาดนตรีไม่เต็มที่เท่าที่ควร เช่น การให้รายวิชาดนตรีเป็นวิชาที่มีการเน้นทางการปฏิบัติดนตรี ให้นักเรียนได้ฝึกหัดดนตรี ฝึกประสบการณ์การเล่นดนตรีโดยตรง อันก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูง นอกจากนั้นการให้นักเรียนได้มีกิจกรรมดนตรีเป็นพิเศษนอกเวลาเรียนก็ไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนเช่นเดียวกัน และการที่โรงเรียนขาดงบประมาณในการสนับสนุนนักเรียนที่มีความสามารถทางการดนตรี การขาดแบบเรียนดนตรีที่เหมาะสม การขาดงบประมาณในการจัดกิจกรรมดนตรี เหล่านี้ย่อมไม่สามารถทำให้การจัดกิจกรรมดนตรีประสบความสำเร็จได้

ด้านครู-อาจารย์ผู้สอนดนตรี

เมื่อพิจารณาสภาพการจัดการศึกษาเกี่ยวกับด้านด้านครู – อาจารย์ผู้สอนดนตรีพบว่า ครูดนตรีสามารถจัดการศึกษาได้สมบูรณ์ตามสภาพภาพของโรงเรียน , สามารถผลิตสื่อการสอนได้เอง ,

สามารถสร้างแบบเรียนดนตรีเพื่อใช้สอนในโรงเรียนได้ อยู่ในระดับปานกลาง ,ครูดนตรีในโรงเรียนที่สำเร็จการศึกษาทางด้านดนตรีโดยตรงอยู่ในระดับน้อย , ครูได้จัดให้มีการแข่งขันทักษะดนตรีในโรงเรียนในระดับน้อย และ โรงเรียนมักได้รับรางวัลจากการเข้าแข่งขันดนตรีในระดับน้อย สำหรับกิจกรรมดนตรีในโรงเรียนนั้น ครูมีการทำกิจกรรมวงเมโลเดียนอยู่ในระดับปานกลาง , มีกิจกรรมวงดนตรีไทยในระดับน้อย , ส่วนกิจกรรมวงโยชวาทิต กิจกรรมวงขับร้องประสานเสียง และกิจกรรมวงสตริงคอมโบ อยู่ในระดับน้อยมาก

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ครูดนตรีส่วนใหญ่มีความสามารถในการสอนดนตรี สามารถสร้างแบบเรียน สื่อการสอน และประยุกต์การจัดสภาพการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมตามสภาพของโรงเรียน แต่เนื่องจากครูดนตรีส่วนมากไม่ได้เป็นผู้สำเร็จการศึกษาทางด้านดนตรีโดยตรง จึงทำให้มีการจัดกิจกรรมดนตรีในโรงเรียนไม่มากเท่าที่ควร เช่น การแข่งขันทักษะดนตรี การจัดกิจกรรมวงดนตรีต่าง ๆ ที่เห็นว่ามีกิจกรรมส่วนมากเป็นวงดนตรีเมโลเดียนเพียงประเภทเดียว ส่วนวงดนตรีประเภทอื่น ๆ เช่น วงขับร้องประสานเสียง วงโยชวาทิต วงดนตรีไทย และวงสตริงคอมโบ อันเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้ทักษะดนตรีขั้นสูงขึ้น ยังมีปรากฏน้อยมาก

ด้านครุภัณฑ์และสื่อการสอนดนตรี

ในด้านสภาพการจัดการศึกษาเกี่ยวกับครุภัณฑ์และสื่อการสอนดนตรี จะพบว่า โรงเรียนมีห้องเรียนดนตรี และมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอน มีสื่อการสอนประเภทแผ่นเสียง(เทป,ซีดี,เพลง) อยู่ในระดับปานกลาง นอกนั้น โรงเรียนมีห้องฝึกซ้อมดนตรีโดยเฉพาะ มีความเหมาะสมต่อการฝึกซ้อม มีเครื่องดนตรีที่ใช้ในการสอนที่ทันสมัย มีความพร้อมใช้งาน จำนวนที่พอเพียงกับการเรียนการสอน มีสื่อการสอนประเภทโปสเตอร์ โน้ตดนตรี และมีสื่อการสอนประเภทวิดิทัศน์ อยู่ในระดับน้อยทั้งสิ้น

ดังนั้น แม้โรงเรียนต่าง ๆ จะจัดให้มีห้องเรียนดนตรีสำหรับวิชาดนตรี แต่ความเหมาะสมของห้องเรียนนั้นยังขาดแคลนครุภัณฑ์และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นอยู่มาก เช่น การมีเครื่องดนตรีที่ทันสมัย มีสภาพพร้อมใช้งาน มีจำนวนเพียงพอแก่นักเรียน สื่อการสอนที่ทันสมัยเช่น โปสเตอร์ โน้ตดนตรี วิดิทัศน์ ก็ยังล้วนขาดแคลนอยู่ทั้งสิ้น

ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน

เมื่อพิจารณาสภาพการจัดการศึกษาเกี่ยวกับด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน พบว่า โรงเรียนมีกิจกรรมคนตรีร่วมกับชุมชนในเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันขึ้นปีใหม่ และผู้ปกครองยินดีให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน อยู่ในระดับปานกลาง แต่การที่ผู้ปกครองมีส่วนช่วยในการสนับสนุนกิจกรรมคนตรี เช่น ทุนทรัพย์ อยู่ในระดับน้อย

จากสภาพข้างต้น โรงเรียนได้มีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนโดยการจัดกิจกรรมคนตรีสนับสนุน ก็นับว่าเป็นสิ่งที่ดี และผู้ปกครองนักเรียนที่ร่วมกิจกรรมคนตรีส่วนใหญ่ก็ยินดีให้นักเรียนทำกิจกรรมด้วย แต่ถ้าผู้ปกครองหรือชุมชนได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องทุนทรัพย์งบประมาณสนับสนุนการทำกิจกรรมก็จะยิ่งส่งผลดีต่อการพัฒนากิจกรรมคนตรีได้มากขึ้น

3. เกี่ยวกับสภาพปัญหาที่พบในการศึกษาคนตรีใน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัด กรุงเทพมหานคร การวิจัยนี้ได้แบ่งสภาพการจัดการศึกษาคนตรีเป็น 4 ด้าน คือ ด้านผู้บริหาร นโยบาย และงบประมาณ , ด้านครู – อาจารย์ผู้สอนคนตรี , ด้านครูภัณฑ์และสื่อการสอนคนตรี และด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน ผลการวิจัยปรากฏสภาพปัญหาแต่ละด้านดังนี้

ด้านผู้บริหาร นโยบาย งบประมาณ

ปัญหาเกี่ยวกับด้านผู้บริหาร นโยบาย และงบประมาณ จะพบว่าปัญหาที่อยู่ในระดับมาก คือ งบประมาณของโรงเรียนไม่เพียงพอต่อการจัดกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน ส่วนปัญหานโยบายของผู้บริหารโรงเรียน , หลักสูตรของกระทรวงศึกษาไม่เอื้อหนุนต่อการจัดการศึกษาและกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน , การสนับสนุนจากโรงเรียนเมื่อส่งนักเรียนร่วมแข่งขันคนตรี และ การจัดเวลาในการจัดกิจกรรมคนตริน้อยเกินไป อยู่ในระดับปานกลาง

ดังนั้น ปัญหาที่พบเกี่ยวกับด้านผู้บริหาร นโยบาย และงบประมาณ นับว่าเป็นปัญหาใหญ่ของการจัดการเรียนการสอนคนตรี โดยเฉพาะเรื่องงบประมาณในการจัดกิจกรรมคนตรีเป็นปัญหาใหญ่ที่สุด นอกนั้นนโยบายของผู้บริหาร หลักสูตรของกระทรวงศึกษา การสนับสนุนนักเรียนทำ

กิจกรรมคนตรี การใช้เวลาในการจัดกิจกรรมคนตรี ก็เป็นปัญหาระดับกลางซึ่งน่าจะแก้ไขได้ง่ายกว่า การขาดแคลนงบประมาณ

ด้านครู-อาจารย์ผู้สอนคนตรี

ปัญหาเกี่ยวกับด้านครู – อาจารย์ผู้สอนคนตรีพบว่า ปัญหาทางด้านการผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง เป็นปัญหาที่มีระดับมาก ส่วนปัญหาที่มีระดับปานกลาง คือ ครู - อาจารย์ไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เพราะไม่ได้เรียนทางด้านคนตรีโดยตรง , ได้รับมอบหมายให้สอนวิชาคนตรี โดยที่ท่านไม่มีความถนัดทางนี้ , แบบเรียนคนตรีที่ใช้สอนอยู่ไม่มีความเหมาะสมกับการเรียน และอุปสรรคในการผลิตแบบเรียนใช้สอนในโรงเรียนด้วยตนเอง

ดังนั้น การที่จะสนับสนุนให้ครูคนตรีผลิตแบบเรียน สื่อการสอนที่มีความเหมาะสมกับการใช้สอนคนตรีเองนั้น ก่อนข้างเป็นเรื่องยาก เนื่องจากครูคนตรีที่ปฏิบัติหน้าที่สอนคนตรีส่วนใหญ่ นั้นไม่ได้จบการศึกษาคนตรีโดยตรง และไม่ค่อยมีความถนัดคนตรีเท่าไรนัก จึงไม่สามารถหาวิธีถ่ายทอดการสอนคนตรีสำหรับนักเรียนได้ดี และการสร้างองค์ความรู้คนตรีสำหรับการสอนประถมศึกษาในประเทศไทยก็ยังไม่มีการศึกษาอย่างลึกซึ้งเท่าที่ควร

ด้านครุภัณฑ์และสื่อการสอนคนตรี

เมื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับด้านครุภัณฑ์และสื่อการสอนคนตรี จะพบว่า ปัญหาครู - อาจารย์ไม่สามารถจัดกิจกรรมคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีเครื่องดนตรีเพียงพอ และเหมาะสม กับปัญหา ครู - อาจารย์ไม่สามารถจัดกิจกรรมคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีห้องซ้อมดนตรีโดยเฉพาะ เป็นปัญหาระดับมาก ส่วนปัญหาครู - อาจารย์ไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เนื่องจากขาดแคลนเครื่องดนตรี , เนื่องจากไม่มีห้องเรียนคนตรี และเนื่องจากไม่มีสื่อการสอนคนตรีที่เหมาะสม เป็นปัญหาที่อยู่ในระดับกลาง

ดังนั้น ครุภัณฑ์และสื่อการสอนคนตรี ก็นับว่าเป็นปัญหาประการหนึ่งที่ทำให้การเรียนการสอนคนตรีไม่ประสบความสำเร็จ เพราะการขาดแคลนเครื่องดนตรี มีจำนวนไม่เพียงพอกับนักเรียน ไม่มีห้องซ้อมดนตรี ไม่มีห้องเรียนคนตรี และขาดสื่อการสอนคนตรีที่ทันสมัยเหมาะสม นับว่าเป็น

ปัญหาที่รบกวนการแก้ไข ซึ่งถ้าโรงเรียนได้จัดสรรงบประมาณส่วนหนึ่งเพื่อสนับสนุนครูฝึกคนตรีก็
คงช่วยแก้ปัญหาได้ หรือ ถ้าครูมีการสร้างสื่อการสอนเองได้ ก็จะช่วยแก้ปัญหาได้ในระดับหนึ่ง

ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน

ปัญหาเกี่ยวกับด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน พบว่าปัญหาครู-อาจารย์ขาดการสนับสนุน
จากผู้ปกครองในการทำกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน และไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการจัด
กิจกรรมคนตรี เป็นปัญหาที่อยู่ในระดับปานกลาง

ดังนั้น การสร้างความร่วมมือระหว่าง โรงเรียน ครู-อาจารย์ ผู้ปกครอง และชุมชนนั้น
นับว่ามีส่วนสำคัญในการแก้ไขปัญหาการจัดกิจกรรมคนตรี การได้รับความสนับสนุนจากผู้ปกครอง
และชุมชน จะช่วยทำให้การดำเนินกิจกรรมคนตรีต่าง ๆ ในโรงเรียนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. อภิปรายผล

จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนคนตรีโรงเรียนประถมศึกษาใน
สังกัดกรุงเทพมหานคร ในหัวข้อ “แนวทางการพัฒนาการศึกษาคนตรี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด
กรุงเทพมหานคร” ทำให้ได้แนวทางการจัดการศึกษาคนตรี ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาการเรียนการสอน
ได้จริง ตามความเหมาะสมของแต่ละสถานศึกษาได้ 4 แนวทางดังต่อไปนี้

1. ทางด้านผู้บริหารโรงเรียน นโยบายการศึกษา และงบประมาณ

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาการศึกษาคนตรีในโรงเรียน
ประถมศึกษาอย่างยิ่ง เพราะเป็นผู้กำหนดทิศทางการพัฒนาโรงเรียนว่ามีความมุ่งมั่นทางใด วาง
นโยบายการบริหารโรงเรียน ดังจะเห็นว่าบางโรงเรียนก็มีจุดเด่นทางด้านความเป็นเลิศทางวิชาการ
บางโรงเรียนเน้นการสร้างผู้นำ บางโรงเรียนก็เน้นกิจกรรม กีฬา คนตรี และสร้างควมมีส่วนร่วม
กับชุมชน ดังนั้น ในการส่งเสริมการพัฒนาวิชาคนตรีและกิจกรรมคนตรีอย่างจริงจังในโรงเรียน จึงต้อง
อาศัยความมุ่งมั่นการให้ความสำคัญจากผู้บริหารโรงเรียนเป็นอย่างมาก อย่างน้อยผู้บริหารก็ควรทำให้

ความสำคัญทัดเทียมกับวิชาการอื่นๆ ดังที่ปรากฏในสาระการเรียนรู้ของช่วงชั้นต่างๆ ที่การจัดการศึกษาต้องมีการเรียนศิลปะ นาฏศิลป์ และดนตรีแทรกอยู่

1.2 นโยบายทางการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ต้องเพิ่มบทบาทการส่งเสริมในสายวิชาทางด้านดนตรี ศิลปะ นันทนาการให้มากขึ้น ต้องจัดสรรงบประมาณในการจัดกิจกรรมดนตรีมากขึ้น นอกเหนือจากการเรียนดนตรีในชั้นเรียนแล้ว นักเรียนควรมีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมดนตรีในรูปแบบต่างๆ ที่โรงเรียน ครู-อาจารย์ หรือ กรุงเทพมหานครได้จัดขึ้น เช่น การชมการแสดงดนตรี การประกวดวงดนตรี การแข่งขันร้องเพลง หรือ มหกรรมดนตรีต่างๆ อันเหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างยิ่ง เป็นการสนับสนุนให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ ไม่ไปมั่วสุมในทางที่ไม่ดี และส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของเขาในทุกด้านด้วย

1.3 ครู-อาจารย์ ควรมีโอกาสได้ชี้แจงความต้องการในเรื่องงบประมาณทางการศึกษาดนตรี ทั้งครุภัณฑ์ วัสดุ สื่อการสอน และงบประมาณในการจัดกิจกรรมดนตรีต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นในแต่ละภาคเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งครูผู้สอนจะเป็นผู้รู้ดีที่สุดว่าในการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งต้องใช้จ่ายอย่างไรบ้าง และผู้บริหารโรงเรียนก็จะได้ออกแบบให้เกิดความเหมาะสมในการดำเนินงานได้

2. ทางด้านครู-อาจารย์ผู้สอนดนตรี

2.1 ครู-อาจารย์ผู้สอนรายวิชาดนตรี หรือ ต้องปฏิบัติกิจกรรมดนตรีในโรงเรียนส่วนใหญ่จะไม่ได้เป็นผู้สำเร็จการศึกษาทางด้านดนตรีโดยตรง ดังนั้น ครูดนตรีต้องพยายามพัฒนาศักยภาพตนเองด้วยการศึกษาหาความรู้ดนตรีเพิ่มเติม ทั้งในเชิงทฤษฎีดนตรี เพื่อให้เข้าใจหลักการสอนดนตรีในระดับสากล เช่น การสอนอ่านโน้ตดนตรี การประพันธ์เพลงเบื้องต้น ฯลฯ และในเชิงของการปฏิบัติดนตรี ซึ่งควรศึกษาพื้นฐานของการบรรเลงเครื่องดนตรีในแต่ละประเภทที่โรงเรียนมีครุภัณฑ์ดนตรีอยู่ เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมดนตรีในโรงเรียน และถ่ายทอดวิธีการที่ถูกต้องกับนักเรียนได้ ดังนั้นในการศึกษาหาความรู้ของครูนั้น ครูดนตรีต้องพยายามเข้าร่วมการอบรม สัมมนา ฝึกหัดกับหน่วยงานต่างๆ ที่เปิดให้บริการวิชาการดนตรีอย่างต่อเนื่อง และต้องเป็นผู้ที่สามารถบรรเลงดนตรีเข้าใจทฤษฎีดนตรีอย่างดี จึงจะนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 ครู – อาจารย์ผู้สอนรายวิชาคนตรี ต้องมีเวลาในการปฏิบัติกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน ต้องอุทิศตนในการสอนและการจัดกิจกรรมมากกว่าครูในรายวิชาอื่น ๆ เนื่องจากวิชาคนตรีต้องอาศัยทักษะของการปฏิบัติเพื่อให้สามารถบรรเลงได้ ครูคนตรีจึงควรเลือกกิจกรรมที่ตนเองสามารถบริหารจัดการเวลา และมีความรู้ความสามารถเพียงพอในการทำกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่ง กิจกรรมคนตรีในโรงเรียนมีหลายประเภท เช่น วงคนตรีเมโลเดียน วงโยธวาทิต วงคนตรีไทย วงคนตรีพื้นบ้าน วงขับร้องประสานเสียง และครูไม่ควรทำกิจกรรมที่ตนเองไม่มีความถนัด เนื่องจากจะทำให้ลำบากต่อการจัดกิจกรรมและทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ นอกจากนั้นครูคนตรีควรให้การทำกิจกรรมคนตรีต่าง ๆ เป็นส่วนหนึ่งของการสอนในหลักสูตรด้วย เพราะนักเรียนที่มาร่วมกิจกรรมส่วนใหญ่จะมาด้วยความสมัครใจ และเป็นผู้ที่มีความสามารถส่วนตัว ความถนัดทางการเรียนคนตรีอยู่แล้ว จึงอาจใช้กิจกรรมเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาผลการเรียนด้วย

2.3 ครู – อาจารย์ผู้สอนคนตรี ควรมีการสร้างความร่วมมือกับครูคนตรีในโรงเรียนใกล้เคียง เช่น โรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่เขตการศึกษาเดียวกัน เนื่องจากครูแต่ละท่านก็ล้วนมีความรู้ความสามารถและความถนัดในการบรรเลงเครื่องดนตรีที่แตกต่างกัน การที่ครูได้มาร่วมมือกันทำกิจกรรมด้วยกัน จะทำให้เป็นการระดมพลังสมองในการวางแผนการจัดกิจกรรมคนตรีได้ดียิ่งขึ้น และถ้าสามารถนำนักเรียนแต่ละโรงเรียนมาร่วมกิจกรรมคนตรีด้วยกันก็จะทำให้เกิดความสัมพันธ์สมานฉันท์กันได้เป็นอย่างดี การแข่งขันคนตรีระหว่างโรงเรียนในบางครั้งก็ไม่สามารถสร้างความร่วมมือได้เท่ากับการจัดกิจกรรมร่วมกัน และถ้ามีความร่วมมือระหว่างชุมชน หรือ การตั้งวัตถุประสงค์ในการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น วันสำคัญ หรือ เทศกาลต่าง ๆ ก็จะมีผลดียิ่ง ดังนั้น การเลือกกิจกรรมคนตรีที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนและนักเรียน จึงเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่ง

3. ทางด้านครุภัณฑ์และสื่อการสอนคนตรี

3.1 ครูคนตรีจำเป็นต้องเสนองบประมาณทางด้านครุภัณฑ์และสื่อการสอนคนตรีที่จำเป็น และต้องอธิบายเหตุผลประกอบถึงความจำเป็นในการของบประมาณเพื่อการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมคนตรีด้วย อีกทั้งเครื่องดนตรีต่าง ๆ ย่อมต้องการการบำรุงรักษาอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้อยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน และมีอายุการใช้งานที่ยืนยาว ดังนั้น จึงต้องตั้งงบประมาณการบำรุงดูแลรักษาเครื่องดนตรีด้วย

3.2 ครูดนตรีต้องพยายามปรับปรุงห้องเรียนดนตรีให้มีความเหมาะสมต่อการใช้งาน เนื่องจากห้องเรียนดนตรีต้องเป็นห้องที่มีความพร้อมต่อการทำกิจกรรม ต้องสามารถเก็บเสียงได้เพื่อไม่ให้รบกวนต่อการเรียนการสอนของห้องเรียนข้างเคียง นอกจากนั้นการทำให้บรรยากาศของห้องเรียนดนตรีมีความน่าสนใจ มีความดึงดูดใจให้นักเรียนมีความกระตือรือร้น

3.3 ครูดนตรีต้องมีความสามารถในการผลิตสื่อการสอนเองได้ ตามศักยภาพความรู้ ความชำนาญ เช่น การทำแบบเรียนที่เหมาะสม การเขียนเพลงสำหรับนักเรียนในช่วงชั้นต่าง ๆ เพราะครูจะเป็นผู้ที่เข้าใจธรรมชาติของการเรียนดนตรีของนักเรียนในระดับต่าง ๆ เป็นอย่างดี ครูดนตรีจึงควรเสนอแนวคิด หรือ โครงการในการทำสื่อการสอนให้กับโรงเรียน และผู้บริหารเพื่อขอบประมาณในการทำ การจัดพิมพ์ หรือ ถ้าสามารถเสนอต่อสำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานครได้ก็จะเป็นการดีมาก

4. แนวทางของผู้ปกครองและชุมชนต่อการพัฒนาการศึกษาดนตรี

4.1 ปัญหาที่สำคัญในการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมดนตรี คือ การขาดแคลนทางด้านงบประมาณ ทุนทรัพย์ ดังนั้น โรงเรียนจึงควรสร้างความร่วมมือกับชุมชน ผู้ปกครอง นักเรียนในการขอรับบริจาคทุนทรัพย์เพื่อการจัดกิจกรรมดนตรี และอาจมีข้อตกลง เช่น การให้โรงเรียนมีส่วนช่วยชุมชนในการนำวงดนตรีโรงเรียนมาช่วยงานต่าง ๆ ของชุมชนตามเทศกาลต่าง ๆ แต่ทั้งนี้โรงเรียนไม่ควรเรียกร้องจำนวนเงินที่สูงเกินไปนัก แต่ควรมีวิธีการในการหารายได้ เช่น การจัดแข่งขันกีฬา การทอดผ้าป่าการกุศล หรือ การให้เช่าพื้นที่โฆษณา ฯลฯ ซึ่งอยู่ที่นโยบายผู้บริหารโรงเรียนด้วย

4.2 ทางด้านความร่วมมือระหว่างครูดนตรีกับผู้ปกครองนักเรียนนั้น ครูควรสร้างความร่วมมือ และความเข้าใจตระหนักถึงความจำเป็น และความสำคัญของการจัดกิจกรรมดนตรีในโรงเรียน ด้วยวิธีการเชิญผู้ปกครองมาประชุมชี้แจง ให้เข้าใจถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการร่วมกิจกรรมดนตรี และอีกวิธีหนึ่ง คือ การทำหนังสือจากโรงเรียนฝากถึงผู้ปกครองโดยผ่านทางนักเรียน ก็จะเป็นการสร้างความร่วมมือได้เป็นอย่างดี ถ้าผู้ปกครองเข้าใจและเห็นความสำคัญ ก็จะยินดีให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม และอาจได้รับบริจาคทุนทรัพย์เพื่อดำเนินกิจกรรมด้วย

3. ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย แนวทางการพัฒนาการศึกษาคนตรี ใน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร มีข้อเสนอแนะแบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ ข้อเสนอที่ได้จากการวิจัย และข้อเสนอเพื่องานวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากงานวิจัย

3.1.1 การประยุกต์ใช้ทฤษฎีดนตรีในระดับสากล ในการปฏิบัติการสอนคนตรีใน โรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดกรุงเทพมหานคร ในการสัมมนาวิชาการคนตรีศึกษา วันอังคารที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ได้มีการบรรยายความรู้ดนตรีศึกษาโดยวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คือ รองศาสตราจารย์อรรถพร บรรจงศิลป์ จากวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล , รองศาสตราจารย์ ดร. ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ จากคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมพล งามสุทธิ จากคณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งท่านวิทยากร ได้ให้แนวทางในการประยุกต์ใช้ทฤษฎีดนตรีในระดับสากลเพื่อการพัฒนาคนตรีใน โรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครไว้ดังนี้

รองศาสตราจารย์อรรถพร บรรจงศิลป์ ได้ให้ความเห็นว่า คนตรีเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์และเป็นมรดกทางวัฒนธรรม จึงสมควรที่จะให้ความสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาในโรงเรียนอย่างยิ่ง ในการเรียนการสอนคนตรีต้องมีการวางจุดมุ่งหมายในการสอนคนตรี ทั้งในด้านเนื้อหา ความรู้ ความเข้าใจดนตรี และด้านกิจกรรมการสอนคนตรี ความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กค้นพบคุณค่าของคนตรีด้วยตัวของเขาเอง เมื่อมีจุดมุ่งหมายที่เด่นชัดจึงกำหนดสาระการเรียนรู้ที่ต้องรู้ อันมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือ (1) ความเข้าใจโครงสร้างคนตรี ว่าด้วยเรื่องของทฤษฎีดนตรีต่างๆ ที่ก่อให้เกิดเป็นคนตรีขึ้นได้แก่ จังหวะ ทำนองเพลง เสียงประสาน นันทลักษณ์ อารมณ์เพลง และแบบของเพลง (2) ทักษะพื้นฐานทางดนตรี ว่าด้วยเรื่องของการปฏิบัติดนตรีต่างๆ ได้แก่ ทักษะการฟังเพลง ทักษะการร้องเพลง ทักษะการเล่นเครื่องดนตรีและเครื่องประกอบจังหวะ ทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายประกอบเพลง ทักษะการสร้างสรรค์ทางดนตรี และทักษะการอ่านโน้ต (3) วรรณคดีดนตรี ว่าด้วยเรื่องการศึกษาบทเพลง องค์ประกอบทางดนตรีทั้งหลายที่กล่าวมานี้ เป็นสาระทางดนตรีอันสำคัญอย่างยิ่งที่ครูต้องวางแผนเตรียมการสอน เพื่อให้เด็กเกิดมโนทัศน์ มีความเข้าใจคุณค่าอย่างลึกซึ้งของการดนตรี ซึ่งครูควรคำนึงถึงความเหมาะสมของเนื้อหาให้สอดคล้องกับ

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของนักเรียนด้วย ดังนั้น แม้แผนการสอนดนตรีของครู – อาจารย์ ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครจะไม่เหมือนกัน แต่ถ้าครู – อาจารย์วางแนวทางของจุดมุ่งหมายการสอนเหมือนกันก็ย่อมบรรลุผลตามเป้าหมายได้

รองศาสตราจารย์ ดร. ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ ได้ให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้วิธีการสอนของโคดาโยกับการนำไปใช้ในการเรียนการสอนดนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ด้วยเหตุที่วิธีการสอนของโคดาโยมีหลักการสอนดนตรีตั้งแต่เด็กยังเล็ก และใช้เพลงพื้นบ้านเป็นหลักในการสอน ใช้กิจกรรมการร้องเพลงอย่างมีคุณภาพ และกิจกรรมการอ่าน-เขียนดนตรีตามมาทีหลัง ประกอบกับการใช้สัญลักษณ์มือเป็นสื่อการสอน ด้วยวิธีการนี้สามารถพัฒนาศักยภาพทางดนตรีของเด็กให้มีพัฒนาการทางดนตรีและประสบการณ์รับรู้ทางโสตประสาทและการอ่านโน้ตเพลงได้อย่างดีเยี่ยม เป็นวิธีการสอนที่ลงทุนด้านวัตถุและงบประมาณน้อย แต่เน้นถึงสาระการเรียนรู้และการทำกิจกรรมดนตรีที่ให้ผลสัมฤทธิ์อย่างดี อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์เพลงพื้นบ้านไทยที่ทรงคุณค่าให้นักเรียนได้รู้จักและนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ได้ตามแนวคิดของโคดาโยด้วย จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่ครู – อาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ และช่วยให้แก้ปัญหาในเรื่องการขาดแคลนเครื่องดนตรีในโรงเรียนได้ แต่ข้อสำคัญที่สุด คือ ตัวครู – อาจารย์เองต้องมีความรู้ ทักษะ และวิธีการที่ถูกต้องในการถ่ายทอดการสอนด้วยวิธีแบบโคดาโยด้วย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล งามสุทธิ ได้ให้ความเห็นว่า แนวทางหนึ่งที่ครู – อาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จะไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนดนตรีได้ดี คือ การใช้วิธีของดนตรีบำบัด เพราะดนตรีเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องไปกับวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทั้งในอดีตถึงปัจจุบัน ดนตรีสามารถช่วยปรับพฤติกรรมและเสริมการเรียนรู้ของเด็กได้ ทั้งเด็กปกติและเด็กพิเศษที่มีความบกพร่องด้านต่าง ๆ ซึ่งนักดนตรีบำบัดต้องวินิจฉัยปัญหาท่วงท่าก่อนแล้วจึงวางแผนจัดกิจกรรมดนตรี โดยใช้ดนตรีที่เลือกสรรแล้วกับเด็ก ดนตรีบำบัดสามารถช่วยในการฝึกความจำ พัฒนาศติปัญญา พัฒนาการทางสังคม พัฒนาด้านประสาทสัมผัส ฝึกการฟังและพูด ฝึกทักษะทางดนตรี ฝึกความรับผิดชอบและระเบียบวินัย ฝึกการเคลื่อนไหว ฝึกความเข้าใจในตนเองและสิ่งรอบตัว และผ่อนคลายความตึงเครียดได้ กิจกรรมที่ใช้ในดนตรีบำบัด ประกอบไปด้วย กิจกรรมประกอบจังหวะ การบำบัดทางการพูดโดยใช้เสียงดนตรี การร้องเพลง การเคลื่อนไหว การเดินรำ เล่นเกมต่างๆ ดังนั้น ดนตรีบำบัดจึงมีส่วนช่วยในการนำแนวคิดและกิจกรรมไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียน

คนตรีได้อย่างดียิ่ง แต่ครูผู้สอนต้องมีการกำหนดเป้าหมายและวางแผนกิจกรรมให้ชัดเจน ต้องคำนึงถึงสภาพของเด็กและความเหมาะสมกับระดับของกิจกรรมที่ใช้ด้วย

จากแนวความคิดทางการสอนคนตรีของวิทยากรทั้ง 3 ท่าน ทำให้ทราบว่า แนวทางของการใช้ทฤษฎีทางคนตรีระดับสากลในการนำไปประยุกต์พัฒนาการเรียนการสอนคนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร สามารถมีวิธีไปใช้ได้ตามความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน และความถนัดความชำนาญของครูผู้สอนด้วย และด้วยวิธีการที่กล่าวมานี้ ครู-อาจารย์ผู้สอนต้องเป็นผู้เขียนแผนการสอน กำหนดเป้าหมาย กิจกรรม และการวัดผลประเมินผล ด้วยตัวเอง เพราะครูผู้สอนมีความถนัดในคนตรีแต่ละประเภทไม่เหมือนกัน แต่ด้วยวิธีการสอนแบบประยุกต์ใช้ทฤษฎีระดับสากลสามารถนำให้นักเรียนประสบความสำเร็จทางการเรียนได้ตามจุดมุ่งหมายเหมือนกัน จึงอยู่ที่ตัวครูผู้สอนจะนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดความเหมาะสมได้เพียงใด

3.1.2 ความสำคัญของการสัมมนาความรู้วิชาการ สำหรับครูผู้สอน เพื่อนำไปแก้ไข ปัญหาที่เป็นอยู่ได้

จากการวิจัยในครั้งนี้ พบข้อเสนอแนะที่สำคัญประการหนึ่ง คือ ครู-อาจารย์ผู้สอนคนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร มีจำนวนมากที่ไม่ได้จบปริญญาตรีทางด้านการศึกษาคคนตรีโดยตรง ซึ่งจะเป็นครู-อาจารย์ที่สำเร็จการศึกษาด้านอื่น ๆ แต่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานสอนหรือรับผิดชอบการจัดกิจกรรมคนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ดังนั้น ครู-อาจารย์เหล่านี้จึงประสบปัญหาในเรื่องของการวางแผนจัดการเรียนการสอนคนตรี เนื่องจากด้วยตัวท่านเหล่านั้นก็ไม่ได้มีความรู้ทางคนตรีมาก่อน ดังนั้น การจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการสอนคนตรีสำหรับครู-อาจารย์ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบทางด้านการศึกษาของกรุงเทพมหานครควรจัดให้มีขึ้น อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ทางคนตรี และความเชี่ยวชาญทางการปฏิบัติคนตรีให้แก่ครู-อาจารย์ให้ได้นำความรู้ไปใช้ปฏิบัติ ถ้ายทอด จัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างดียิ่งขึ้น

นอกเหนือจากปัญหาที่ครูผู้สอนไม่ได้สำเร็จการศึกษาคคนตรีโดยตรงแล้ว ปัญหาเกี่ยวกับความถนัดในการบรรเลงเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ ก็นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งที่พบเช่นเดียวกัน โดยในการเรียนคนตรีศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรการศึกษาจะมุ่งเน้นให้ปฏิบัติ

เครื่องมือเอกเป็นหลักเพียงเครื่องเดียวเท่านั้น ดังนั้นเมื่อสำเร็จการศึกษาและต้องไปปฏิบัติการสอนดนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ครู-อาจารย์ ต้องไปสอนทั้งในห้องเรียน ชั่วโมงเรียนดนตรี และยังต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมดนตรีต่าง ๆ ทุกประเภทที่โรงเรียนนั้นมีครุภัณฑ์ วัสดุอุปกรณ์อยู่แล้ว เช่น วงโยชวาทิต วงเมโลเดียน วงดนตรีไทย วงสตริงคอมโบ วงอังกะลุง ฯลฯ ทั้งหลายเหล่านี้เป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนคาดหวังว่าครูดนตรีหนึ่งคนก็สามารถรับผิดชอบงานการจัดการวงดนตรีเหล่านี้ได้ครบถ้วน ซึ่งในความเป็นจริงครูก็ไม่ได้มีความรู้เกี่ยวกับดนตรีทุกประเภท ดังนั้น การจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการสอนวงดนตรีโดยเฉพาะจึงเป็นสิ่งที่ครูต้องการมาก เพราะการจัดการวงดนตรีให้ประสบความสำเร็จนั้น ครูต้องมีพื้นฐานในการบรรเลงเครื่องดนตรีในวงประเภทนั้น ๆ ทุกเครื่องดนตรี ต้องสอนวิธีการเล่นที่ถูกต้องแก่นักเรียนอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เพื่อสามารถพัฒนาศักยภาพของนักเรียนแต่ละคนได้สูงสุด นอกเหนือจากนั้น ครูต้องรู้จักการอ่านวาทเพลง การเขียนโน้ตดนตรี การเรียบเรียงเสียงประสานเบื้องต้น เพราะปัญหาอย่างหนึ่งนอกเหนือจากการขาดแคลนเครื่องดนตรีแล้ว ก็ยังมีปัญหาการขาดแคลนโน้ตดนตรีด้วย ในการแสดงงานต่าง ๆ จำเป็นต้องมีเพลงมีพิธีที่ใช้เป็นหลัก เช่น เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงมหาชัย เพลงมหาฤกษ์ ฯลฯ และยังคงต้องมีเพลงสำหรับบรรเลงเพื่อการแสดงต่าง ๆ ซึ่งในปัจจุบันนี้โน้ตดนตรีสำหรับวงดนตรีประเภทต่าง ๆ ยังไม่มีขายอย่างแพร่หลายในท้องตลาด ครู – อาจารย์ผู้ควบคุมวง จึงต้องมีความรู้ทางดนตรีเพียงพอในการเรียบเรียงเสียงประสานสำหรับวงดนตรี เพื่อให้ นักเรียนสามารถบรรเลงออกมาได้อย่างไม่ยากเย็นนัก และความไพเราะ สมดุล ความลงตัวเสียงประสานเมื่อบรรเลงร่วมกันทั้งวงดนตรี ดังนั้น ความจำเป็นของการจัดสัมมนาวิชาการดนตรีสำหรับครู – อาจารย์ผู้สอนดนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งการอบรมเกี่ยวกับเนื้อหาสาระที่ใช้สอนตามหลักสูตรการศึกษาในแต่ละช่วงชั้น และความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติเครื่องดนตรีโดยเฉพาะสำหรับวงดนตรีประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ครูลมีความรู้ในการจัดการวงดนตรีต่าง ๆ ที่ตนเองต้องรับผิดชอบได้

3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ควรมีการทำวิจัยเรื่อง ความเหมาะสมของหลักสูตรการสอนดนตรีที่ใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา ต่อการพัฒนาศักยภาพผู้เรียน เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์ สาระการสอน การจัดกิจกรรม การวัดผล ประเมินผล ว่ามีความสอดคล้องกับผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้นอย่างไร

ตามที่ได้ผลของงานวิจัยพบว่า หลักสูตรการเรียนการสอนคนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ยังมีความไม่สอดคล้องกับการพัฒนาทางร่างกาย สติปัญญา จิตใจและอารมณ์ของนักเรียนในแต่ละช่วงชั้นการเรียนรู้ ดังนั้น เมื่อนำหลักสูตรการสอนคนตรีในระดับสากล เช่น การสอนดนตรีของโคคาย การสอนดนตรีของคาลโครช การสอนดนตรีของออร์ฟ การสอนดนตรีของซูซูกิ ตลอดจนการศึกษาเกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้ของเด็ก มาเปรียบเทียบกับเนื้อหาสาระการเรียนของหลักสูตรที่ใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน จะพบความแตกต่างหลายประการ เช่น การกำหนดปริมาณของสาระการเรียนรู้ดนตรี กับชั่วโมงเรียน และการจัดกิจกรรม การวางวัตถุประสงค์ของการเรียนที่ไม่ได้มุ่งเน้นทฤษฎีหรือการปฏิบัติที่เด่นชัด หรือขาดความเชื่อมโยงของความรู้ที่ควรต่อเนื่อง การไม่มีวิธีการวัดผลและประเมินที่บ่งชี้ความสำเร็จของผู้เรียนได้อย่างเด่นชัด และประการสำคัญคือ ความสอดคล้องของเนื้อหาการเรียนรู้กับช่วงชั้นต่าง ๆ ของผู้เรียน เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่รบกวนการแก้ไข ซึ่งงานวิจัยฉบับนี้ไม่ได้ลงลึกไปถึงรายละเอียดเหล่านั้น แต่สามารถแสดงภาพออกมาได้โดยรวมเท่านั้น ถ้ามีการทำวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาความสอดคล้อง ความเหมาะสมของหลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบัน ว่ามีข้อเด่น ข้อด้อยอย่างไร และจะมีวิธีการใดที่เป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพ ความสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาได้ดียิ่งขึ้น อันจะเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและสามารถนำไปใช้ได้จริงต่อไปในอนาคต

3.2.2 ควรมีการทำวิจัยเชิงทดลอง โดยการใช้หลักสูตรการสอนคนตรีในระดับสากล เช่น ออร์ฟ, โคคาย, คาลโครช, ซูซูกิ และทดลองนำไปสอนนักเรียนในชั้นเรียน เพื่อหาว่าผู้เรียนสามารถเข้าใจและปฏิบัติดนตรีได้ดีขึ้น หรือตรงตามวัตถุประสงค์การเรียนการสอน และความเหมาะสมกับประเทศไทยหรือไม่ อันเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรคนตรีของประเทศไทยในอนาคต

จากงานวิจัยพบว่า วิธีการสอนคนตรีในระดับสากล เช่น การสอนดนตรีของโคคาย การสอนดนตรีของคาลโครช การสอนดนตรีของออร์ฟ การสอนดนตรีของซูซูกิ มีข้อดีและประโยชน์อยู่หลายประการ แตกต่างกันไปตามรายละเอียดของแนวความคิดและวิธีการจัดกิจกรรม ซึ่งล้วนมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความเป็นเลิศทางการเรียนดนตรีอย่างจริงจัง ดังนั้น การทำวิจัยในลักษณะเชิงทดลองจึงมีความจำเป็นที่จะเป็นการพิสูจน์ว่าทฤษฎีการสอนคนตรีแบบใดมีความเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพของการศึกษาไทย เพื่อสามารถนำผลของการวิจัยนี้ไปใช้ในการพัฒนา

การศึกษาของประเทศได้อย่างดี ซึ่งการวิจัยเชิงทดลองนี้ อาจเป็นการวิจัยเชิงเปรียบเทียบก็ได้ เช่น การมุ่งเน้นในการวัดสาระการเรียนรู้ทางดนตรีเพียงอย่างเดียวหนึ่ง ตัวอย่างเช่น เรื่องมโนติเกี่ยวกับจังหวะ อาจใช้การเรียนการสอน 2 ระบบเปรียบเทียบกัน และวัดผลจากความเข้าใจ ทั้งในเชิงทฤษฎีและการปฏิบัติ เพราะสภาพแวดล้อมทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนของประเทศไทยกับประเทศที่เป็นเจ้าของทฤษฎีการศึกษาคนตรีที่ยกมานี้ก็มีความแตกต่างกัน ในเรื่องของค่านิยม สังคม และวัฒนธรรม การวิจัยเชิงทดลองนี้จึงจำเป็นต้องควบคุมตัวแปรต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด และมีกรอบแนวทางการวิจัยที่ชัดเจน

เนื่องจากวิชาดนตรี เป็นวิชาที่มีมิติทั้งด้านการปฏิบัติและด้านวิชาการทฤษฎี จึงเป็นต้องกำหนดสาระการเรียนรู้คนตรีให้ชัดเจนในการทำวิจัย เช่น ด้านโครงสร้างดนตรี ด้านทักษะการปฏิบัติ ด้านความเข้าใจในวรรณคดีดนตรี ดังนั้น การทำวิจัยเชิงทดลองเพื่อเปรียบเทียบหลักสูตรการสอนคนตรีต่าง ๆ ในระดับสากล กับความสอดคล้องในการจัดการศึกษาในประเทศไทยจึงเป็นงานวิจัยหนึ่งที่น่าสนใจ และต้องใช้ระยะเวลาในการพิสูจน์สมมติฐาน และอาจต้องใช้งบประมาณในการทำสูง เพราะค่าวัสดุดนตรีบางอย่างที่ใช้สอนก็มีราคาพอสมควร แต่ประโยชน์ที่ได้รับนั้นมีค่าอย่างมากแน่นอน และอาจต้องทำวิจัยในเชิงการประยุกต์หลักสูตรต่าง ๆ เพื่อสร้างหลักสูตรใหม่ หรือแผนการสอนคนตรีแนวใหม่ อันเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการพยายามผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2535). หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- กมลรัตน์ หล้าสูงษ์. (2524). จิตวิทยาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: รพ.มหามงกุฎราชวิทยาลัย.
- จิระพันธ์ พูลพัฒน์.(2540). การสอนแบบมอนเตสซอรี : ภาศทฤษฎีสู่แนวทางการนำปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2527 : 44). คู่มือนิเทศการฝึกสอน การสอนจุลภาค และวิธีการสอนทั่วไป. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม.
- ชิดชนก เชิงนาว. (2532). การวิจัยเบื้องต้นทางการศึกษา. ปัตตานี : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.
- ณรุทธ์ สุทธจิตต์.(2535). จิตวิทยาการสอนคนตรี. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2537). หลักการของโคคายสู่การปฏิบัติ : วิธีการด้านคนตรีศึกษาโดยการสอนแบบ โคคาย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัชชัย นาควงษ์. (2542). การสอนคนตรีสำหรับเด็กตามแนวของคาร์ล ออร์ฟ (Orff – Schulwerk). (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- _____. (2544). โคคายสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2524). หลักการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ทวีกิจ.
- ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาสน์.
- สมชาย อมะรักษ์. (2542). คนตรีสำหรับเด็กปฐมวัย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กาญจนบุรี : สถาบันราชภัฏกาญจนบุรี.

- สุกรี เจริญสุข. (2541). หัวใจของการเรียนดนตรีระบบชูชุกิ. วารสารเพลงดนตรี, 5 (13), 13-17.
- _____. (2544). เพลงแรก. วารสาร Music Talks, (34), 3.
- _____. (2545). เพลงแรก. วารสาร Music Talks, (42), 4.
- สุเทพ บรรลือศิลป์. (2537). พื้นฐานการดนตรีสำหรับครูประถมศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ชมรมเด็ก.
- สุรางค์ ไคว่ตระกูล. (2541). จิตวิทยาการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันสนีย์ ฉัตรกุลปต์. (2545). เทคนิคสร้าง IQ EQ AQ 3 Q เพื่อความสำเร็จ. (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ บุ๊ค เซ็นเตอร์ จำกัด.
- อรวรรณ บรรจงศิลป์. (2538). การสอนดนตรีในระดับประถมศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 1).
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2510). องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กับความถนัดทางดนตรีของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญา
ครุศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุดมพันธ์ มณีรัตน์. (2544). การศึกษาความคิดเห็นของครูไทยมุสลิมที่มีต่อสภาพการจัดการสอนวิชา
ดนตรีและกิจกรรมดนตรีในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษาอำเภอบ้านนั้งสตา
จังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรี บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อัจฉรา สุขารมณ์ และอรพินทร์ ชูชม. (2530). การศึกษาเปรียบเทียบนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการ
เรียนต่ำกว่าระดับความสามารถกับนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปกติ. รายงานการวิจัย
ฉบับที่ 39 กรุงเทพฯ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- อภิชาญ และจินตนา ศิวาธร (2545) 40 ปี Trinity ในประเทศไทย. วารสาร Trinity News, (6) ,4-5
- Best, J.W. (1981). Research in Education. New Delhi : Prentice Hall of India Private Limited.
- Elam, A. (1985). "Music Teacher Checklist." ERIC Document ED 267 561 (1985) : 48
- Freeman, J. (2000). "Children's Talent in Fine Art and Music – England." Roeper Review
22(2): 98 - 100 .

Flurry, Henny S. (2004). The Home Environment. [Online]. Available : [http// : www.](http://www.Flurry.com/suzuki.starting.home.htm)

[Flurry.com/ suzuki.starting.home.htm](http://www.Flurry.com/suzuki.starting.home.htm) [2004, January 28].

Gumm, A. (2000). The Effect of Instrumental Student Motivation for Music on Perceptions of Music Teaching Style. [Online]. Available <http://www.Provost.cmich.edu/fcae/abstracts/./publications/publication.htm> [2004, January 28].

Zdzinski, Stephen F. (2002). Sound Advice : Involving Parents in Music Education.

Available : [http// : www. Pta.org/index.asp](http://www.Pta.org/index.asp).

ภาคผนวก ก

แบบสอบถาม เพื่องานวิจัยเรื่อง

แนวทางการพัฒนาการศึกษาดนตรี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

Direction of Music Education Development in Primary School
of Bangkok Metropolitan Administration.

แบบสอบถาม เพื่องานวิจัยเรื่อง

แนวทางการพัฒนาการศึกษาดนตรี ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร

Direction of Music Education Development in Primary School of Bangkok Metropolitan Administration.

แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 สภาพการจัดการศึกษาดนตรีในโรงเรียน
 - ตอนที่ 3 สภาพปัญหาที่พบในการจัดการศึกษาดนตรีในโรงเรียน
 - ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ
-

ตอนที่ 1 สถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ () ชาย () หญิง
2. ระดับการศึกษา
() ต่ำกว่าปริญญาตรี โปรแกรมอุดมศึกษา _____
() ปริญญาตรี โปรแกรมอุดมศึกษา _____
() สูงกว่าปริญญาตรี โปรแกรมอุดมศึกษา _____
3. สถานภาพการทำงาน
() ข้าราชการครู
() พนักงานอัตราจ้าง
() อื่น ๆ โปรแกรม _____
4. ประสบการณ์การทำงานในวิชาชีพครู
() 1-5 ปี
() 5-10 ปี

- () มากกว่า 10 ปีขึ้นไป
5. ประสบการณ์ด้านการศึกษาดนตรี
- () เคยรับการอบรมการสอนดนตรีหรือปฏิบัติดนตรีโดยตรง
- () ไม่เคยรับการอบรมการสอนดนตรีหรือปฏิบัติดนตรีโดยตรง
- () อื่น ๆ โปรดระบุ _____
6. ท่านมีความสามารถเล่นเครื่องดนตรีต่อไปนี้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- () เครื่องสายสากล
โปรดระบุชื่อเครื่องดนตรี _____
- () เครื่องเป่าสากล
โปรดระบุชื่อเครื่องดนตรี _____
- () เครื่องกระทบประกอบจังหวะ - กลองต่าง ๆ
โปรดระบุชื่อเครื่องดนตรี _____
- () เครื่องดนตรีประเภทคีย์บอร์ด
โปรดระบุชื่อเครื่องดนตรี _____
- () เครื่องดนตรีไทย
โปรดระบุชื่อเครื่องดนตรี _____
- () อื่น ๆ
โปรดระบุชื่อเครื่องดนตรี _____

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการศึกษาคนตรีในโรงเรียน

โปรดทำเครื่องหมายถูกในช่องที่ท่านต้องการเลือก

รายการ	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก
ด้านผู้บริหาร นโยบาย งบประมาณ					
1. โรงเรียนของท่านมีการจัดวิชาคนตรีที่เน้นการปฏิบัติ					
2. โรงเรียนของท่านมีกิจกรรมคนตรีพิเศษนอกเวลาเรียนปกติ					
3. โรงเรียนของท่านมีกิจกรรมคนตรีเป็นพิเศษ ในวันสำคัญต่าง ๆ เช่น วันพ่อแห่งชาติ					
4. โรงเรียนของท่านมีทุนการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กความสามารถด้านคนตรี					
5. นักเรียนมีแบบเรียนคนตรีที่เหมาะสม					
6. โรงเรียนมีงบประมาณด้านการจัดกิจกรรมคนตรี					
ด้านครู-อาจารย์ผู้สอนคนตรี					
7. โรงเรียนของท่านมีครูคนตรีที่สำเร็จการศึกษาทางด้านคนตรีโดยตรง					
8. ครูได้จัดให้มีการแข่งขันทักษะคนตรีในโรงเรียน					
9. โรงเรียนของท่านมักได้รับรางวัลจากการเข้าแข่งขันคนตรี					
10. ท่านสามารถจัดการศึกษาคนตรีได้สมบูรณ์ได้ตามสถานภาพของโรงเรียนท่าน					
11. ท่านสามารถผลิตสื่อการสอนคนตรีเองได้					
12. ท่านสามารถสร้างแบบเรียนคนตรีเพื่อใช้สอนในโรงเรียนได้					

ด้านครู-อาจารย์ผู้สอนคนตรี

รายการ	ระดับความเห็น			
	มาก	กลาง	น้อย	ไม่มี
13. โรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมวงโยธวาทิต				
14. โรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมวงเมโลเดียน				
15. โรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมขับร้องประสานเสียง				
16. โรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมวงสตริงคอมโบ้				
17. โรงเรียนของท่านมีการจัดกิจกรรมวงดนตรีไทย				

รายการ	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก
ด้านครูภัณฑ์และสื่อการสอนคนตรี					
18. โรงเรียนของท่านมีห้องเรียนคนตรี และมีความเหมาะสมกับการเรียนการสอน					
19. โรงเรียนของท่านมีห้องฝึกซ้อมคนตรีโดยเฉพาะ มีความเหมาะสมต่อการฝึกซ้อม					
20. โรงเรียนของท่านมีเครื่องดนตรีที่ใช้ในการสอนที่ทันสมัย มีความพร้อมใช้งาน					
21. โรงเรียนของท่านมีเครื่องดนตรีในจำนวนที่พอเพียงกับการเรียนการสอน					
22. ท่านมีสื่อการสอนประเภทแผ่นเสียง (เทป ,ซีดีเพลง)					
23. ท่านมีสื่อการสอนประเภทโปสเตอร์ โน้ตดนตรี					
24. ท่านมีสื่อการสอนประเภทวีดิทัศน์					

รายการ	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก
ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน					
25. โรงเรียนของท่านได้มีกิจกรรมคนตรีร่วมกับชุมชน ในเทศกาลต่าง ๆ เช่น วันเข้าพรรษา วันขึ้นปีใหม่					
26. ผู้ปกครองมีส่วนช่วยสนับสนุนกิจกรรมคนตรีของท่าน เช่น ทุนทรัพย์					
27. ผู้ปกครองยินดีให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน					

ตอนที่ 3 สภาพปัญหาที่พบในการจัดการศึกษาคนตรีในโรงเรียน

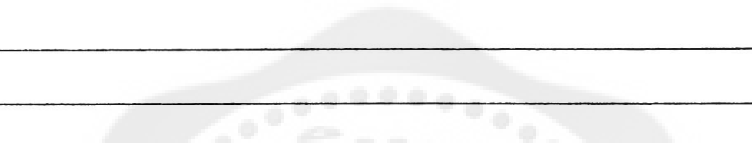
โปรดทำเครื่องหมายถูกในช่องที่ท่านต้องการเลือก

รายการ	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก
ด้านผู้บริหาร นโยบาย งบประมาณ					
1. ท่านคิดว่านโยบายของผู้บริหารโรงเรียนเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาและกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน					
2. ท่านคิดว่าหลักสูตรของกระทรวงศึกษาไม่เอื้อหนุนต่อการจัดการศึกษาและกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน					
3. ท่านคิดว่างบประมาณของโรงเรียนไม่เพียงพอการจัดกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน					
4. ท่านไม่ได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียนเมื่อส่งนักเรียนร่วมแข่งขันคนตรี					
5. โรงเรียนของท่านจัดเวลาในการจัดกิจกรรมคนตรีน้อยเกินไป					

รายการ	ระดับความเห็น				
	มากที่สุด	มาก	กลาง	น้อย	น้อยมาก
ด้านครู-อาจารย์ผู้สอนคนตรี					
5. ท่านไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เพราะไม่ได้เรียนทางด้านคนตรีโดยตรง					
6. ท่านได้รับมอบหมายให้สอนวิชาคนตรี โดยที่ท่านไม่มีความถนัดทางนี้					
7. ท่านพบว่า แบบเรียนคนตรีที่ใช้สอนอยู่ไม่มีความเหมาะสมกับการเรียน					
8. ท่านมีอุปสรรคในการผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง					
9. ท่านมีอุปสรรคในการผลิตแบบเรียนใช้สอนในโรงเรียนด้วยตนเอง					
ด้านครุภัณฑ์และสื่อการสอนคนตรี					
10. ท่านไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เนื่องจากขาดแคลนเครื่องคนตรี					
11. ท่านไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีห้องเรียนคนตรี					
12. ท่านไม่สามารถจัดกิจกรรมคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีเครื่องคนตรีเพียงพอ และเหมาะสม					
13. ท่านไม่สามารถจัดการสอนคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีสื่อการสอนคนตรีที่เหมาะสม					
14. ท่านไม่สามารถจัดกิจกรรมคนตรีได้ดี เนื่องจากไม่มีห้องซ้อมคนตรีโดยเฉพาะ					
ด้านผู้ปกครองและการสนับสนุน					
15. ท่านขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครองในการทำกิจกรรมคนตรีในโรงเรียน					
16. ท่านไม่ได้รับความร่วมมือจากชุมชนในการจัดกิจกรรมคนตรี					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

ท่านมีความคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการศึกษาคนตรีในโรงเรียนของท่านให้ดีขึ้นได้อย่างไร ด้วยวิธีการใด

ขอขอบพระคุณที่กรุณาให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ข

รายชื่อครู – อาจารย์ผู้สอนคนตรีที่ได้ร่วมการสัมมนา
“แนวทางการพัฒนาการศึกษาคนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร”

รายชื่อผู้เข้าร่วมสัมมนา “แนวทางการพัฒนาการศึกษาคนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร” วันอังคารที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ณ หอประชุมชั้น 2 อาคารวิจัยและการศึกษาต่อเนื่อง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1. นางบุพเรศน์	วัฒนวิจิตร	โรงเรียนวัดประเสริฐสุทธาวาส
2. นางนพพร	วิศิษฎ์วรพร	โรงเรียนวัดมะลิ
3. นางวารุณี	รัตนกุล	โรงเรียนชุมทางคิ่งชัน
4. นางสุตรี	แก้วกัลยา	โรงเรียนวัดทองธรรมชาติ
5. นางสาวรัชนี	บุญสนิท	โรงเรียนประชาภิบาล
6. นางสาวสมพร	เสียงใส	โรงเรียนวัดไตรรัตนาราม
7. นางกัลยา	เชื่อนาค	โรงเรียนวัดคลองเตย
8. นางธศร	ศุภวรรณรักษ์	โรงเรียนกลางคลองสอง
9. นายจำนง	คุณากร	โรงเรียนวัดจันทร์นอก
10. นางสาวจนาพร	เอื้อสรวง	โรงเรียนเคหะชุมชนลาดกระบัง
11. นางระพี	ศรีวรรณท์	โรงเรียนวัดบางสะแกนอก
12. นางสาวพร	ศรีโยธา	โรงเรียนเสนานิคม
13. นางสาวเสาวพรรณ	สุวรรณพันธุ์	โรงเรียนวัดประสาธ
14. นางสาวสมรดี	คำนวมทรัพย์	โรงเรียนวัดราชนาคดา
15. นางอารี	ศิลปศรีกุล	โรงเรียนวัดราชโกษา
16. นายสุชาติ	สุจริยวงศ์	โรงเรียนวัดทรัพย์สโมสร
17. นางสาวประโลมลักษณ์ ศรีษะคำ		โรงเรียนวัดอยู่ตระเกา
18. นางสาวเพ็ญศรี	งามจริยาวัตร	โรงเรียนวัดสัมพันธวงศ์
19. นางสาวพรทิพา	แก้วนาง	โรงเรียนวัดบัวแก้ว
20. นางอมรรัตน์	อินทวงศ์	โรงเรียนประชาอุทิศ
21. นางดวงแข	ณ สงขลา	โรงเรียนแก่นทองอุปถัมภ์
22. นายประมาณ	คำสิม	โรงเรียนวัดประชานิคม
23. ว่าที่ ร.ต. ยงยุทธ	ยอดมงคล	โรงเรียนพรพระร่วมประสิทธิ์

24. นายณัฐพงศ์	อู่ใจ	โรงเรียนสุเหร่าบ้านม้า
25. นายบัณฑิต	ปะเสทะกัง	โรงเรียนสุเหร่าทับช้าง
26. นายสง่า	หาญสงคราม	โรงเรียนวัดบางสะแกใน
27. นายอัศวิน	ชาแพง	โรงเรียนโพธิ์นิมิต
28. นายสุภาพ	หมั่นงาม	โรงเรียนวัดพิชัยญาติ
29. นายสุจินต์	ศรีด้วง	โรงเรียนวัดโพธิ์เรียง
30. นางวิระพร	มีบุญ	โรงเรียนคลองรางจาก
31. นางจำลองลักษณ์	สุวรรณไตรศรี	โรงเรียนวัดแจ้งร้อน
32. นางวิราพร	หาญตระกูล	โรงเรียนสุเหร่าวังใหญ่
33. นางระเบียบพร	กุหเพ็ญแสง	โรงเรียนสุเหร่าคลองหนึ่ง
34. นางมณฑนา	เนตรสว่าง	โรงเรียนคลองสาม
35. นายสุชาติ	แจ้งจัด	โรงเรียนวัดไทร
36. นายแสวง	บุญสุทธิ	โรงเรียนวัดไผ่เงินโชตนาราม
37. นายอภิสิทธิ์	นิลนันท	โรงเรียนบางแคเหนือ
38. นางระพีพรรณ	เทียมมณี	โรงเรียนวัดยานนาวา
39. นางสาววรลักษณ์	คัสกรณ	โรงเรียนสุเหร่าศาลาแดง
40. นางศิริมา	จินประเสริฐ	โรงเรียนวัดจันทร์ใน
41. นางอภิรดี	มาลีพันธุ์	โรงเรียนวัดสังฆราชา
42. นายประเสริฐ	นุนาปี	โรงเรียนสุเหร่าลำแขก
43. นายสมชาย	สมชม	โรงเรียนวังเล็กวิทยานุสรณ์
44. นางเพ็ญเพ็ญ	เสนไสย	โรงเรียนวัดประดู่ธรรมาริปัตย์
45. นางสุดา	แดงเต็มผล	โรงเรียนวัดศรีสุดาราม
46. นางจาดุรงค์	วรรณพินทุ	โรงเรียนวัดม่วง
47. นางนวรรณ์	โห้วหลี	โรงเรียนแก้วท่าบ่ออุปถัมภ์
48. นางสาวยุพา	เชียรศิริพัฒน์	โรงเรียนวัดสุทธาโกชน
49. นางทิพวรรณ	เหมือนแย้ม	โรงเรียนวัดฉัตรแก้วจงกลณี
50. นางสุศรี	ติลา	โรงเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

51. นางสาวนา	อ่อนณนัยน์	โรงเรียนคลองกลั่นต้น
52. นายบงกช	กล่อมเกษม	โรงเรียนวัดสะพาน
53. นายวิชัย	เสวี	โรงเรียนวัดลานบุญ
54. นายรัสมิ์	บุญเรือง	โรงเรียนวัดสีชมพู
55. นายสมชาย	บุญก้อน	โรงเรียนสุเหร่าสนามกลางลำ
56. นายชำนาญ	ศรีพนม	โรงเรียนวัดสีชมพู
57. นางนารี	บางกุ้ง	โรงเรียนเบญจมบพิตร
58. นายจิระ	แก้วบุญเรือง	โรงเรียนสามัคคีบำรุง
59. นายณัฐพล	พรมมานนท์	โรงเรียนวัดหัวลำโพง
60. นางวิริน	คันทศิริ	โรงเรียนบางขุนเทียนศึกษา
61. นายสมเจตน์	เชื้อเพ็ง	โรงเรียนวัดบางกระดี
62. นายสรายุทธ	ใจเอื้อ	โรงเรียนวัดบัวผัน
63. นายประยงค์	หินชุย	โรงเรียนวัดนวลจันทร์
64. นายวีรวัฒน์	สุทเรนทร์	โรงเรียนสุเหร่าใหม่
65. นายวุฒิพงศ์	วงศ์วิวัฒน์	โรงเรียนลำนุหรีพวง
66. นายอำนาจ	ปลื้มยุทธ	โรงเรียนกักดินรเศรษฐ์(วัดหนองจอก)
67. นายสมชาย	เลิศจรรยาณิมิต	โรงเรียนสุเหร่าหะยีมีนา
68. นางศิริดา	สืบศรี	โรงเรียนลำเจดีย์
69. นางสาวกมลยาณี	พิมพ์วัน	โรงเรียนวัดราชผาติการาม
70. นางสาวกฤษณา	ถาวรานุรักษ์	โรงเรียนวัดสวัสดิวาริสีมาราม
71. นางมัทนา	คำรงค์ลักษ์	โรงเรียนวัดบางโพโสมาวาส
72. นางสาวอายุวัฒน์	พูนศรีสวัสดิ์	โรงเรียนวัดใหม่อมตรส
73. นางสาวปิยนันท์	หงษ์ทอง	โรงเรียนวัดพระเชตุพน
74. นายสุวิชา	พันธุ์บุญปลูก	โรงเรียนปทุมวัน
75. นายธรรมบุญ	หากรักษา	โรงเรียนวัดดอกไม้
76. นางสาวอัญชลี	บุญสมยา	โรงเรียนวัดเจ้าอาาม
77. นายณัฐสากรณ์	นิลขำ	โรงเรียนวัดนางนอง(พิพัฒน์)

78. นางสาวเนาวรัตน์	สังข์ยอด	โรงเรียนเพี้ยนพินอนุสรณ์
79. นางสาวศิริพร	กิจอมรชัย	โรงเรียนวัดมหารณพ์
80. นางวิลาสินี	สุวรรณโกชน์	โรงเรียนวัดสร้อยทอง
81. นางสาวพรพิมล	เหมศิริรัตน์	โรงเรียนวัดเลี่ยมราษฎร์บำรุง
82. นางสาวสมหวัง	ขาวสะอาด	โรงเรียนสุเหร่าลาดบัวขาว

ภาคผนวก ก

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการคนตรีศึกษา

เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการคนตรีศึกษา

“แนวทางการพัฒนาการศึกษาคนตรีใน โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร”

จัดโดย

สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วันอังคารที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2548

ณ หอประชุมชั้น 2 อาคารวิจัยและการศึกษาต่อเนื่อง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

กำหนดการ

การประชุมสัมมนาอาจารย์ผู้สอนคนตรีในสังกัดของกรุงเทพมหานคร “แนวทางการพัฒนาการศึกษาคนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร”

ภาคเช้า	๐๘.๓๐ - ๐๙.๐๐ น.	ลงทะเบียน
	๐๙.๐๐ - ๐๙.๒๐ น.	คณะบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์ กล่าวเปิดการสัมมนา
	๐๙.๓๐ - ๑๐.๑๐ น.	การบรรยายเรื่อง การสอนคนตรีในระดับประถมศึกษา โดย รศ. อรรพรรณ บรรจงศิลป์
	๑๐.๑๐ - ๑๐.๓๐ น.	รับประทานอาหารว่าง
	๑๐.๓๐ - ๑๑.๒๐ น.	การบรรยายเรื่อง การสอนคนตรีในระบบโคดา โดย รศ. ดร.ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์
	๑๑.๒๐ - ๑๒.๐๐ น.	การบรรยายเรื่อง คนตรีบำบัด โดย ผศ. ดร.เฉลิมพล งามสุทธิ
พักกลางวัน	๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น.	รับประทานอาหารกลางวัน
ภาคบ่าย	๑๓.๐๐ - ๑๔.๐๐ น.	แบ่งกลุ่มประชุมย่อย
	๑๔.๐๐ - ๑๔.๔๕ น.	ผู้แทนแต่ละกลุ่มนำเสนอการอภิปราย
	๑๕.๐๐ น.	ปิดการสัมมนา

สถานที่ประชุมสัมมนา ห้องประชุมใหญ่ ชั้น ๒ อาคารวิจัยและการศึกษาต่อเนื่อง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท ๒๓ เขตวัฒนา กรุงเทพฯ ฯ

ผู้ประสานงานโครงการ สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มศว
โทร. ๐๒-๖๖๔-๑๐๐๐ ต่อ ๕๓๒๕

ประธานโครงการวิจัย นายประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์ โทร. ๐๙-๑๗๑-๕๔๕๕
นายสิทธิมนต์เสก ย่านเดิม โทร. ๐๖-๖๐๗-๖๗๕๕

การสอนคนตรีในระดับประถมศึกษา

รองศาสตราจารย์อรรณพ บรรจงศิลป์

งานของครู คือ การช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ ปรารถนาที่จะเรียน ต้องการค้นคว้าและสามารถค้นพบได้ด้วยตนเอง การที่จะประสบผลสำเร็จได้นั้นขึ้นกับความสามารถของครู ครูต้องระมัดระวังในการเตรียมการสอนแต่ละครั้ง ไม่ควรสอนวันต่อวันผ่านไป ต้องมีการวางโครงการระยะยาว จะต้องตั้งคำถามไว้ว่า มีจุดมุ่งหมายอะไรในการสอน ต้องการเห็นเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในลักษณะใด ทำไมจึงต้องสอน อะไรเป็นสิ่งที่เด็กควรจะได้รับ เราแน่ใจได้อย่างไรว่าเด็กได้รับสิ่งที่จำเป็นแล้ว และช่วงไหนจึงจะเป็นเวลาที่เหมาะสมในการเรียนของเด็ก ผู้ที่เป็นครูจะต้องตอบคำถามเหล่านี้ให้ได้ในการสอนทุกวิชา สำหรับคนตรีก็เช่นเดียวกัน ครูสอนคนตรีจะต้องตอบคำถามให้ได้ว่า สอนทำไม สอนอะไร สอนอย่างไร และจะสอนเมื่อไร

ทำไมจึงต้องสอนคนตรี

หลักสำคัญของการสอนแต่ละวิชานั้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงเหตุผลที่จะต้องสอนวิชานั้น ครูที่ไม่แน่ใจว่า ทำไมต้องสอนวิชานั้น ๆ ก็มักไม่แน่ใจด้วยว่าจะสอนอย่างไร สอนเมื่อไร และจะสอนอะไร ดังนั้น จึงต้องตอบปัญหานี้ให้ได้ว่า ทำไมจึงต้องสอนคนตรี จากจุดมุ่งหมายทางการศึกษามุ่งให้เด็กพัฒนาทั้ง 4 ด้าน คือ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม อันจะช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข ซึ่งการที่เด็กจะสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมอย่างมีความสุขได้นั้น เขาจะต้องได้รับการเรียนรู้สิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม นี่คือปัญหาสำคัญที่ครูจะต้องพิจารณาว่า สิ่งที่จะให้เด็กได้เรียนรู้นั้น อะไรเป็นสิ่งที่ถูกต้องและเหมาะสม

ตามประวัติศาสตร์ของมนุษย์ จะเห็นได้ว่า ความรู้เป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิต และเมื่อความรู้ต่าง ๆ มีมากขึ้นปัญหาทางการศึกษาก็เพิ่มความซับซ้อนขึ้นเป็นลำดับ เราจึงต้องประสบปัญหาเกี่ยวกับการคัดเลือกเนื้อหาสาระที่สำคัญ เพื่อจะช่วยให้เด็กก้าวหน้าและสามารถปรับตัวให้เหมาะสม

กับสภาพแวดล้อม ครูจะต้องระมัดระวังในการคัดเลือกเนื้อหาให้ได้ครบ ครอบคลุมทุกชั้นตอนและจะต้องพยายามให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมที่เราต้องการวัดออกมา สิ่งที่สำคัญในการคัดเลือกเนื้อหาสาระนั้นขึ้นอยู่กับครูผู้สอน ซึ่งจะต้องเข้าใจว่าวิชาคนตรีนี้มีผลอันยิ่งใหญ่กับชีวิตมนุษย์ ครูจะปรับปรุงโปรแกรมการสอนคนตรีไม่ได้ถ้าหากไม่เข้าใจว่าคนตรีมีบทบาทอย่างไรในชีวิตมนุษย์ ได้มีผู้แสดงความเห็นเกี่ยวกับบทบาทของคนตรีที่มีต่อมนุษย์มากมายและได้แสดงให้เห็นว่าคนตรีมีส่วนช่วยในการปรับตัวของมนุษย์ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างมาก นั่นคือ

1. คนตรีเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์

อาจกล่าวได้ว่าไม่มีชั้นตอนใดเลยที่คนตรีจะไม่มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ คนตรีเป็นเครื่องถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ซึ่งมีมาตั้งแต่ครั้งดึกดำบรรพ์จนกระทั่งถึงยุคปัจจุบัน เช่น เสียงเพลงร้องที่แสดงถึงประเพณีของแต่ละสังคม เสียงเพลงที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา หรือในการทำงาน การละเล่นต่าง ๆ

แม้ในยุคสมัยก่อนคนตรีก็มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ เช่น คนในสมัยโบราณจะเดินรอบ ๆ กองไฟ ร้องวิงวอนต่อเทพเจ้าต่าง ๆ พวกชายหนุ่มก็จะร้องเพลงหรือเล่นขลุ่ยเกี่ยวสาว พวกทาสจะผ่อนคลายความเหนื่อยและเจ็บปวดด้วยบทเพลง มารดาใช้บทเพลงในการกล่อมลูกน้อยให้หลับ ทุกวันนี้คนตรียังคงช่วยในการผ่อนคลายอารมณ์หรือถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด ช่วยบำบัดโรคภัยไข้เจ็บ ใช้ในพิธีเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสต่าง ๆ แม้ในด้านเศรษฐกิจก็นำมาใช้ในการโฆษณาขายสินค้า ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า คนตรีเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์

2. คนตรีเป็นส่วนหนึ่งของมรดกทางวัฒนธรรม

ประวัติคนตรีก็คือประวัติความเป็นมาของมนุษย์นั่นเอง คนตรีจะช่วยบันทึกการต่อสู้ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ต้องการและความสุขสบายในชีวิต คนตรีสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นชาติซึ่งไม่ได้เกิดเฉพาะสมัยใดสมัยหนึ่ง หรือชาติใดชาติหนึ่ง แต่เกิดกับทุกคนตั้งแต่เริ่มมีการรวมตัวเป็นปึกแผ่นของพวกเดียวกัน เช่น คนตรีไทยเป็นส่วนหนึ่ง que แสดงให้เห็นถึงการรวมตัวเป็นชาติไทย ขณะเดียวกันก็แสดงประวัติความเป็นมาของชาติ ซึ่งอาจสังเกตได้จากลักษณะของเครื่องดนตรี

ไทยที่มีลักษณะคล้ายกับเครื่องดนตรีชาติต่าง ๆ ในแถบเอเชียด้วยกัน เช่น พม่า ลาว มอญ เขมร อินเดีย จีน ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่า เคยมีการติดต่อแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม ซึ่งกันและกันมาแต่ในอดีต อย่างไรก็ตามแม้เครื่องดนตรีจะมีลักษณะคล้ายกัน แต่ส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่แสดงออกถึงเอกลักษณ์ของไทย คือ ท่วงทำนองที่ไพเราะอ่อนหวาน ลีลา แบบแผนที่มีลักษณะเป็นของตนเอง และแตกต่างจากชาติอื่น

สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกราชของไทย ในทำนองเดียวกันถ้าชาติใดตกอยู่ใต้ อิทธิพลของชาติอื่น ดนตรีก็จะมีลักษณะผสมผสานกัน เช่น การที่ดนตรีของชาวเม็กซิกันมีดนตรีของ ชาวสเปนผสม ไม่ใช่เหตุบังเอิญ แต่เป็นเพราะเม็กซิกันถูกประเทศสเปนเข้าครอบครองประเทศเป็น เวลานาน ดังนั้น ทุกวันนี้เราจึงได้ยินเสียงคาสตานेट (Castanets) ของสเปนผสมอยู่ในดนตรีของเม็กซิ กันด้วย หรือวัฒนธรรมทางดนตรีของอเมริกัน ถ้าฟังให้ดี ก็พบว่า เพลงอเมริกันเป็นเพลงพื้นบ้าน มาจากชาวอังกฤษและผสมผสานไปด้วยเสียงโอดครวญของพวกผิวดำ ซึ่งตามประวัติศาสตร์พวก อเมริกันก็คือพวกที่มาจากยุโรปตะวันตกหลายพวก ดังนั้นเพลงต่าง ๆ จึงถ่ายทอดและปะปนกันเป็น มรดกตกทอดของพวกอเมริกันนั่นเอง ตัวอย่างดังกล่าวนี้ย่อมแสดงให้เห็นแล้วว่า ดนตรีเป็นส่วนหนึ่ง ซึ่งแสดงออกถึงวัฒนธรรมความเป็นมาของแต่ละชาติซึ่งดนตรีที่ตกทอดมานี้ มิได้มีเฉพาะพวกเพลง พื้นบ้านเท่านั้น เนื่องจากมนุษย์ได้พยายามหาหนทางที่จะปรับปรุงให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ เช่นเดียวกับการที่ มนุษย์พยายามแสวงหาอาหาร ที่อยู่อาศัย ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อันเป็นเหตุให้ เกิดนักวิทยาศาสตร์ สถาปนิก และอื่นๆ ดนตรีก็เช่นเดียวกันได้มีการพัฒนาขึ้นเรื่อย ๆ โดยเริ่ม คัดแปลงดนตรีพื้นบ้านสมัยก่อนแล้วพัฒนาขึ้น เรื่อย ๆ จนกระทั่ง กลายเป็นดนตรีชั้นสูงไปเป็นลำดับ

ดนตรีเป็นสื่อในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์

ความรู้สึกและอารมณ์ของมนุษย์ มักจะแสดงออกในรูปของศิลปะ เช่น ความรักของพ่อแม่ที่มี ต่อลูก ก็จะออกมาในลักษณะเพลงกล่อม ความรักของชายหญิงก็จะออกมาลักษณะเพลงรัก หรือความ รักชาติก็จะออกมาในลักษณะของเพลงปลุกใจ นอกจากนี้ความเศร้าโศกจากการสูญเสีย การพลัดถิ่นที่ อยู่ การพลัดพรากจากคนรัก ความทุกข์จากสงคราม การสรรเสริญพระเจ้า ความเหน็ดเหนื่อย ความ กลัว ก็ถูกจำลองออกมาเป็นภาษาดนตรีได้ทั้งสิ้น แม้ว่ามนุษย์สามารถแสดงออกซึ่งความรู้สึกของ

ตนเองได้โดยใช้สัญลักษณ์อื่นซึ่งอาจเป็นคำพูด หรือภาพวาดก็ตาม แต่ไม่ซาบซึ้งเท่าดนตรี เพราะดนตรีไม่มีคำจำกัดความที่แน่นอน ทุกคนสามารถเข้าใจดนตรีไปได้หลายทางแล้วแต่การตีความของคนแต่ละระดับ ดังนั้น เราจึงอาจกล่าวได้ว่า ดนตรีเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งซึ่งช่วยถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ของมนุษย์ได้อย่างแท้จริง

ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสอนดนตรี การตอบสนองดนตรีของมนุษย์นั้น มีหลายระดับแล้วแต่ความรู้ความเข้าใจ ความคุ้นเคยกับดนตรีมากน้อยเพียงใด เช่นเดียวกับการที่จะเข้าใจภาษาต่างชาติได้ดีก็ขึ้นอยู่กับความรู้ ความคุ้นเคยภาษานั้น เพื่อเด็กจะได้สามารถตอบสนองดนตรีในระดับที่สูงขึ้น หรือช่วยให้เด็กมีความเจริญทางด้านดนตรี ควบคู่ไปกับความเจริญทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม การที่จะช่วยให้เด็กเกิดความก้าวหน้าทางดนตรีนี้ ครูจำเป็นต้องกำหนดจุดมุ่งหมาย เพื่อจะได้เลือกเนื้อหา และจัดกิจกรรมได้สอดคล้องกับความมุ่งหมายนั้น

จุดมุ่งหมายของการสอนดนตรี

1. เพื่อช่วยให้เด็กได้ค้นพบวิธีการต่าง ๆ ในการร่วมกิจกรรมทางดนตรี
2. เพื่อช่วยให้เด็กได้เรียนรู้วิธีการฟังดนตรีด้วยความเข้าใจ และสามารถแยกแยะโครงสร้างต่าง ๆ ของดนตรีได้
3. เพื่อช่วยให้เด็กมีทักษะพื้นฐานทางดนตรี และสนุกสนานกับการเรียน
4. เพื่อช่วยให้เด็กได้ค้นพบการสร้างสรรค์ทางดนตรี และสามารถใช้นวัตกรรมเป็นสื่อในการแสดงออกถึงความรู้สึกและอารมณ์
5. เพื่อช่วยให้เด็กสามารถนำความรู้ และความเข้าใจดนตรีไปใช้ช่วยในการเลือกฟังเพลง ฟังดนตรี หรือชมการแสดงต่าง ๆ
6. เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับมนุษย์ รู้ว่าดนตรีสามารถบันทึกความรู้สึกที่อยู่ภายในจิตใจมนุษย์ และนำมาแสดงออกได้
7. เพื่อช่วยให้เด็กค้นพบคุณค่าของดนตรี

สรุป คือ มุ่งให้นักเรียนได้รับความรู้ทางดนตรี มีทักษะพื้นฐานทางดนตรี สามารถนำ

ความรู้และทักษะที่มีอยู่ไปใช้ได้ เกิดทัศนคติที่ดีต่อดนตรีและรู้คุณค่าของดนตรีนั่นเอง

จะสอนอะไร

เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายข้างต้น สิ่งที่คุณครูสอนให้เด็กมีความรู้ทางดนตรีจึงควรประกอบด้วย

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างของดนตรี
2. มีทักษะพื้นฐานทางดนตรี
3. รู้วรรณคดีดนตรี

1. โครงสร้างทางดนตรี

เบอร์เกตันและบอร์ดแมน (Bergethon and Boardman, 1975) นักการศึกษาดนตรีเชื่อว่า การที่เด็กจะมีวุฒิภาวะทางดนตรีได้นั้นจะต้องมีความเข้าใจโครงสร้างของดนตรี

โครงสร้างของดนตรีประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานต่างๆ คือ ทำนองเพลง จังหวะ เสียงประสาน ฉันทลักษณ์ อารมณ์ และแบบของเพลง (Style) องค์ประกอบเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้เด็กเข้าใจดนตรียิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นเพลงพื้นบ้านแบบง่ายๆ หรือเพลงชั้นสูงที่ฟังเข้าใจยาก

แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างของดนตรี ได้แก่

- 1.1 จังหวะ (Rhythmic Organization)
- 1.2 ทำนองเพลง (Melodic Organization)
- 1.3 เสียงประสาน (Harmonic Organization)
- 1.4 ฉันทลักษณ์ (Formal Organization)
- 1.5 อารมณ์ของเพลง (Expressive Organization)
- 1.6 แบบของเพลง (Stylistic Organization)

1.1 จังหวะ โครงสร้างของจังหวะประกอบด้วย

ก. จังหวะที่ดำเนินไปเรื่อยๆ เท่ากันสม่ำเสมอ เรียกว่า จังหวะขึ้น (Beats)

ข. กลุ่มของจังหวะ (Accent Groupings) จังหวะที่ดำเนินไปมีทั้งจังหวะหนัก-เบา ซึ่งมาจากการแบ่งกลุ่มของจังหวะ โดยอาจแบ่งเป็น ห้องละ 2 จังหวะ (หนัก-เบา) หรือ ห้องละ 3 จังหวะ (หนัก-เบา-เบา) หรืออาจแบ่งเป็น 4, 5 เป็นต้น

ค. รูปแบบของจังหวะ (Patterns) รูปแบบของจังหวะมี 2 ลักษณะ คือ

1. อยู่ในรูปความสัมพันธ์ของตัวโน้ตหรือตัวหยุด ความสัมพันธ์นี้อาจอยู่ในรูป $2 = 1$ เช่น

หรืออยู่ในรูป $3 = 1$ เช่น

2. มีลักษณะเป็นแบบจังหวะเรียบหรือจังหวะกระโดด

จังหวะเรียบ (even) เช่น

จังหวะกระโดด (Uneven) เช่น

ง. จังหวะของทำนองเพลง (Rhythm of the melody) การเคลื่อนไหวของแนวทำนองเพลงนั้นจะมีจังหวะควบคุมอยู่ ทำนองเพลงอาจเคลื่อนไหวไปด้วยเสียงที่ดำเนินไปเท่ากับ จังหวะอื่น หรือ สั้นกว่าจังหวะอื่น หรือยาวกว่าจังหวะอื่น และเพลงแต่เพลงอาจปรากฏในรูปแบบของจังหวะเรียบ (even) หรือจังหวะกระโดด (uneven)

1.2 ทำนองเพลง

ทำนองเพลง คือ เสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ ที่ต่อเนื่องกัน โดยมีจังหวะเป็นตัวควบคุมทำนองเพลง ประกอบด้วย

ก. เสียงขึ้น – ลง – เสียงเดิม (up – down – step) ทำนองเพลง คือ การเคลื่อนไหวของเสียง เสียงอาจเคลื่อนขึ้น เคลื่อนลงหรืออยู่ในระดับเดิมนี้คือ ทิศทางของแนวทำนองเพลง ซึ่งถ้าเขียนเป็นภาพจะทำให้มองเห็นรูปร่างของทำนองเพลง

ข. เสียงเรียงลำดับ – กระโดด – เสียงซ้ำ (step – skip – same) การเคลื่อนไหวของเสียงอาจดำเนินแบบเรียงลำดับขั้น (เสียงเต็ม , ครึ่งเสียง) หรือ อาจกระโดดข้ามขั้น (เป็นคู่ 3 คู่ 4 หรือ อื่น ๆ) หรือ อาจซ้ำเสียงเดิมก็ได้

ค. ช่วงเสียง (range) ทำนองเพลงที่ปรากฏออกมาจะมีเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ ซึ่งอาจใกล้เคียงกันหรือห่างกัน แล้วแต่ความกว้างของเสียงซึ่งรวมอยู่ในทำนองเพลง

ง. เสียงสูง – ต่ำ (high – low) เกี่ยวกับเสียงสูง – ต่ำ นี้มีความหมาย 2 ประการ ประการหนึ่งอาจหมายถึงระดับเสียงของเครื่องดนตรี เช่น ไวโอลิน เป็นเครื่องมือที่มีเสียงสูง และเชลโล่ มีเสียงต่ำ อีกประการหนึ่ง อาจหมายถึงระดับเสียงของการร้อง เช่น แนวโซปราโน มีเสียงสูง ส่วนแนวเบส เป็นเสียงต่ำ

จ. การจัดระดับเสียง (Pitch Organization) การเคลื่อนไหวของแนวทำนองเพลงนั้นมีโครงสร้างของเสียง คือ บันไดเสียง (Scale) อาจเป็นบันไดเสียงเมเจอร์ , ไมเนอร์ , เพนทาโทนิค (pentatonic) หรือแบบอื่นๆ

1.3 เสียงประสาน

การประสานเสียงจะช่วยให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ การประสานเสียงมี 2 ลักษณะ คือ เกิดจากการนำเอาทำนองมาประกอบกับเสียงอีกชุดหนึ่งในรูปแบบเวดจ์ (homophony) ประการที่สองเกิดจากการนำทำนอง 2-3 แนวหรือมากกว่านี้มาประกอบกันในรูปแบบเวอนอน (polyphony) เช่น พวกเพลง Round หรือ Fugue การประสานเสียงมีลักษณะดังนี้

ก. เสียงหลายแนว (Multiple Sound) หมายถึง การเกิดเสียงตั้งแต่ 2 เสียง หรือมากกว่านี้พร้อมกัน ซึ่งเรียกว่าชั้นคู่เสียงหรือคอร์ด

ข. ความรู้สึก (Rest-unrest) เสียงประสานนี้ทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจ หรือตึงเครียด ซึ่งความรู้สึกเช่นนี้เกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์ของชั้นคู่เสียงที่นำมาใช้และองค์ประกอบต่าง ๆ

ค. ความรู้สึกจากการฟังว่า เพลงนี้เสียงแน่น หรือเสียงไม่แน่น (Texture) ขึ้นกับความสัมพันธ์ระหว่างแนวทำนองเพลง และเสียงที่มาประสาน ที่ได้ยินพร้อม ๆ กัน ซึ่งอาจเป็นการประสานแบบเวดจ์หรือเวอนอนก็ได้

1.4 ฉันทลักษณ์ของเพลง

ฉันทลักษณ์ของเพลง หมายถึง การนำส่วนต่าง ๆ ของเพลงมาเรียงต่อเนื่องกัน ซึ่งประกอบด้วย

ก. วรรคตอน (Motive) หมายถึง ส่วนที่เล็กที่สุดของเพลง ที่อาจเป็นทั้งรูปแบบจังหวะหรือทำนองเพลง

ข. ประโยคเพลง (Phrase) หมายถึง ทำนองที่ผู้แต่งต้องการแสดงว่าจบวรรคหรือจบท่อน (Cadence) ประโยคเพลงอาจประกอบไปด้วยวรรคเพลงหลาย ๆ วรรค หรืออาจเป็นประโยคเดียวกันต่อเนื่อง ประโยคแต่ละประโยคอาจมีความยาวต่างกัน เช่น 4 ห้อง 6 ห้อง 8 ห้อง หรือ มากกว่านี้ เพลงที่ยาว ๆ ก็เกิดจากการนำประโยคหลายประโยคมารวมกัน

ค. ความเหมือนและความแตกต่างของทำนองเพลง (repetition-contrast) ฉันทลักษณ์ของเพลง ขึ้นกับหลักของความเหมือนและความแตกต่างของทำนอง การแต่งเพลงอาจใช้ทำนองที่ซ้ำ ๆ หรือแต่งทำนองให้แตกต่างกันหลาย ๆ ตอนก็ได้ ทำนองที่ซ้ำจะทำให้เพลงมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน (unity) ส่วนทำนองที่ต่างไปก็จะทำให้เกิดความรู้สึกเปลี่ยนแปลงไป

1.5 อารมณ์เพลง

เพลงที่ทำให้เรารู้สึกต่าง ๆ นั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายประการ ได้แก่ ทำนอง เพลง จังหวะ การประสานเสียง ความเร็ว – ช้า ความดัง – ค่อย และคุณภาพของเสียง องค์ประกอบแต่ละอย่างมีผลต่ออารมณ์เพลง คือ

ก. ทำนองเพลง (melody) หมายถึง การจัดระดับเสียงต่าง ๆ รวมทั้งขนาดของขั้นคู่เสียง และช่วงเสียงซึ่งมีผลต่อการแสดงออกถึงอารมณ์ของเพลง

ข. จังหวะ (rhythm) หมายถึง การเลือกกลุ่มจังหวะ รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างจังหวะกับทำนองเพลง การเคลื่อนไหวของจังหวะที่เรียบ และจังหวะกระโดดจะให้ความรู้สึกที่ต่างกัน

ค. การประสานเสียง (harmony) เสียงประสานที่มีความกลมกลืนและมีการเปลี่ยนแปลงน้อยมีผลทำให้เกิดอารมณ์เยือกเย็น ส่วนเสียงประสานที่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ๆ จะมีผลทำให้เกิดอารมณ์สับสนวุ่นวาย (instability) แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคุณภาพของจังหวะและทำนองเพลงด้วย

ง. ความเร็ว – ช้า (tempo) ความเร็ว – ช้า ของจังหวะที่ดำเนินไปนั้น เราเรียกว่า tempo เพลงบางเพลงอาจดำเนินไปในอัตราจังหวะเร็ว หรือ ช้า หรือเพลงบางเพลงแม้จะอยู่ในท่อนเดียวกัน บางตอนอาจเล่นเร็วหรือช้ากว่าอีกตอนหนึ่ง ซึ่งความเร็ว – ช้านี้มีผลทำให้ความรู้สึกเปลี่ยนแปลง

จ. ความดัง-เบา (dynamic) ระดับความดัง-เบาของเพลงเป็นส่วนสำคัญ ส่วนหนึ่งที่ทำให้อารมณ์ของเพลงเปลี่ยนแปลง เช่น การบรรเลงโดยเล่นให้ต่างกันระหว่างบางตอน คือ ขณะเล่นเบา ๆ ก็ดังขึ้นทันที หรืออาจเล่นแบบค่อย ๆ ดังขึ้นหรือค่อย ๆ เบาลงภายในท่อนเดียวกัน

ฉ. คุณภาพของเสียง (tone – color) หมายถึง ลักษณะเฉพาะของเสียงแต่ละชนิดของเครื่องดนตรีหรือเสียงร้อง ซึ่งบางทีอาจเป็นระดับเสียงเดียวกันก็จริง แต่การเล่นเครื่องดนตรีแต่ละอย่าง หรือเสียงร้องของแต่ละคนให้ความรู้สึกต่างกัน

1.6 แบบ (Style) ของเพลง

มีความหมายหลายอย่าง เช่น อาจหมายถึงลักษณะของเพลงที่อยู่ในสภาพสังคมต่างกัน ยุคต่างกัน นักประพันธ์ต่างกัน ซึ่งเป็นผลให้แบบแผน วิธีการ แนวคิด ในการประพันธ์ต่างกัน เพลงที่สร้างขึ้นมาก็มีลักษณะเป็นแบบเฉพาะ ในการศึกษาเกี่ยวกับบทเพลง เราจึงพิจารณาจาก

ก. ทำนองเพลง ทำนองเพลงช่วยให้เข้าใจแบบของเพลงว่าอยู่ในยุคใด สมัยใด ใครเป็นผู้แต่ง ทั้งนี้โดยการนำองค์ประกอบต่าง ๆ ของเพลงมาพิจารณาได้แก่ การจัดลำดับเสียง ช่วงเสียง จำนวน และขนาดของเสียงที่ดำเนินไป การเคลื่อนไหวของเสียง การลงจบ ความราบเรียบ และความตื่นเต้นของทำนองเพลง

ข. จังหวะ ศึกษาจากโครงสร้างของจังหวะ (meter)

ค. การประสานเสียง ศึกษาจากโครงสร้างของเสียง ความก้าวหน้าของการประสานเสียง (harmony counterpoint) ความสัมพันธ์ของขั้วคู่เสียง โครงสร้างของคอร์ด และการเปลี่ยนแปลงจากคอร์ดหนึ่งไปยังอีกคอร์ดหนึ่ง

ง. จังหวะลักษณะ ศึกษาจากประโยคของเพลง (ยาว-สั้น) การใช้ประโยคที่ซ้ำหรือต่างกัน จังหวะหรือทำนองในแต่ละวรรคที่ต่างกัน

จ. การแสดงความรู้สึกของเพลง (expression) พิจารณาจากความเร็ว-ช้า ความดัง-ค่อย และคุณภาพของเสียง

2. ทักษะพื้นฐานทางดนตรี

การที่เด็กจะเกิดความเข้าใจโครงสร้างของดนตรีได้นั้น ครูจำเป็นต้องอาศัยทักษะทางดนตรีหลายด้าน ทั้งนี้เพราะทักษะต่าง ๆ เป็นสื่อให้เด็กได้เข้าใจมโนทัศน์ทางดนตรีอย่างชัดเจน และยังช่วยให้เด็กมีโอกาสนับพบความถนัดทางดนตรีของตนเองและสิ่งที่เขาสนใจด้วย นอกจากนี้ ถ้าเด็กมีลักษณะทางดนตรี เด็กสามารถใช้ทักษะที่มีอยู่แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ของตนเองได้ และยังช่วยให้เข้าใจความรู้สึกของผู้อื่นด้วย ดังนั้นในการสอนดนตรีจึงควรจัดให้เด็กมีทักษะทางดนตรีหลาย ๆ ด้าน ได้แก่

2.1 ทักษะการฟังเพลง

2.2 ทักษะการร้องเพลง

2.3 ทักษะการเล่นเครื่องดนตรีและเครื่องประกอบจังหวะ

2.4 ทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายประกอบเพลง

2.5 ทักษะการสร้างสรรค์ทางดนตรี

2.6 ทักษะการอ่านโน้ต

ทักษะแต่ละด้านมีความสำคัญมากในการพัฒนาทางดนตรี ซึ่งเด็กควรได้ฝึกปฏิบัติดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.1 ทักษะการฟังเพลง

การฟังเป็นทักษะที่สำคัญที่สุดทางด้านดนตรี เพราะดนตรีคือเสียงซึ่งเราใช้ประสาทหูในการรับฟัง บุคคลใดก็ตามที่จะเป็นนักดนตรีที่ดีหรือสามารถตอบสนองต่ออารมณ์ของเพลงได้ดี จะต้องสามารถฟังและแยกแยะสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในเพลงได้ดี ความสามารถนี้เกิดจากการเรียนรู้ จึงจำเป็นต้องมีการสอนให้เกิดทักษะด้านนี้

2.2 การร้องเพลง

เป็นทักษะที่ทุกคนสามารถนำติดตัวไปได้ทุกแห่งจนตลอดชีวิต ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นต้องมีการสอนการร้องเพลง การสอนของครูควรเน้นให้เด็กได้ฝึกปฏิบัติดังนี้

1. การร้องเพลงที่ถูกต้องและร้องด้วยเสียงที่มีคุณภาพ
2. รักษาระดับเสียงของการร้องเสียงประสานได้อย่างดี

2.3 การเล่นดนตรี

ประสบการณ์ของการเล่นดนตรีในชั้นเรียนเป็นกิจกรรมซึ่งแบ่งออกได้หลายระดับตามความสามารถของเด็ก เด็กแต่ละคนควรมีโอกาสเล่นเครื่องดนตรีตามระดับความสามารถของเขา และให้เขาารู้สึกมีความสุขในการเล่น ครูควรให้เด็กมีโอกาสดลองเล่นเครื่องดนตรีต่าง ๆ เช่น

1. เล่นเครื่องประกอบจังหวะง่าย ๆ เช่น กลอง กิ่ง ฉิ่ง กรับ รำมะนา
2. เล่นเครื่องดนตรีที่เป็นทำนองง่าย ๆ เช่น ระนาด ขลุ่ย เปียโน
3. เล่นเครื่องดนตรีที่มีคอร์ดประกอบ

4. ถ้ามีเปียโน ควรให้เด็กได้ฝึกเล่น ทั้งแนวทำนองและเสียงประสาน

2.4 การเคลื่อนไหวร่างกายตามเสียงดนตรี

การตอบสนองดนตรีด้วยการเคลื่อนไหวร่างกาย เป็นกิจกรรมที่เด็กชอบมากกว่าการร้องเพลงหรือการเล่นดนตรี โดยเฉพาะเด็กเล็ก ๆ จะเรียนรู้โน้ตส์ (concept) ทางดนตรีด้วยวิธีนี้ดีกว่าวิธีอื่น ดังนั้นครูควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้เคลื่อนไหวในลักษณะต่าง ๆ เช่น

1. ให้นักเรียนแสดงออก โดยตีความหมายจากบทเพลงเอง
2. ให้มีการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น การเดิน วิ่ง กระโดดให้เข้าจังหวะเพลง
3. ให้มีการเล่นเกมประกอบเพลง และการจำ-เต้นแบบพื้นเมือง

2.5 การสร้างสรรค์ทางดนตรี

กิจกรรมที่จะช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ทางดนตรีมีหลายอย่าง เช่น

1. การเคาะจังหวะง่าย ๆ หรือใส่เสียงประสานง่าย ๆ
2. แต่งทำนองให้เหมาะสมกับ โคลง-กลอน
3. ให้จัดเล่นดนตรีร่วมกับเพื่อน ๆ
4. เขียนเพลงสำหรับเล่นดนตรี
5. คิดทำเต้น ทำท่าประกอบเพลง
6. จัดละครหรือการแสดงต่าง ๆ

การให้เด็กแต่ละคนแต่งเพลงเองเป็นขั้นสุดท้ายของการแสดงออกทางดนตรีที่เป็นแบบเฉพาะตัวมากที่สุด ซึ่งผลงานของเด็กอาจมีค่าในเวลาต่อมา จึงควรให้เด็กได้มีโอกาสทดลองแต่งเพลงเอง

2.6 การอ่านโน้ต

ความสามารถของบุคคลในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นนี้ เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเรียนรู้และเชื่อมโยงระดับเสียงกับสัญลักษณ์ทางดนตรี ซึ่งได้แก่ ตัวโน้ต เด็ก ๆ ควรฝึกทักษะทางการอ่านโน้ตดนตรีจนสามารถแสดงออกด้วยตัวเองได้ เช่น สามารถแปลตัวโน้ตออกเป็นเสียงร้อง หรือเล่นดนตรีได้ สามารถเขียนเพลงที่เขาต้องการจะแต่งได้ ดังนั้นครูควรให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับ

1. สัญลักษณ์ของระดับเสียง (pitch) และกลุ่มเสียง (tonality)
2. สัญลักษณ์ของตัวโน้ตและตัวหยุด (duration) และจังหวะ (meter)
3. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการประสานเสียง
4. สัญลักษณ์ที่ใช้สำหรับการแสดงอารมณ์ความรู้สึก

3. วรรณคดีทางดนตรี

การจัดสอนวรรณคดีดนตรี จะต้องคำนึงถึงความมุ่งหมายเป็นสำคัญ ความมุ่งหมายในการสอนวรรณคดีดนตรีนั้น มุ่งที่จะให้เด็กได้รับรู้ประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษ ให้รู้ว่าเป็นสื่อในการแสดงออกถึงความรู้สึก และอารมณ์ของมนุษย์ ดังนั้น ในการเลือกเนื้อหาจึงจำเป็นต้องให้ตรงกับ ความมุ่งหมาย เพลงที่เลือกมาสอนควรมีคุณค่าเป็นส่วนหนึ่งในอดีตของชาติ แสดงถึงวัฒนธรรม แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิด อารมณ์ และประสบการณ์ของมนุษย์ เช่น ความรักชาติ ศาสนา การทำงาน การละเล่น หรือเพลงที่ใช้ในพิธีการต่าง ๆ การสอนวรรณคดีดนตรีจำเป็นต้องมีเนื้อหา กว้างขวาง เพื่อจะได้ครอบคลุมประวัติความเป็นมา และการแสดงออกถึงอารมณ์ของมนุษย์ได้ชัดเจน เพลงที่ควรจัดสอนได้แก่

1. เพลงพื้นเมือง (Folk Music)

เพลงประเภทนี้ช่วยให้เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมของโลก ทั้งอดีตและปัจจุบัน

เพลงเหล่านี้สูญหายไปมากและที่เหลืออยู่ก็มักไม่รู้จักผู้แต่ง อย่างไรก็ตามมี เพลงบางเพลงที่คนส่วนใหญ่ ร้องได้ เช่น เพลงรักชาติบางเพลงก็จัดอยู่ในประเภทเพลงพื้นเมือง และถือว่าเป็นมรดกส่วนหนึ่ง เพลง พื้นเมืองมักเป็นทำนองง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน

2. ดนตรีศิลป์ (Art Music)

ก. ดนตรีศิลป์เป็นดนตรีที่มนุษย์สร้างขึ้นและใช้เวลานานกว่าจะพัฒนาขึ้นได้

ดนตรีประเภทนี้ค่อนข้าง ๆ ปลูกฝังอย่างค่อยเป็นค่อยไปให้กับเด็ก เช่น ผลงานของนักดนตรีเอก เป็น มรดกทางดนตรีของมนุษย์ ซึ่งควรนำมาให้เด็กได้เรียนรู้ แต่ดนตรีประเภทนี้มีความยากซับซ้อนมาก ดังนั้น การสอนจึงควรเน้นเรื่องการฟังมากกว่าการร้องและเล่นดนตรีในระดับประถมศึกษา

ข. ดนตรีปัจจุบัน เด็ก ๆ ควรมีโอกาสได้รู้จักและค้นคว้าถึงการแสดงออกของนัก ดนตรีสมัยใหม่ เพราะดนตรีสมัยใหม่ก็เป็นมรดกอย่างหนึ่งของเขาเช่นเดียวกับดนตรีในอดีต

การเลือกเพลงฟัง

เสียงเพลงที่เราได้ยินนั้น อาจมาจากเสียงร้องหรือเสียงจากเครื่องดนตรี ดังนั้น ครูจึงควร แนะนำให้เด็กรู้จักทั้งเพลงร้องและเพลงที่บรรเลงด้วยเครื่องดนตรี

1. ประเภทเพลงร้อง ครูไม่ควรสอนแต่เพลงร้องง่าย ๆ ที่เด็กสามารถร้องได้เพียงอย่างเดียว แต่ ควรแนะนำให้เด็กได้ฟังเพลงร้องที่ยาก ๆ และไพเราะบ้าง เช่น

ก. เพลงร้องเดี่ยว เพลงพวกนี้ควรรวมทั้งเพลงไทย เพลงพื้นเมือง เพลงจากละคร และเพลงของทางตะวันตก ซึ่งมีเสียงโซปราโน อัลโต เทนเนอร์ เบส

ข. เพลงร้องหมู่ ควรนำมาจากเครื่องดนตรีประเภทต่าง ๆ และอยู่ในยุคต่าง ๆ ด้วย เช่น เพลงตับ เพลงเกร็ด เพลงระบำ เพลงประกอบละคร – ระบำ รวมทั้งเพลงทางศาสนา เพลงละคร (Opera) ของทางตะวันตก และอื่น ๆ

2. ประเภทบรรเลงด้วยเครื่องดนตรี ครูควรจัดให้เด็กได้ฟังในลักษณะต่าง ๆ ได้แก่

ก. การบรรเลงเดี่ยว ควรให้เด็กได้ฟังเพลงซึ่งผู้แต่งแต่งให้เครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ บรรเลงแต่ละชิ้น

ข. การบรรเลงหมู้ เด็ก ๆ ควรได้ฟังการบรรเลงในแบบต่าง ๆ เช่น วงเครื่องสาย วงมโหรี วงปี่พาทย์ หรือได้ฟังการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีของตะวันตกแต่ละประเภทบ้าง เช่น เครื่องสาย เครื่องลม นอกจากนี้ควรจัดให้ฟังดนตรีวงใหญ่ ๆ บ้าง เช่น วงดนตรีที่ใช้เครื่องคู่บรรเลง เช่น มโหรีเครื่องคู่ หรือวงจุลศรียักษ์ใหญ่ ๆ

คุณภาพของดนตรี

ในการเลือกเพลงให้ฟัง จะต้องคำนึงถึงคุณภาพของดนตรีซึ่งที่จริงแล้วเป็นเรื่องที่วัดยาก แต่อย่างไรก็ตาม ครูอาจพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. ทำนองเพลง ฟังแล้วเกิดความรู้สึกชวนให้ฟัง หรือไม่
2. การดำเนินของแนวทำนองฟังแล้วง่ายหรือยาก
3. ความกลมกลืน ระหว่างทำนองที่ซ้ำกันต่างกัน
4. ความเหมาะสมระหว่างทำนองเพลง จังหวะ และการประสานเสียง
5. ความรู้สึกหรืออารมณ์ของเพลงที่แสดงออกมานั้นเป็นอย่างไร

ข้อควรพิจารณาในการเลือกเพลงร้องให้ฟัง

1. เพลงที่เลือกมานี้ แสดงอารมณ์ได้เหมาะสมหรือไม่
2. ทำนองกับคำร้องเหมาะสมหรือไม่
3. จังหวะของเพลงเหมาะสมกับคำร้องหรือไม่
4. เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเหมาะสมกับแนวทำนองเพลงหรือไม่

ข้อควรพิจารณาในการเลือกเพลงบรรเลงให้ฟัง

1. เพลงที่เลือกมานี้มีคุณค่าในการเป็นตัวแทนของแนวทางดนตรีที่เราตั้งเกณฑ์ไว้หรือไม่
2. คุณลักษณะของเพลงหรือนักแต่งเพลงที่เลือกมานี้เป็นตัวแทนตามเกณฑ์ที่วางไว้หรือไม่
3. เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงตรงกับความต้องการของผู้แต่งหรือไม่

กระบวนการเตรียมการสอน

ในการสอนดนตรี ครูจะต้องคำนึงถึงสิ่งสำคัญ 3 ประการ ที่เด็กควรได้รับ คือ มโนทัศน์ (concepts) ทักษะ (skills) และวรรณคดีดนตรี (music literature)

การเตรียมการสอนแต่ละครั้ง ควรดำเนินตามลำดับขั้นดังนี้ คือ

ขั้นที่ 1 จะต้องกำหนดมโนทัศน์ที่จะให้เด็กได้เรียนรู้ โดยพิจารณาจากความเจริญทางด้านสติปัญญาของเด็ก ว่าอยู่ในวัยที่จะสามารถรับอะไรได้บ้าง

ขั้นที่ 2 จะต้องพิจารณาว่า เด็กควรได้รับทักษะอะไร เพื่อช่วยให้เขาสามารถเข้าใจมโนทัศน์ได้ดีที่สุด ซึ่งควรจัดให้เด็กได้รับทักษะหลายๆ ด้าน

ขั้นที่ 3 การเลือกวรรณคดีดนตรี ควรพิจารณาจาก

- ก. คุณค่าทางด้านดนตรี และความสำคัญทางด้านวัฒนธรรมของประเทศ
- ข. ดนตรีที่เลือกมานั้นสอดคล้องกับมโนทัศน์ที่จะสอนมากน้อยเพียงใด

จะสอนอย่างไร

ครูจะต้องทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่า ดนตรีเป็นสิ่งสวยงาม น่าชื่นชม น่าพอใจ และประสบการณ์ต่างๆ ทางดนตรีเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาสำหรับเขา

ในช่วงเวลาสอนดนตรี ครูควรให้เด็กเกิดความรู้สึกตื่นเต้น และได้รับความสำเร็จ ช่วงเวลาสอนควรเป็นช่วงเวลาแห่งความสงสัย ประหลาดใจ มีความรู้สึกที่ ดนตรีทำให้เกิดความสุข ความเข้มแข็ง ความร่าเริง ในการสอนครูจะต้องยึดหลักไว้ มิฉะนั้นช่วงเวลาสอนก็จะกลายเป็นช่วงเวลาที่น่าเบื่อหน่าย ซ้ำๆ ซากๆ เป็นช่วงเวลา ฝึกหัดมากกว่าการค้นพบ เป็นการเลียนแบบมากกว่าการค้นคว้า หน้าที่ครูคือ จะต้องจัดประสบการณ์ทางดนตรีให้เด็กสนใจ และก้าวหน้าไปพร้อมๆ กับความเจริญทางด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ร่างกาย และความเจริญทางดนตรีด้วย

การนำความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และความเจริญทางดนตรีมาช่วยในการวางโครงการสอน

ด้านร่างกาย

ครูจะต้องพิจารณาว่า เด็กมีวุฒิภาวะพอเพียงที่จะให้ฝึกเครื่องดนตรีหรือไม่ และเครื่องดนตรีที่ให้ฝึกควรเป็นเครื่องชนิดใด ระยะเวลาในการฝึกควรมาก-น้อยเท่าไร การสอนที่ไม่มีประสิทธิภาพ หมายถึง การที่เด็กล้มเหลวกับงานที่ได้รับมอบหมายให้ทำ ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดทัศนคติที่ไม่ดีต่องานนั้น ในการจัดประสบการณ์ทางดนตรีหรือการจัดให้เด็กได้เรียนรู้ทางดนตรี จึงต้องอาศัยความรู้เกี่ยวกับลำดับขั้นของความเจริญทางร่างกายของเด็กด้วย

ในระดับเด็กเล็ก เมื่อเริ่มเข้าโรงเรียน กล้ามเนื้อกำลังพัฒนา เครื่องดนตรีที่จะให้เด็กเล่น จึงไม่ควรให้สูงกว่าระดับการบังคับของกล้ามเนื้อ เครื่องดนตรีควรเป็นเครื่องเคาะจังหวะ เช่น กิ่ง กรับ รำมะนา กลอง เป็นต้น เครื่องดนตรีที่เป็นทำนองก็ควรเป็นเครื่องตีง่าย ๆ รูปแบบของทำนองเพลงและจังหวะที่ใช้เครื่องดนตรีเล่นก็ควรเป็นรูปแบบซ้ำ ๆ สั้น ๆ ง่าย ๆ

เมื่อเด็กโตขึ้น ควรมีโอกาสเล่นเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ มากขึ้น ทั้งนี้เพราะเด็กมีวุฒิภาวะเพิ่มขึ้น และมีประสบการณ์ในการเล่นดนตรีมาบ้างแล้ว เด็กจะมีความพร้อมในการเล่นรูปแบบของจังหวะและทำนองที่ซับซ้อนมากขึ้น พวกระนาดไซโลโฟน หรือ เปียโน เป็นเครื่องดนตรีที่เหมาะสมสำหรับเด็กระดับนี้

ระดับ 9 – 10 ปี จะมีความพร้อมทางพวกเครื่องเป่า เช่น ขลุ่ย และพวกเครื่องสาย เช่น ซอ เด็กระดับนี้ควรให้เล่นจังหวะยากขึ้นและให้มีการแสดงออกทางอารมณ์มากขึ้น

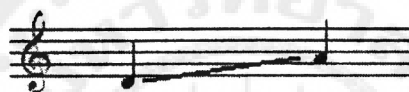
การเคลื่อนไหวร่างกายประกอบดนตรี เด็กเล็ก ๆ จะเรียนรู้โน้ตสั้นทางดนตรีได้ดีจากการเคลื่อนไหวร่างกาย กิจกรรมด้านนี้จึงเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับการพัฒนาดนตรีของเด็ก การให้เด็กได้เคลื่อนไหวต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางร่างกายของเด็ก การประสานกันของกล้ามเนื้อซึ่งจะต้องจัดให้เหมาะสมกับวัยและเป็นไปตามธรรมชาติที่สุด เช่น เดิน วิ่ง กระโดด ฯลฯ ครูควรให้เด็กมีอิสระในการเคลื่อนไหวพยายามให้เขาค้นพบด้วยตนเอง โดยมุ่งให้เด็กสนใจที่จังหวะ ทำนอง และลักษณะของเพลงที่แสดงออก แต่จะต้องไม่เข้าไปนำเด็กว่าจะเดิน กระโดด อย่างไร ครูมีหน้าที่ ๆ จะช่วยให้เด็กได้เคลื่อนไหวอย่างมีชีวิตชีวาในการตอบสนองต่อดนตรีเท่านั้น

เด็กเล็ก ๆ จะตอบสนองดนตรีด้วยท่าทางการเคลื่อนไหวที่ไม่สวยในขั้นแรก ๆ แต่เมื่อเขามีวุฒิภาวะขึ้นก็จะสามารถแสดงออกได้ดีขึ้น ครูควรส่งเสริมให้เด็กรู้จักฟังและรู้จักพัฒนาการเคลื่อนไหวของตนเอง โดยพิจารณาจากทำนองเพลงและจังหวะ เด็กที่อายุมากขึ้นควรมีการเคลื่อนไหวร่างกายโดย

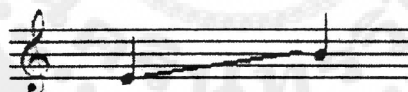
พิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงของแนวเสียงประสานด้วย เด็กในระดับอายุ 11-12 ปี พร้อมทั้งจะเรียนรู้การแสดงที่เป็นแบบแผน เช่น การร้อง การรำพื้นเมือง หรือ การรำ-การเต้นในชุดต่าง ๆ

เด็กชาย – หญิง ที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่น จะมีความอยากรู้ที่จะเต้น-รำ ครูจึงต้องรู้จักเลือกกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับระดับนี้

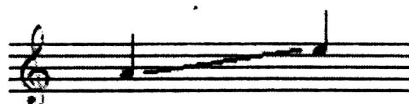
ข้อควรพิจารณาอีกประการหนึ่ง คือ ช่วงเสียงของเด็กในระดับอายุต่างกันจะมีความแตกต่างกัน การเลือกเพลงที่จะสอนเด็กร้อง ครูจึงต้องรู้ว่า เด็กระดับใดมีช่วงเสียงกว้างเท่าไรเพื่อจะได้เลือกเพลงได้ถูกต้อง เช่น เด็กเล็กมีช่วงเสียงกว้างประมาณ 5 เสียง คือ จาก d' ถึง a' และช่วงเสียงนี้จะค่อย ๆ กว้างขึ้นอย่างช้า ๆ

ทั้งระดับต่ำและระดับสูง การเลือกเพลงจึงควรเลือกเพลงไม่เกินช่วง 8 เสียง หรือ $c' - c''$ เพลงที่มีช่วงกว้างกว่านี้ควรนำไปใช้กับเด็กที่มีวุฒิภาวะมากขึ้น เด็กระดับอายุ 11 – 12 ปี เสียงของเด็กจะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง การเลือกเพลงจึงต้องให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงด้วย

เพลงที่อยู่ในช่วง $c' - b''$ ร้องง่ายสำหรับเด็กเล็กมากกว่าเพลงซึ่งอยู่ในช่วง $a' - c''$ นอกจากนี้จะมีเสียงสูงบ้างเป็นบางตอนเท่านั้น

ด้านอารมณ์

ช่วงที่เด็ก ๆ กำลังเจริญเติบโตทางร่างกาย ด้านอารมณ์เด็กก็กำลังเจริญควบคู่ไปด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่า เด็กมีวุฒิภาวะทางด้านอารมณ์มากขึ้น การจัดประสบการณ์ทางดนตรีจึงต้องมีการวางแผนการควบคู่ไปกับความเจริญทางอารมณ์ของเด็ก นั่นคือ ชั่วโมงดนตรี ควรสนองความต้องการทางอารมณ์ของเด็กที่กำลังเปลี่ยนแปลง

วุฒิภาวะทางอารมณ์ของเด็กเล็ก ๆ จะแคบและคิดถึงตนเองเป็นศูนย์กลาง เขาจะเริ่มสนใจสิ่งใกล้ ๆ ตัวเขาและสิ่งที่มีอิทธิพลต่อตัวเขาเท่านั้น เพื่อสนองความต้องการทางอารมณ์นี้ ครูจำเป็นต้องเลือกประสบการณ์ทางดนตรีโดยสะท้อนอารมณ์ของเขาตามที่เขาที่มีประสบการณ์ เช่น ความรักแม่ รักสัตว์เลี้ยง เรื่องราวที่แปลก ๆ น่าสงสัย วันพิเศษต่าง ๆ หรือความลึกลับตอนกลางคืน

กิจกรรมทางดนตรีควรจะรวมกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสามารถทำคนเดียวก็ได้ หรือทำเป็นกลุ่มก็ได้ เช่น เพลงที่เด็กคิดแสดงท่าทางคนเดียว หรือ เล่นเครื่องจังหวะคนเดียวได้ไม่จำเป็นต้องทำเหมือนกันทั้งกลุ่ม และมีกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งแสดงร่วมกันเป็นกลุ่มบ้าง เช่น มีการเล่นเกมประกอบเพลงบ้าง แสดงละครบ้าง เดิน-รำบ้าง ซึ่งเด็กหลาย ๆ คนได้ร่วมกัน

เมื่อเด็กเริ่มมีวุฒิภาวะทางอารมณ์มากขึ้น เขาจะเริ่มคิดกว้างไกลออกไป เด็กอายุประมาณ 7-8 ขวบจะเริ่มสนใจคนอื่น ๆ มากขึ้น โดยไม่จำเป็นว่าคนเหล่านั้นจะมีอิทธิพลต่อเขามากนัก แต่บุคคลเหล่านี้อาจมีบุคลิกลักษณะดี และเป็นที่น่าสนใจของเขา การรับรู้สิ่งที่กว้างไกลออกไป เราจะสังเกตได้จากการที่เขาแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรมเป็นกลุ่ม เด็กระดับนี้จินตนาการจะเริ่มไกลออกไป เขาจะนึกถึงการท่องเที่ยวที่ไกลจากตัวเขาไกลจากสิ่งแวดล้อมแคบ ๆ รอบ ๆ ตัวเขาในขณะนั้น ดนตรีจะช่วยให้จินตนาการของเด็กเป็นอิสระ เช่น เพลงผจญภัย เพลงที่ไม่มีความหมายชัดเจน ฯลฯ ครูจะต้องเลือกเพลงให้เหมาะสมกับอารมณ์เด็ก โดยเฉพาะระยะนี้เป็นเวลาที่ควรกระตุ้นให้เด็กเกิดจินตนาการทางดนตรีเท่าที่จะเป็นไปได้ ซึ่งครูควรจัดกิจกรรมในชั่วโมงดนตรีหลาย ๆ แบบ เช่น เพลงที่มีการแสดงละครประกอบ มีการเดิน-รำ การวาดภาพประกอบเพลงที่ได้ยิน การแต่งเพลงร้องหรือจัดให้มีการแสดงต่อหน้าเพื่อน หรือ พ่อแม่

เด็กระยะ 9-10 ขวบ สามารถปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ และพร้อมที่จะรับรู้สิ่งต่าง ๆ กว้างไกลออกไปทั้งด้านสถานที่และเวลา เด็กจะเกิดอารมณ์ที่ลึกซึ้ง มีความสนใจกับโลกในอดีต และสิ่งที่อยู่ไกลตัวออกไป เช่น จักรวาลที่กว้างใหญ่ เด็กจะมีความภูมิใจในประเทศของเขา ซึ่งจะแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการร้องเพลงรักชาติ ความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับบุคคลในสมัยต่าง ๆ สถานที่ต่าง ๆ เด็กจะเกิดความสนใจดนตรีในสมัยต่าง ๆ ด้วย เด็กระดับนี้จะมีช่วงความสนใจกว้าง

ขึ้น มีความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น จะมีความพร้อมทั้งกับสิ่งท้าทายใหม่ ๆ ครูจะต้องระมัดระวังในการเลือกอุปกรณ์และการวางโครงการสอน จะต้องมิกิจกรรมต่าง ๆ ที่กว้าง ๆ เพื่อจะได้ตอบสนองความสนใจของเด็กได้อย่างกว้างขวาง ควรมีการวางโครงการระยะยาวและครอบคลุมเรื่องราวต่าง ๆ ทางดนตรีให้มากขึ้น เช่น เกี่ยวกับดนตรีประจำชาติ ดนตรีในยุคต่าง ๆ ดนตรีในประวัติศาสตร์ เป็นต้น

เมื่อเด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น จะมีสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เกิดขึ้นกับร่างกายของเขา อารมณ์ของเด็กจะระยิบระยับ ไม่ค่อยคงที่ โลกของเขาจะกว้างขึ้นทำให้เด็กเกิดอารมณ์วุ่นวาย ครูควรใช้ดนตรีเป็นเครื่องช่วยให้เด็ก ๆ ยอมรับอารมณ์เหล่านี้ ให้เขาพบว่าคนอื่น ๆ ก็มีความรู้สึกอย่างเดียวกับเขา ดนตรีจะเป็นสื่อช่วยให้เขาสามารถแสดงออกถึงความสงสัย ความกลัว หรือความเป็นเจ้าของที่เขารู้สึกว่าไม่มีอิสระที่จะทำหรือไม่สามารถพูดได้ ในการจัดประสบการณ์ทางดนตรี ครูควรจัดให้ตอบสนองอารมณ์ของเด็ก เพื่อจะได้ช่วยให้เด็กมีวุฒิภาวะทางอารมณ์มากขึ้น เด็กระดับนี้มีความพร้อมในการรับรู้ดนตรีที่มีอารมณ์ละเอียดอ่อนหรือเศร้าสร้อย เขาสามารถแสดงออกได้อย่างลึกซึ้ง การสอนเพลงประเภทเร้าเรงสนุกสนานอย่างเดียว ไม่พอเพียงกับวุฒิภาวะทางอารมณ์ของเด็กวัยนี้

ด้านสติปัญญา

ครูต้องมีความรู้เกี่ยวกับการบวนการเรียนรู้ เพื่อจะได้สามารถจัดประสบการณ์ในห้องเรียน ให้เด็กเกิดความเข้าใจหรือมโนทัศน์ (concept) ได้รวดเร็ว การเกิดมโนทัศน์ หมายถึง การที่บุคคลสามารถสรุป (generalize) แยกแยะและแบ่งประเภทของวัตถุ คุณภาพ หรือความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ ได้ การที่บุคคลได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ จะช่วยให้เขามีข้อมูลสำหรับแก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้ การจัดการเรียนการสอนครูควรช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจมากกว่าการท่องจำ หลักการต่อไปนี้ ครูอาจนำไปทดลองใช้ในการเรียนการสอนเพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจรวดเร็วและเกิดมโนทัศน์ ได้แก่

1. มโนทัศน์ขึ้นกับความสามารถในการรับรู้

โดยทั่วไปแล้ว ความสามารถในการรับรู้ของบุคคลแต่ละคน เป็นลักษณะเฉพาะที่อยู่ในตัวของบุคคล บางคนสามารถรับรู้ได้เร็วบางคนรับรู้ช้า แต่ทั้งนี้ครูอาจช่วยให้เด็กเกิดมโนทัศน์เร็วขึ้น ถ้าสามารถแสดงเอกลักษณ์ของมโนทัศน์ให้ชัดเจนและพยายามให้เด็กได้รับรู้หลาย ๆ ทาง เช่น ได้เห็น ได้ยิน ได้สัมผัส ได้กลิ่น ได้ชิม ยิ่งได้รับรู้มากเท่าไรก็ยิ่งช่วยให้เกิดมโนทัศน์สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การนำ

หลักข้อนี้มาใช้ในการสอนดนตรี คือ การจัดให้เด็กมีประสบการณ์รับรู้หลาย ๆ ทาง เช่น การร้องเพลง การเล่นเครื่องดนตรี การเคลื่อนไหวร่างกาย การฟัง การอ่านสัญลักษณ์ทางดนตรี นอกจากนี้ ควรจัดให้เด็กแต่ละคนมีโอกาสได้ค้นคว้า ทดลองด้วยตนเองโดยที่ครูควรแนะนำให้น้อยที่สุด

2. มโนทัศน์เริ่มต้นจากรูปธรรมไปสู่นามธรรม

ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน แต่เนื่องจากมโนทัศน์ทางดนตรีเป็นนามธรรมมาก ครูจึงจำเป็นต้องพยายามหาคำพูดหรือหาวิธีการที่จะให้เด็กเกิดภาพพจน์มากที่สุด ยกตัวอย่างเช่น การแนะนำเกี่ยวกับมโนทัศน์ด้านทำนองเพลง เช่น เสียง “ขึ้น” เสียง “ลง” “เสียงไล่” “เสียงกระโดด” ควรใช้อุปกรณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ช่วยเพื่อทำให้มโนทัศน์เหล่านี้เป็นรูปธรรมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ อาจให้มีการเคลื่อนไหวร่างกาย การเล่นเครื่องดนตรี การมองเห็นแผนภาพ (diagram) ของระดับเสียงต่าง ๆ หรือมโนทัศน์เกี่ยวกับจังหวะยาว – สั้น เร็ว – ช้า ก็อาจจัดกิจกรรมในรูปของการเคลื่อนไหวร่างกาย เช่น ก้าวยาว หรือ ก้าวสั้น ๆ วิ่ง หรือ เดิน กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ พยายามทำสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม เช่น สามารถมองเห็นได้และเคลื่อนไหวได้ก็จะช่วยให้เด็กเข้าใจดียิ่งขึ้น

3. มโนทัศน์จะเกิดอย่างช้า ๆ

การเกิดมโนทัศน์ใดก็ตามจะกินเวลา ทั้งนี้เพราะเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ จากความคลุมเครือไปสู่ความชัดเจน จากความหมายที่ไม่แน่นอนไปสู่ความหมายเฉพาะ กระบวนการเปลี่ยนแปลงนี้มาจากการที่เด็กนำประสบการณ์เดิมมาโยงเข้ากับสถานการณ์ใหม่ ๆ แล้วมีการนำมาวิเคราะห์แยกแยะและตีความออกเป็นคำจำกัดความที่แน่นอน ในการนำหลักการนี้มาสอนดนตรีหมายความว่า ครูจะต้องจัดประสบการณ์ให้เด็กหลาย ๆ ครั้ง มีการกระทำซ้ำ ๆ ทบทวนบ่อย ๆ เช่น การเรียนมโนทัศน์เรื่อง กลุ่มของจังหวะ (accent groups) แม้ครูจะจัดประสบการณ์ให้เป็นรูปธรรมแล้วก็ตาม ประสบการณ์นี้จะต้องทำซ้ำ ๆ โดยใช้ระยะเวลาพอสมควรด้วย การกระทำซ้ำ ๆ จะทำให้ความคลุมเครือนั้นชัดเจนขึ้น นอกจากนี้การให้ประสบการณ์ใหม่ในแต่ละครั้งควรให้เด็กมีความเข้าใจ

ในหลักการเท่าที่เขาเคยพบ การกระทำซ้ำ ๆ จะเป็นการช่วยพัฒนามโนทัศน์ ซึ่งเด็กสามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาใหม่ ๆ ทางดนตรีต่อไปได้

4. มโนทัศน์เกิดขึ้นได้จากความชัดเจนของตัวอย่าง

มโนทัศน์ทางดนตรีแม้ว่าเราจะพูดถึงดนตรีที่มีลักษณะง่ายที่สุดแล้วก็ตาม ก็ยังคงเป็นศิลปะที่มีความซับซ้อนมาก การเกิดมโนทัศน์ทางด้านทำนอง จังหวะ และเสียงประสานเป็นสิ่งที่ยากที่สุด ดังนั้นการเลือกตัวอย่างดนตรีที่จะช่วยให้เกิดมโนทัศน์ที่แจ่มชัดจึงเป็นสิ่งที่ยากและเป็นหน้าที่ ๆ ครูจะต้องเลือกให้เหมาะสม เช่น คำว่า เสียงไล่กัน หรือเสียงกระโดด เด็กจะเข้าใจง่ายขึ้น ถ้าครูสามารถนำตัวอย่างมาให้เด็กรู้จักอย่างชัดเจนและเห็นได้ชัด เพลงที่เลือกมาเป็นตัวอย่างของการสอนให้เกิดมโนทัศน์ในแต่ละเรื่องจึงเป็นหน้าที่ครูที่จะต้องพิจารณา

5. มโนทัศน์เริ่มต้นจากสิ่งง่ายไปสู่สิ่งซับซ้อน

ครูจะต้องรู้ว่า เด็กจะเข้าใจมโนทัศน์ที่ง่าย ๆ ไปสู่สิ่งซับซ้อน เช่น เด็กเล็ก ๆ จะเข้าใจคำว่า “เสียงสูง” และ “เสียงต่ำ” จากการมองเห็นตัวอย่างที่ชัดเจน แต่เด็กยังไม่พร้อมที่จะแยกแยะความแตกต่างระหว่างระดับเสียงที่ต่างกันครึ่งเสียงได้ หรือเด็กในระดับ ป.6 อาจสามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างขั้นคู่เมเจอร์และไมเนอร์ แต่ไม่ไ้ระหว่างไมเนอร์กับ diminished ดังนั้นเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องรู้จักเลือกสรรลักษณะของดนตรีที่ง่าย ๆ เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจก่อนจะนำไปสู่ดนตรีที่ซับซ้อน

6. มโนทัศน์เริ่มจากสิ่งทั่วไปสู่สิ่งเฉพาะ

หลักการนี้มีความสำคัญต่อความเจริญเติบโตทางสติปัญญาของเด็ก เพราะเด็กที่มีระดับต่างกันจะสามารถรับรู้รายละเอียดต่างกัน เช่น เด็กเล็กจะเข้าใจมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องอย่างกว้าง ๆ ส่วนเด็กโตจะสามารถเข้าใจรายละเอียดต่าง ๆ ได้มากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น เด็กเล็ก ๆ จะสามารถเข้าใจทำนองเพลงที่มีระดับเสียง สูง-ต่ำ และความยาว-สั้นของเสียง เด็ก 8-9 ขวบจะสามารถมองเห็นความสัมพันธ์ของ

จังหวะ 2-1 และ 3-1 ได้ เด็กที่โตกว่านี้ก็จะสามารถรับรู้รายละเอียดมากขึ้น และนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาจังหวะที่ซับซ้อนกว่านี้ได้

7. มโนทัศน์ขั้นพื้นฐานกับประสบการณ์เดิม

การที่จะสอนเรื่องใหม่ เช่น ศัพท์ทางดนตรี หรือโน้ตดนตรี ครูจะต้องแน่ใจว่า เด็กเข้าใจมโนทัศน์พื้นฐานทางดนตรีมาแล้ว เช่น การเคลื่อนไหวของทำนองเพลงเป็นอย่างไร จังหวะยาว-สั้น เท่าไร มิฉะนั้นแล้วเรื่องจะสอนใหม่ก็ไม่มี ความหมายสำหรับเด็ก

ความเจริญทางดนตรีของเด็ก

ครูจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า เด็กกำลังเจริญเติบโตทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญาในขณะเดียวกัน เราก็พยายามพัฒนาความเจริญด้านดนตรีให้เด็กด้วย ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความสามารถทางดนตรีให้เด็กนี้ จำเป็นต้องคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กแต่ละระดับว่าเด็กมีความแตกต่างกัน เช่น เด็กเล็ก ๆ จะสามารถตอบสนองดนตรีที่ง่าย ๆ และชัดเจน ทั้งนี้เพราะมีประสบการณ์น้อย ส่วนเด็กที่โตขึ้นก็พร้อมที่จะรับประสบการณ์ทางดนตรีที่ซับซ้อนมากขึ้น จึงเป็นหน้าที่ครูที่จะต้องจัดเนื้อหาและกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับเด็ก และยอมรับในความสามารถของเด็กแต่ละระดับ

การเรียนดนตรีเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่มีความสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะการเรียนดนตรีในระดับประถมศึกษาจะมีลักษณะเป็นวงกลม คือ ต้องทบทวนประสบการณ์เดิมบ่อย ๆ มากกว่าจะดำเนินต่อไปในเรื่องที่ยากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้ประสบการณ์นั้นอยู่ในความทรงจำของเด็กอย่างแม่นยำ ปัญหาเดียวกันบางทีจำเป็นต้องนำกลับมาทบทวนหลาย ๆ ครั้ง และทักษะเดียวกันก็ต้องมีการฝึกหัดติดต่อกันเรื่อย ๆ การทบทวนนี้จะช่วยให้เด็กเกิดความเข้าใจและสัมฤทธิ์ผลทางดนตรีมากขึ้น

สรุป จะสอนดนตรีอย่างไรรั้น ครูต้องพิจารณาความเจริญของเด็กในด้านร่างกาย อารมณ์ สติปัญญา และความเจริญทางดนตรีเด็ก ครูจะสอนให้มีประสิทธิภาพได้ต้องใช้ความรู้เหล่านี้ช่วยในการวางแผนการสอนและการจัดประสบการณ์ทางดนตรีให้เด็ก เพื่อช่วยเด็กได้พัฒนาทางดนตรีเต็มความสามารถของเขา

จะสอนเมื่อไร

ดังกล่าวแล้วว่า ความเจริญทางคนตรีของเด็กจะดำเนินไปตามลำดับขั้นเช่นเดียวกับพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ ถ้าครูรู้พัฒนาการทางคนตรีเด็ก ก็จะสามารถจัดการเรียนการสอนได้เหมาะสม รู้ว่าเมื่อไรจะใช้อุปกรณ์ใหม่ เมื่อไรจะทบทวนสิ่งที่เรียนมาแล้ว และเมื่อไรจะเร้าใจให้เด็กได้ค้นคว้าสิ่งใหม่ๆ ที่ลึกซึ้งมากขึ้น สิ่งสำคัญ 2 ประการที่ครูควรกำหนด ได้แก่

1. พฤติกรรมทางคนตรีของเด็กขณะเรียน
2. สัมฤทธิผลทางคนตรีที่เด็กควรได้รับภายใต้คำแนะนำของครู

การกำหนด 2 ประเด็นนี้ จะช่วยครูในการวางโครงการสอนว่าจะสอนอะไร และสอนเมื่อไร

สาระที่ 2 : ดนตรี

มาตรฐาน ศ 2.1 : เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์

คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้
ในชีวิตประจำวัน

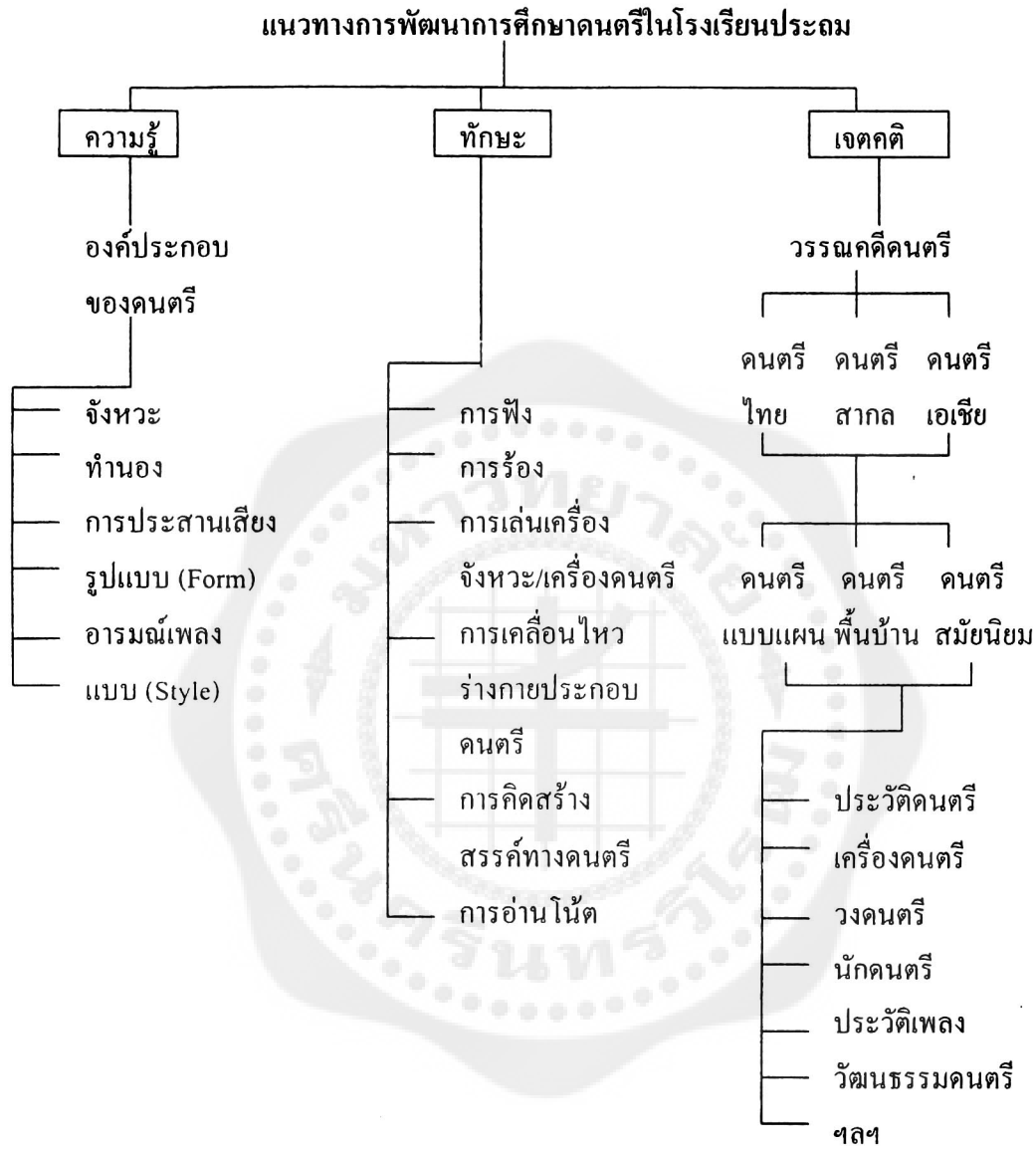
มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป. 1-3	ป. 4-6	ม. 1-3	ม. 4-6
1. เข้าใจว่าเสียงกำเนิดได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ	1. เข้าใจเสียงที่บรรเลงเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ ทั้งบรรเลงเดี่ยวและบรรเลงเป็นวง ระบุได้ว่า พื้นฐานทางดนตรี สามารถใช้ในการสื่อ ความรู้สึก	1. เข้าใจเรื่องเครื่องดนตรีชนิดต่าง ๆ ที่ใช้ในการผสมวงและทำให้เกิดวงดนตรีประเภทต่าง ๆ ระบุได้ว่าดนตรี มีอิทธิพลต่อจิตใจและ ความรู้สึกของบุคคล	1. เข้าใจเรื่องเครื่องดนตรีที่ใช้ในการผสมวงและทำให้เกิดดนตรีประเภทต่าง ๆ ทั้งไทยและสากล ระบุได้ว่าดนตรี มีอิทธิพลต่อบุคคล และสังคม
2. ขับร้องและบรรเลงดนตรีโดยใช้องค์ประกอบของดนตรีให้ได้ผลตามที่ต้องการ	2. ขับร้องและบรรเลงดนตรี โดยใช้ประสบการณ์ จินตนาการ จากการสังเกตองค์ประกอบดนตรี และเทคนิคเบื้องต้นให้ได้ผลตามความต้องการ	2. ขับร้องและบรรเลงดนตรี โดยเลือกและประยุกต์ใช้องค์ประกอบและเทคนิคทางดนตรี ให้ได้ผลตามความต้องการ	2. ขับร้องและบรรเลงดนตรี โดยการเลือกผสมผสานองค์ประกอบและทักษะดนตรีให้ได้ผลตามความต้องการ
3. ใช้เครื่องดนตรีได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย	3. ใช้และเก็บรักษาเครื่องดนตรีได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย	3. มีความรับผิดชอบและระมัดระวังในการใช้และเก็บรักษาเครื่องดนตรี	3. ใช้และบำรุงรักษาเครื่องดนตรีด้วยความระมัดระวัง ปลอดภัย และมีความรับผิดชอบ

มาตรฐาน ศ 2.1 : เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า ดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป. 1-3	ป. 4-6	ม. 1-3	ม. 4-6
4. แสดงออกถึงการรับรู้ ความไพเราะของเสียง	4. แสดงออกถึงความรู้สึกรับรู้ความไพเราะของเสียงดนตรีด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความสนใจ	4. แสดงออกถึงความรู้สึกรับรู้ความไพเราะของดนตรีจากประสบการณ์และความสนใจโดยใช้หลักการพื้นฐานทางดนตรี	4. แสดงออกถึงความรู้สึกรับรู้ความไพเราะจากประสบการณ์และความสนใจ โดยใช้หลักการพื้นฐานทางดนตรี
5. แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเสียงในธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เสียงขับร้อง เสียงเครื่องดนตรีของตนเองและผู้อื่น	5. แสดงความคิดเห็นเรื่ององค์ประกอบดนตรีตามหลักการทางดนตรี	5. แสดงความคิดเห็นและจำแนกความแตกต่าง เรื่ององค์ประกอบดนตรี ความไพเราะของเสียงดนตรีตามหลักการทางดนตรี	5. แสดงความคิดเห็นวิเคราะห์องค์ประกอบและความไพเราะของผลงานดนตรีตามหลักการทางดนตรี
6. สร้างสรรค์ทางดนตรีและนำความรู้ทางดนตรีไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวันได้	6. สร้างสรรค์ทางดนตรีและนำความรู้ทางดนตรีไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวันได้	6. สร้างสรรค์ทางดนตรีและนำความรู้ทางดนตรีไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวันได้	6. สร้างสรรค์ทางดนตรีและนำความรู้ทางดนตรีไปใช้กับกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ศ 2.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างคนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของ
คนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้น			
ป. 1-3	ป. 4-6	ม. 1-3	ม. 4-6
1. รู้ว่าคนตรีมาจากยุคสมัยและสถานที่ต่างกัน	1. รู้ว่านตรีสะท้อนให้เห็นถึงแหล่งที่มา	1. เข้าใจความเชื่อทางวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อคนตรี	1. เข้าใจยุคสมัยและวิวัฒนาการของคนตรีไทยและสากล
2. สนใจคนตรี อันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล	2. พึงพอใจและยอมรับในภูมิปัญญาของการสร้างงานคนตรี การสืบทอดงานคนตรีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล	2. มีส่วนร่วม และซาบซึ้งในกิจกรรมคนตรีที่เกี่ยวข้องกับมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล	2. เห็นคุณค่า รักและภาคภูมิใจในมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย เข้าใจการสืบทอดคนตรีที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ระดับชาติและนานาชาติ

วิธีการสอนของโคดาไล

รองศาสตราจารย์ ดร.ณรุทธิ์ สุทธจิตต์

โซลตาน โคดาไล

(Zoltán Kodály, 1882-1967)

โซลตาน โคดาไล (Zoltán Kodály, 1882-1967) ผู้ประพันธ์เพลง นักดนตรีเผ่าพันธุ์วิทยาและนักดนตรีศึกษาเกิดที่เมือง Kecskemét ประเทศฮังการี เป็นผู้บุกเบิกการนำเพลงพื้นบ้านมาใช้ในการประพันธ์เพลง ยุคศตวรรษที่ 20 ศึกษาภาษา ฮังการีและเยอรมัน ณ มหาวิทยาลัยบูดาเปสต์ และการประพันธ์เพลงที่สถาบันดนตรี ลิซซท์ ในปี 1905 เริ่มต้นเดินทางเพื่อเก็บเพลงพื้นบ้านกับบาร์ด็อกเพื่อนสนิท ระหว่างปี 1907-1940 เป็นศาสตราจารย์สอนดนตรีที่สถาบันดนตรี ลิซซท์ ในปี 1930 มีชื่อเสียงระดับโลกด้วยการนำสนอผลงาน Psalmus Hungaricus ตั้งแต่ปี 1925 ได้ทุ่มเทกำลังกายและกำลังความคิดทั้งหมดให้กับการพัฒนาการดนตรีศึกษาในประเทศฮังการีให้เป็นแบบแผนมาจนทุกวันนี้ วิธีการของโคดาไลได้ใช้เป็นรากฐานการสอนดนตรีให้กับเด็ก ๆ ชาวฮังการีทั่วประเทศมาตั้งแต่ปี 1945 จุดมุ่งหมายของวิธีการนี้ คือ ต้องการให้ชาวฮังการีมีความรู้ทางดนตรีและสามารถอ่านและเขียนภาษาดนตรี คือโน้ตดนตรีได้ ในลักษณะเดียวกับการอ่านและเขียนภาษาอังกฤษ ปัจจุบันวิธีการของโคดาไลได้รับการประยุกต์เพื่อใช้ในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ผู้ต้องการศึกษาการสอนแบบโคดาไลสามารถไป

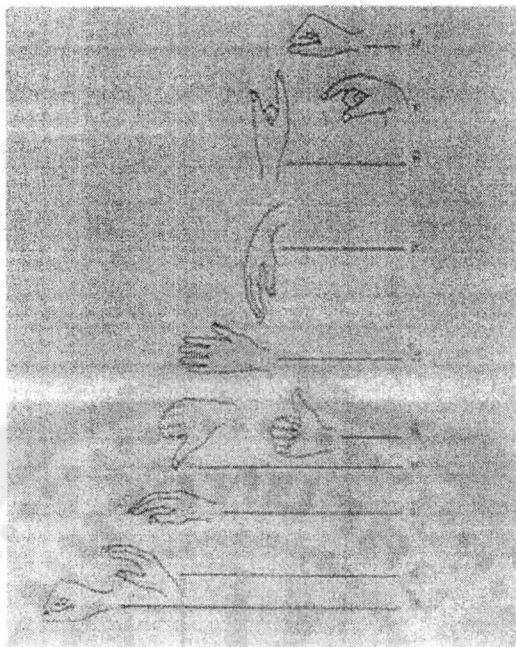
ศึกษาได้ที่สถาบันการสอนดนตรีนานาชาติ ณ เมืองเกดของโคดาไล คือ Zoltán Kodály Pedagogical Institute of Music

หลักการของโคดาไล

โคดาไลมีความคิดว่า ดนตรีเป็นส่วนหนึ่งของเด็กที่มีความสำคัญและควรได้รับการพัฒนาในลักษณะเดียวกับภาษา หลักสำคัญของวิธีการนี้จึงได้แก่การเริ่มสอนดนตรีให้กับเด็กตั้งแต่ยังเล็กๆ โดยใช้เพลงพื้นบ้านฮังการีเป็นหลัก เช่นเดียวกับประสบการณ์ทางด้านภาษา เด็กควรได้รับฟังดนตรีก่อนที่จะแสดงออกในด้านการร้องหรือเล่น เมื่อเด็กได้เรียนรู้และมีประสบการณ์ทางดนตรีพอเพียง กิจกรรมด้านการอ่านและเขียนภาษาดนตรีจึงเริ่มสอนในลำดับต่อมา วิธีการนี้เน้นการอ่านโน้ตดนตรีโดยใช้สัญลักษณ์จากภาษาละติน หรือระบบ ซอล - ฟา ประกอบสัญญาณมือ

วิธีการของโคดาไล

โดยเน้นการร้องเพลงเป็นหลัก วิธีการของโคดาไลจึงมีลักษณะเป็นระบบ ระเบียบ เป็นขั้นตอน มีฉะนั้นเด็กจะไม่สามารถร้องเพลงได้ ถ้านำเพลงที่ยากเกินไปกว่าความสามารถของเด็กที่จะร้องได้มาใช้ วิธีการนี้เริ่มต้นด้วยแนวคิดที่ง่ายและไม่ซับซ้อนก่อน ในระยะต่อมา แนวคิดที่ยากขึ้นและซับซ้อนมากขึ้นจึงเข้ามามีบทบาท กล่าวคือ การใช้หลักการของการเรียนจากส่วนย่อยไปสู่ส่วนใหญ่ แม้ว่าวิธีการนี้จะใช้ขลุ่ยรีคอร์เดอร์และเครื่องประกอบจังหวะบางชนิดในการเรียนการสอนในขั้นต่อมา สิ่งเหล่านี้มิใช่ส่วนสำคัญของวิธีการนี้ วิธีการนี้มุ่งเน้นการร้องเพลงเป็นหลัก กล่าวคือ การร้องเพลงให้ถูกต้อง เสียงไม่เพี้ยน ความถูกต้องในเรื่องของระดับเสียงและการร้องโดยแสดงออกของความรู้สึกเป็นสิ่งที่เน้นตลอดเวลาเพื่อความไพเราะ สัญลักษณ์ของตัวโน้ตในระบบ ซอล - ฟา และสัญญาณมือ ซึ่งใช้แทนระดับเสียงช่วยพัฒนาการร้องเพลง เพื่อส่งเสริมพัฒนาการและประสบการณ์การรับรู้ในทางโสตประสาทและด้านการอ่านโน้ตเพลง

สัญญาณมือ

ในขณะที่วิธีการอื่น ๆ ที่พัฒนาขึ้นในยุโรปใช้ระบบ โดอยู่กับที่ (*fixed do*) หรือ โดแทนระดับเสียง C เท่านั้น วิธีการของโคดาใช้ระบบ โดเคลื่อนที่ (*movable do*) กล่าวคือ ให้โดเป็นโท นิกเคลื่อนที่ไปตามระดับเสียงต่าง ๆ ในบันไดเสียงเมเจอร์ และใช้ ลาเป็นโท นิกในบันไดเสียงไมเนอร์ ลักษณะที่ได้เปรียบเมื่อใช้วิธีการนี้ คือ เด็กจะอ่านโน้ตและร้องเพลงได้อย่างคล่องแคล่วในทุกบันไดเสียง เพราะในการเรียนการสอน ตัวโดอาจจะอยู่ตำแหน่งใด ๆ ในบรรทัดห้าเส้นก็ได้ และใช้ระบบตัวอักษรโรมันอ่านและร้องเป็นระดับเสียงคงที่ นอกจากนี้โคดายังคิดค้นระบบเสียงและตัวโน้ตแสดงจังหวะเพื่อใช้ในการพัฒนาเรื่องจังหวะโดยเฉพาะ กล่าวคือ เมื่อเริ่มเรียนเกี่ยวกับจังหวะจะใช้ตัวโน้ตที่ไม่มีหัว ยกเว้นโน้ตตัวขาวและตัวกลม พร้อมทั้งกำหนดเสียงต่าง ๆ แทนจังหวะด้วย เช่น

ตัวโน้ต	สัญลักษณ์ของโคดา	อ่านว่า
		ทา
		ทิก ทิ
		ทา-ฮา (ทู)
		ทา-ฮา-ฮา-ฮา (ม)

เพลงที่ใช้ในตอนเริ่มแรกค่านึงถึงช่วงกว้างของทำนองอย่างยิ่ง กล่าวคือ เป็นบทเพลงที่มีช่วงกว้างของทำนองแคบ เพราะเด็กมีช่วงเสียงจำกัด นอกจากนี้บทเพลงที่ใช้ในช่วงนี้เป็นเพลงที่อยู่ในบันไดเสียง เพนตาโท นิกเป็นส่วนใหญ่ คือ บทเพลงที่ประกอบด้วยเสียงห้าเสียงเท่านั้น คือ โด เร มี ซอล ลา เนื่องจากเป็นบันไดเสียงที่มีการจัดเรียงตัวโน้ตไม่ซับซ้อน ส่วนโน้ตตัว ฟา และ ที เริ่มเรียนในระยะต่อมา เนื่องจากสองระดับเสียง นี้เป็นครึ่งเสียงในบันไดเสียงเมเจอร์ซึ่งยากสำหรับเด็กในการเรียนรู้ ดังนั้นเพลงที่นำมาใช้ในระยะแรกจึงเป็นเพลงง่าย ๆ ในระยะต่อมาเพลงยาก ๆ และเพลงอมตะหรือเพลงคลาสสิกจึงนำมาใช้สอน

การสอนดนตรีแบบโคดาในระยะเริ่มต้น

1. ให้เด็กค้นพบแนวคิดต่าง ๆ ทางดนตรีด้วยตนเองจากกิจกรรม
2. การร้องเพลงพื้นบ้าน และเพลงศิลปะด้วยคุณภาพ
3. การเคลื่อนไหวประกอบบทเพลง
4. การร้องเพลงประสานเสียงให้เร็วที่สุด
5. การเล่นเครื่องดนตรีหลังจากเด็กสามารถร้องเพลงได้ดีมากแล้ว
6. การอ่านสัญลักษณ์และโน้ตดนตรี

7. การคิดสร้างสรรค์และประพันธ์เพลงอย่างสม่ำเสมอ

8. ความสนุกสนานในการสอนดนตรีเป็นสิ่งสำคัญ นอกเหนือไปจากการเรียนรู้แนวคิดและทักษะดนตรีที่ครู วางแผนไว้อย่างดี

9. การร้องและเล่นเครื่องดนตรีพื้นเมืองของไทยและชาติต่าง ๆ เป็นสิ่งที่ทำให้ การเรียนรู้ดนตรีของเด็ก กว้างไกล เป็นกิจกรรมที่ครูควรจัดให้เด็กปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

ดนตรีบำบัด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมพล งามสุทธิ

ดนตรีมีความสัมพันธ์กับมนุษย์มาตั้งแต่เริ่มมีมนุษยชาติแล้ว ไม่ว่าจะเป็นความบันเทิงเรีงมย์ทางสังคมวัฒนธรรมและจิตใจ อีกทั้งยังเป็นเครื่องกล่อมกล่าจิตใจและผ่อนคลายอารมณ์ได้เป็นอย่างดี ในอดีตสมัยกรีกและโรมันเชื่อว่าดนตรีสิ่งมหัศจรรย์ และอำนาจของดนตรีสามารถช่วยบำบัดโรคทางกายและจิตใจได้ นักปราชญ์หลายท่าน ได้กล่าวถึงดนตรีในทำนองเดียวกัน เช่น เพลโต กล่าวว่า สุขภาพกายและสุขภาพจิตสามารถปรับให้ดีขึ้นได้โดยใช้ดนตรี

พิทาгорัส เชื่อว่า ดนตรีในชีวิตประจำวันของมนุษย์มีผลกระทบต่อสุขภาพ

ไฮเมอร์ เนะว่า อารมณ์ในทางลบทั้งหลายซึ่งได้แก่ ความโกรธ ความกลัว ความเศร้า ความวิตกกังวล ความเหนื่อยล้า สามารถป้องกันได้ด้วยเสียงดนตรี

ปัจจุบัน ชีวิตประจำวันของมนุษย์เรามีความสัมพันธ์กับดนตรีมากมาย เช่น ทางวิทยุ โทรทัศน์ งานรื่นเริงสังสรรค์ หรือแม้กระทั่งตัวเราที่ผลิตเพลงอยู่กับเสียงเพลงที่ขับร้องเอง หรือฮัมเพลงไปในขณะที่อารมณ์ดี

กิจกรรมเกือบทุกอย่าง นับได้ว่ามีดนตรีเข้าไปเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมเสมอ เสียงดนตรีมีอิทธิพลต่อสรีระทางร่างกาย เช่น การเดินของระบบหัวใจ ความดันโลหิต การสูบน้ำโลหิตและการกระตุกของกล้ามเนื้อและผิวหนัง ได้มีการทดลองวัดความดันโลหิตของนักร้องขณะร้องเพลง ในจังหวะที่มีความเร็ว-ช้าแตกต่างกัน ผลปรากฏว่าความดันโลหิตเปลี่ยนแปลงไป เหตุดังกล่าวนี้ ผลทางด้านการศึกษา แนะนำดนตรีมาใช้บำบัด ทั้งทางด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตอย่างจริงจังในปัจจุบัน

ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ดนตรีเป็นสิ่งสำคัญที่เกี่ยวข้องกับชีวิตไม่ว่าจะเป็นชีวิตของคนปกติหรือของเด็กพิการที่ทางการศึกษาเรียกว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กเหล่านี้มีความสามารถที่จะมีส่วนร่วมในดนตรีและสามารถนำดนตรีมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพความต้องการและความบกพร่องของเด็กนั้น ๆ ได้ ถ้าผู้สอนหรือผู้ให้การบำบัดมีความรู้ ความเข้าใจในการสอนและปรับปรุงอุปกรณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กแล้ว ซึ่งไม่ว่าจะเป็นครูการศึกษาพิเศษ นักจิตวิทยา นัก

สังคมสงเคราะห์ พยาบาล และผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษก็จะสามารถนำไปใช้ได้

ในการปรับพฤติกรรมหรือเสริมการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ คนตรีบำบัดเป็นการประยุกต์กิจกรรมทางด้านดนตรีที่เลือกสรรแล้วมาใช้กับเด็ก โดยมุ่งใช้กิจกรรมดนตรีช่วยเสริมสร้างพัฒนาการของเด็ก ช่วยแก้ไขความบกพร่องของเด็ก เด็กเหล่านี้อาจเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการอ่าน เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ เด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดและเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เด็กที่มีปัญหาทางด้านการมองเห็นและการได้ยิน รวมทั้งเด็กที่พิการทางร่างกาย การบำบัดด้วยดนตรีเป็นการเริ่มที่ตัวเด็กไม่ได้เริ่มจากดนตรี โดยการใช้เด็กเป็นศูนย์กลางของการบำบัด นักดนตรีบำบัดจะวินิจฉัยปัญหาของเด็กเสียก่อน แล้วจึงวางแผนจัดกิจกรรมทางดนตรีให้สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาของเด็กแต่ละคน การประกอบกิจกรรมดนตรีและการบำบัดด้วยดนตรีนี้ อาจทำคนเดียวหรือทำเป็นกลุ่มได้ ทั้งนี้เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่พึงประสงค์ แต่ส่วนสำคัญของการบำบัดด้วยดนตรีคือ เน้นการบำบัดเป็นรายบุคคล ซึ่งจะเริ่มที่ปัญหาและสภาพความพิการของเด็กแต่ละคน การบำบัดด้วยดนตรีนี้มีจุดมุ่งหมายคล้ายคลึงกับการบำบัดด้วยวิธีและเครื่องมืออื่น ๆ คือ มุ่งที่จะกระตุ้นให้เด็กได้ประสบความสำเร็จในการปรับพฤติกรรมต่าง ๆ และส่งเสริมให้พฤติกรรมที่เกิดขึ้นคงอยู่ต่อไป

ทางด้านชีววิทยา การทำงานทางสมองระหว่างคนปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความคล้ายคลึงและแตกต่างกัน ฉะนั้นเราจึงต้องหาวิธีที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละคนในการที่จะกระตุ้นให้เด็กมีประสบการณ์ทางด้านดนตรีแล้วแสดงความรู้สึกตอบสนองกับเสียงดนตรีที่ได้ยิน โดยมีการปรับปรุงวิธีการ กระบวนการและอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

จุดมุ่งหมายของคนตรีบำบัด

จุดมุ่งหมายโดยทั่วไป

1. ส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางด้านสมองเพื่อปรับสภาพให้ดีขึ้น
2. ส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก
3. เพิ่มโอกาสของการติดต่อสื่อสารให้ดีขึ้น
4. เพื่อให้รู้จักตนเองมากขึ้น

5. ปรับพฤติกรรมและความสามารถเพื่อเตรียมตัวเด็กให้พร้อมที่จะดำรงชีวิตในสังคม

จุดมุ่งหมายเฉพาะเพื่อการนำคนตรีมาใช้บำบัดอย่างเหมาะสม

1. ฝึกความจำ
2. ฝึกและพัฒนาทางสติปัญญา
3. ฝึกและพัฒนาทางด้านสังคม
4. ฝึกและพัฒนาด้านประสาทสัมผัส
5. ฝึกการฟังและพูด
6. ฝึกความคิดริเริ่ม
7. ฝึกและพัฒนาทักษะทางดนตรี
8. ฝึกความรับผิดชอบและวินัย
9. ฝึกความเข้าใจเกี่ยวกับคนเรา
10. ฝึกความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งซึ่งอยู่รอบตัว
11. ฝึกการเคลื่อนไหวโดยเฉพาะสำหรับเด็กที่มีปัญหาทางการเคลื่อนไหว
12. ให้ผ่อนคลายความตึงเครียดและลืมปัญหาต่าง ๆ

กิจกรรมดนตรีบำบัด

กิจกรรมต่าง ๆ สามารถประยุกต์ใช้ได้กับเด็กแต่ละวัยตั้งแต่อนุบาลถึงมัธยมศึกษา ทั้งนี้ครูผู้ใช้ควรมีความรู้ความเข้าใจถึงธรรมชาติของเด็กกลุ่มนี้ตลอดจนจุดมุ่งหมายของการใช้กิจกรรมแต่ละประเภทด้วย กิจกรรมบางอย่างจะเหมาะสมกับเด็กมากน้อยเพียงใดนั้น ครูจะต้องนำมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการและความสามารถของเด็ก กิจกรรมเหล่านี้ได้แก่

1. กิจกรรมประกอบจังหวะ
2. การบำบัดทางการพูดโดยใช้เสียงดนตรี
3. การบำบัดด้วยการร้องเพลง
4. การฝึกการเคลื่อนไหวสำหรับเด็กพิการทางร่างกาย
5. การแสดงท่าทางตามเสียงดนตรี
6. การเดินรำ การเล่นเกมด้านการเดินรำ หรือรำแบบพื้นเมือง

ตัวอย่างกิจกรรมดนตรีบำบัด

1. เกมหยุดตามเสียงดนตรี (ฝึกทักษะการฟัง)

- เหมาะสำหรับเด็กทุกระดับอายุ
- เหมาะสำหรับเด็กทุกประเภท

อุปกรณ์ : เครื่องเล่นเทป
- เทปเสียงดนตรีที่เด็กชอบ

วัตถุประสงค์ : ฝึกฟังเสียง ฝึกการตั้งใจฟัง ฝึกควบคุมส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ฝึกจังหวะ ฝึกการเข้าสังคม

วิธีการเล่น : เด็กทุกคนเคลื่อนไหวโยกตัว เดิน เมื่อเริ่มได้ยินเสียงดนตรีให้เข้ากับจังหวะ เมื่อดนตรีหยุดทุกคนต้องหยุดและหยุดในท่าสุดท้ายที่มีเสียงดนตรี หากใครเดินต่อหรือเคลื่อนไหว โดยไม่มีเสียงดนตรีเด็กคนนั้นจะต้องออกจากการเล่น เกมดำเนินต่อไปในลักษณะนี้ เด็กคนสุดท้ายที่เหลืออยู่คือผู้ชนะและจะทำหน้าที่ควบคุมเสียงดนตรีสำหรับการแข่งขันในช่วงต่อไป

2. เกมเสียงที่หายไป (ฝึกการจำแนกเสียง)

- เหมาะสำหรับเด็กทุกระดับอายุ
- ยกเว้นเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมาก ๆ

อุปกรณ์ : เครื่องดนตรีคนละ 1 ชิ้น

วัตถุประสงค์ : ฝึกการจำแนกเสียง ฝึกการตั้งใจฟัง ฝึกการเข้าสังคมเพื่อน

วิธีการเล่น : ให้เด็กคนหนึ่งฟังเสียงดนตรีที่ละชิ้นจนครบทุกชิ้น แล้วให้เขาหันหลังให้กลุ่มทุกคนเล่นดนตรียกเว้นหนึ่งคน แล้วให้เด็กที่นั่งหันหลังบอกชื่อเครื่องดนตรีที่หายไป (ไม่ได้เล่น) หากบอกถูกให้สลับที่กับเด็กคนนั้น

3. เกมผีหลอก (ฝึกการควบคุมร่างกายและกล้ามเนื้อ)

- เหมาะสำหรับเด็กทุกระดับอายุ
- เหมาะสำหรับเด็กทุกประเภท

อุปกรณ์ : ไม่มี

วัตถุประสงค์ : ฝึกการควบคุมส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ฝึกความอดทน ฝึกการเข้าสังคม

วิธีการเล่น : ให้เด็กทุกคนนอนราบกับพื้น ทุกคนทราบดีว่าฝึจะออกมาในเวลากลางคืน เมื่อทุกคนหยุดการเคลื่อนไหวแล้วครูจะปิดไฟให้สว่างพอมองเห็น หรือปิดม่าน หรือเพียงแค่สมมุติว่าเป็นเวลากลางคืน จากนั้นครูจะแตะเด็กคนหนึ่งที่นั่งที่สุดให้ลุกขึ้น และส่งเสียงเลียนแบบเสียงผี (...อู...อู...) จากนั้นก็ให้แตะเด็กคนอื่น ๆ ที่ทำตัวนิ่งให้ลุกขึ้นมาทำเสียงผีตามกันไปจนครบทุกคน จากนั้นครูจะเปิดไฟหรือดับมือเพื่อแสดงว่าสว่างแล้วในทันทีให้ทุกคนล้มตัวลงนอนนิ่งที่สุดปฏิบัติเหมือนเดิมสัก 2-3 ครั้ง

อย่างไรก็ตาม ที่กล่าวมาแล้วนั้นเป็นทฤษฎีพื้นฐาน ส่วนใหญ่ใช้อยู่ประเทศทางตะวันตก ซึ่งในประเทศไทยเราก็มีความพยายามในการใช้ดนตรีบำบัดอยู่บ้าง ทั้งในโรงพยาบาล และในโรงเรียน โดยเฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และในโรงเรียนปกติ ปัจจุบันดนตรีบำบัดยังไม่เป็นที่แพร่หลายเท่าที่ควรด้วยปัจจัยหลากหลายกันออกไป แต่ส่วนสำคัญคือยังขาดนักดนตรีบำบัดนั่นเอง แต่จากข้อมูลที่ปรากฏในชนบทของเราก็มีนักดนตรีบำบัดอยู่บ้าง แต่ด้วยจุดประสงค์ที่ไม่เหมือนกันนั่นคือ เมื่อมีคนเจ็บป่วยจะเข้าใจว่าภูตผีหรือวิญญาณมาสิงหรือมากระทำ ชาวชนบทจะใช้ดนตรีเป็นสื่อในการติดต่อสื่อสารกับวิญญาณนั้น ๆ เพื่อถามว่าต้องการอะไร หรือจะรักษาอย่างไร เช่น หมอลำผีฟ้าและพิธีเหยาของชาวภาคอีสาน หรือต๊อตรีของชาวไทยมุสลิมทางตอนใต้ของไทย

ดนตรีบำบัดในบ้านเราคงต้องพัฒนาต่อไปเรื่อย ๆ จนถึงจุดที่ใช้ดนตรีมาบำบัดได้จริง ๆ มิใช่เพื่อเป็นการประกอบในพิธีการรักษาไข้เจ็บเพียงอย่างเดียว ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ที่เกี่ยวข้องและมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาศาสตร์แขนงนี้ให้ได้ใช้ประโยชน์และก้าวหน้าสืบไป

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อผู้วิจัย	นายประพันธ์ศักดิ์ พุ่มอินทร์
การศึกษา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, พ.ศ. 2534-2538 การศึกษามัธยมศึกษา (ดุริยางคศาสตร์สากล) มหาวิทยาลัยมหิดล , พ.ศ. 2543 – 2547 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ดนตรีศึกษา)
ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน	อาจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ชื่อผู้วิจัย	นายสิทธิเดช ยานเดิม
การศึกษา	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, พ.ศ. 2536-2541 การศึกษามัธยมศึกษา (ดุริยางคศาสตร์สากล) มหาวิทยาลัยมหิดล , พ.ศ. 2541 – 2544 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ดนตรีวิทยา)
ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน	อาจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศาสตร์สากล คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ